

5 1964

planinski vestnik

POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI

planinski vestnik 5 1961

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XVII | MAJ

VSEBINA:

PO ZASNEŽENIH VRHOVIH JULIJSKIH ALP	
Marko Butinar	201
HIMALAJA - VELO POLJE	
Dr. Anton Peterlin	206
JOSIP WESTER	
Ing. Stanko Dimnik	209
SASEVA JAMA	
Vanč Potrč	216
V POLJSKIH TATRAH	
Maks Smrdel	218
NEPOZABNI IZLETI Z MLADINO	
Pavel Kunaver	221
ODKRITE ZANIMIVOSTI	
Ludvik Zorzut	229
MLADI PIŠEJO	
.	234
DRUŠTVENE NOVICE	
.	238
IZ OBCNIH ZBOROV	
.	238
IZ PLANINSKE LITERATURE	
.	240
RAZGLED PO SVETU	
.	243
NASLOVNA STRAN:	
Robanov kot - Ojstrica - foto	
Frane Peršak	
PRILOGA:	
Fatamorgana - foto Jaka Čop	
Jesenice	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje - Gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.- (naročnina za inozemstvo din 800.-) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

Saturnus

Tovarna kovinske
embalaže — Ljubljana

Moste, Ob železnici 16

Telefon: 30-353, 30-354

Žiro račun pri NB 600-11/1-601

Brzjav: Saturnus Ljubljana

Prolzjava:

Raznovrstno pločevinasto embalažo za prehranbeno, kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in alu-pločevine
Artikle široke potrošnje: kuhinjske škatle, pladnje, igrače, razpršilce itd.

Dele za avtomobile in bicikle: žaromete vseh vrst in svetilke, zgoščevalke, avtoogledala, zvonce, žaromete in zgoščevalke za bicikle

Elektrotoplotne aparate: kuhalnike, peči in kaloriferje
Litografirane plošče in eloksirane napisne ploščice

Po zasneženih vrhovih Julijskih Alp

MARKO BUTINAR

Pred leti, že takrat, ko sem nevešče in okorno pripenjal na noge mnogo prevelike dereze in v vsej zagnanosti šestnajstletnika gazil menjaje s prijateljem gaz proti vrhovom, ki so žareli v luči zimskega dne, sem se navdušil nad zápeljivimi željami o težjih činitvah v gorah. A že sama misel na dolge, mrzle noči v stenah in grebenih me je odvráčala od dejanj. Zadovoljil sem se, bil srečen, in ves nestrpen sem pričakoval prihodnji prosti dan, ko sem se še ves prežet od doživetij dneva na večer vrnil v dolino, polno saj in dima.

Rad bi pripovedoval o onih lepih dneh, večerih in jutrih, ki sem jih doživljal s prijatelji visoko pod vrhovi. O dneh, v katerih sva ves dan gazila sneg, in je bilo nad gorami razprostrto modro nebo, ko so ledene sveče krasile oboke skalnih votlin in velike snežene strehe visele nad brezni, katerih so se še prameni sonca izogibali. In ravno tako o trenutkih, ko sva v silnem pišu vetra, ki je trgal plošče poledenelega snega, vseeno stopala navzgor. Mnogokrat sva se medtem ozrla v dolino, polno svežega zelenja, in samotnih jas, kjer sva čutila toploto.

A vedno, ko sem se vrnil iz vrhov v samotne zeleneče doline, v katere je že dahnila pomlad in kjer je med zaplatami vodencga snega cvetelo prvo cvetje, sem ponovno v sebi začutil ono nikdar pojasnjeno in potešeno slo po novem doživetju v osrčju gora. Vedno sem se moral odzvati temu hrepenenju, če se mu ne bi, bi me prerastlo in zadušilo v svoji brezobzirnosti.

Še daleč od tega je to, da bi sodil in trdil o opisanih doživetjih, da so nekaj velikega. Ne! So samo spomin na one lepe dni, ki se jih rad spominjam in ki mi pomenijo mnogo več, kot pa samo nekaj nagosto popisanih strani v knjigi spominov. To je pravzaprav del mene samega. Če se mi kdaj zahoče trenutkov spominov na te dni, obračam stran za stranjo in iz njih berem zapisane besede. Iz njih mi vstajajo obličja vrhov, sten in grebenov, prav posebno pa še izklesana obličja prijateljev. Hvaležen sem jim za ta skupna pota. Za pota, ki držijo samo navzgor proti samotnim zatrepom in krnicam in še više proti vrhovom in samotnim razbitim grebenom. Tam je razlita spokojna tišina in samota. Le krokarji hrešče pod izklesanimi oblikami stebrov v grebenih, pod katerimi trop gamsov črta gazi v sveži sneg. Pogled pa nam vedno takrat uhaja navzgor proti vrhovom gora. Ko v ključih potem prigaziš na vrh, ali pa ko s cepinom razsekaš poslednje konce streh in si na vrhu sežeš s tovarišem v roko, se pred nami odpre pogled na brezmejno rajdo gora, preko katerih teče naša nikdar prehojena pot.

V modrikasti svetlobi pred menoj vstajajo vrhovi. Mračno je še. Na nebu zvezde gore še s polnim sijem. Zgoden sem, droben pramen svetlobe iz baterije mi razsvetljuje pot. Še nekaj korakov in v plaznici se ustavim. Strmo navzgor se pne v temo strmina. Dereze se pod sunki zažirajo v strmino. Z dvanajsterkami in cepinom se dvigam navkreber. Z zamahom cepinovo oklo zasajam v zbit in poledenel sneg. Počasi postaja svetleje. Globoko pod menoj utriplje luč v Tičarici. Strmina se veča in sneg postaja trši. Naravnost navzgor kopljem stopinje. Sunkovito udarjam s prvimi konicami derez v vesino. S kratkim prečenjem v desno se izognem navpičnemu zasneženemu pragu. Čez strmino si s cepinom izsilim prehod nazaj v plaznico. Vesina pod menoj pada strmo navzdol. V globino se trkljajo grude snega in ledu, ki letijo izpod cepina. Rob nad menoj rdi. Sonce vzhaja za potemnelimi obrisi Martuljških gora, ki kipe v nebo nad Krnico. Skoraj neopazno zvezde zbledo. Dani se, in svetloba novega dne se razliva po vesinah zmrzlega snega. Brez prediha se dvigam naravnost proti grebenu. Strmina popušča v svoji napetosti. Malo pod robom se ustavim. Svetli odtenki barv so legli na greben. Čudovite oblike sta tu izoblikovala veter in sneg. Na vrhu se srečen ustavim. Veter iz vrhov nad Trento mi butne v obraz. Vse okrog mene kipi v svetlobi vzhajajočega sonca in na dolgih blestečih kristalih v stolpih grebena se zarišejo prelivajoče se barve. Čudovito lepo je in v sebi začutim polno moči in prekipevajoč volje po novih doživetjih v gorah.

V mraku sva z Nikom v ključih gazila do kolen strmine pod Planino. Že v hosti se je stemnilo. Počasi sva stopala po zameteni stezi proti jasam pod vrhom. Mnogokrat sva zadihana vrgla preobilne nahrbtnike v sneg in s polnimi pljuči zajela rezek zrak. V vrhovih smrek je zavijal veter, ki je vel iz doline, v kateri so naju pozdravili prvi šopki teloha na okopelih pedeh razmočene zemlje. Zadihana sva tako sedela na nahrbtnikih in si utirala znoj iz obraza. Potem sva z zamahom nahrbtnik natovorila na pleča in stopila naprej v strmino. Na nebu so zagorele ravno prve zvezde, ko sva čez obsijano jaso prišla k samotnemu stanu na planino. Odprla sva cvileče duri in posedla na iztesano klop v izbi. Veselo je v temi zaplapolal plamen v svetilki. Bilo je prav hladno in od naju se je kadilo, kot da bi ves dan podirala les v hosti. Razklala sva nekaj polen in zakurila sva v štedilniku. Sicer sva nekajkrat priletela na svež zrak, si obrisala solzne oči, preden se je steber dima dvignil iz počrnelega dimnika. Živo plapolá ogenj pod pristavljeno posodo. Polena, ki jih liže plamen, cvrče in pokajo; prijetno toplo postaja. Vedno medlejši je pogled skozi zarosela stekla oken na Cmirove sosede, v katerih lunina svetloba črta pošastne sence. Ko sva se naužila toplote, sva razprostrla vrečo za bivak na zdrobljeno seno na pogrado, in še preden je dogorel ogenj, sva zaspala.

Prvi prameni sonca so naju obsijali že visoko pod vrhom. Pod osamljenimi smrekami sva gazila celec in se do stegen pogrezala v razmočen sneg. Ves teden, vse delo in misli so mi bile prežete o tem današnjem dnevu. Prav nestrpnost sem pričakoval te proste dni. Dni, ki bodo polni sonca in pogledov na doline, iz katerih se odmika sneg proti zadnjim viharikom nad gozdovi v dolini. Misel na ta doživetja v poledenelih vesinah gora je naju prevzela in zato sva stopila proti vrhovom, da se tam naužijeva sonca, snega in samote. A vsa dobra volja se nama porazgublja, ko se sedaj skoraj do popka vdirava in pehava vsa zadihana in razgreta skozi razmehčan sneg. Na robu pri okopnelem rušju naju očara čudovit pogled na Triglav in globoko pod nama med gore zarezano dolino Vrat. Ščlc na Njivicah sva se ustavila. Pod nama je ležala dolina Save Dolinke. Megle so se vlačile pod vrhovi Karavank, a na

samotnih posekah so prijazno mežikale strehe stanov, ob katerih se košatijo mogočne smreke. Kuhalnik veselo brni in pripravljava si izdaten zajtrk. Trop gamsov pa nad nama v Slemenih črta izvijugano sled. Z očmi jih spremljava in šele na prevalu nad Belim potokom se ustavijo. Potem pa drug za drugim izginejo v senci grape pod samotnim vrhom. Brž sva tudi midva pričela poglobljati plitke gazi divjadi. Prijetno naju preseneti boljši sneg pod vrhom Slemena. Da vsaj malo zmanjšava težo nahrbtnika, naveževa na noge dereze. A čez čas je zopet stara pesem. Skorjast sneg se lomi pod koraki in sope se pehava v strmino. Nahrbtnik naju teži in zanaša iz koraka v korak. Ko prigaziva na vrh Slemen, pa je vse pozabljeno! Kukova špica žari v soncu in Mužici mečejo dolgo senco v Beli potok. Po južni strani grebena se spuščava strmo navzdol. Ustaviva se šele v višini škrbine, od katere pa naju loči nekaj vražje strmih raztežajev. Razveževa vrv in zagnano zasekam stopinje v strmino. Delo nama gre dobro izpod rok in kmalu se do trebuha pogreznem v pršič izza grebena. Z Nikom rijeava navzdol skozi zamete in pod krošnjo samotnega macesna se ustaviva. S tesnimi občutki v srcu sem se pogreznil v sneg in zagazil preko strmine, proti plaznici. Čeprav je bilo hladno, so se mi vseeno nabrale debele kaplje potu na obrazu. Mnogo časa nama je požrlo to prečenje in z novimi močmi sva se pognala navzgor proti stenam Mužicev. V plaznici je bilo prav strmo in še sneg je bil takšen, kakršnega sva si želela vseskozi. V grapi pod grebenom pa naju je celo leden prag prisilil, da sva vanj vsekala stopinje. Na soncu se ustaviva. Le kratek čas posediva. Čas nezadržno hiti naprej, sonce se blešči visoko nad Kukovo špico. Na snežišča pod vrhom legajo sence. Do pod snežišč pa naju loči še nekaj strmih grap. Sneg v njih je sila slab in dereze so nama le v napoto. Vrv, ki naju veže, riše v ta razmehčani sneg premnoge sledi in iz vpetih vponk se voda cedi iz razmočene vrvi. Ko sva zmogla že raztežaj čez polico prekrito z vodenim ledom, sva utrujena sedla v sneg pod Mužici. Prav malo sva počivala, potem pa sva se pognala navzgor. Premočena od znoja in snega sva prigazila k votlini pod skalami. Tu sva sedla in razvezala nahrbtnike. Bilo je že pozno popoldan in sonce je ravnokar zlezlo za grebenom, čeprav je ura kazala šele nekaj minut čez štiri. Z nezmanjšano slastjo jeva in prazniva nahrbtnik. Šele potem sva se razvezala in prižgala kuhalnik. Še preden se je sneg stopil, sva se domenila, da tu prespiva noč. Saj končno se nama nikamor ne mudi in prav prijetno bo, ko s snegom in kamni zazidava vhod v votlino. Zagradila sva votlino, poravnala zamrzli grušč in razgrnila šotorsko vrečo. Zmračilo se je kmalu in plamen sveče je risal na steno votline prav nemogoče sence. Razvila sva še spalno vrečo, ožela nogavice in oblekla vestone. Bilo je nama prav prijetno toplo in zadovoljna sva se vrtela okrog kuhalnika. Že pred sedmo so zagorele na nebu prve zvezde. Postal je tudi mnogo hladneje in veter je začel zavijati za grebenom Mužicev. Utrujenost naju je kmalu premagala, potegnili sva vreči preko glav in zaspala.

Čeprav nama je bilo prijetno toplo, sva še pred dnem pozajtrkovala in napolnila nahrbtnike. S svitom sva odšla po strmih vesinah navzgor proti grebenu. Ko sva se ustavila na robu, je sonce že vzšlo. Razvezala sva vrv in zasekala stopinje v strmino. Sneg je bil dober in vesela sva plezala navzgor. Še težka nahrbtnika naju nista tako ovirala kot prejšnji dan, tam v vesinah nad Belim potokom. Mrzel veter naju je hladil na stojiščih. Pozneje, ko sva se ustavila pod zasneženim pragom, pa je vsaj meni postalo vroče. Po ozki rezi grebena sem nad globino priplezal do pod pragu. Par klinov mi je olajšalo težko delo in po strmini sem z derezami dosegel lepo varovališče. Po nekaj

težkih dolžinah sva povila vrvi v zanke in istočasno zagazila v zadnje dolžine pod vrhom. Velike strehe so visele nad globino in čudovit je bil pogled na Martuljske gore. Sneg je bil pod vrhom slab in skorja je hreščala pod koraki. Noga pa je na pomrzli podlagi iskala varno stopinjo. Strmina je popustila v svoji napetosti in v sneg na vrhu sva do okla cepinovo ratišče zasadila v sneg.

Na vrhu Kukove sva, sem še poleti človek zaide poredko. Tisoč in več metrov pod nama leži Martuljek, kjer se svetli trak Save blešči v soncu. Modrikast, razvlečen dim lebdi nad vasjo, dopoldanski vlak ropota čez most proti Planici.

Slepča svetloba snega in sonca se odbija od vrhov. Le zatrepa Amfiteatra in Aka ležita v senci. Hladno veje iz zasneženih sten. Veter, ki je naju spremljal v grebcnu, se je polegel. Toplo postaja. Iz tokav in grap se oglašajo plazovi. Zamolki odmevi trgajo tišino. Proti zapadu se vrhovi Julijcev kopljejo v soncu, nad katerimi je razprostrta ena sama modrina. Ob vrhovih onkraj doline Vrat se vlačijo oblaki in sence legajo nad dolino.

Še dolgo bi sedela opita od lepot na vrhu, če naju ne bi čas priganjal. Zapustila sva zasneženi vrh in se po strminah napotila proti Gulcam.

Sestopava po južni plati grebena in nihajoča vrv udarja ob razmehčani sneg. Debele, okorne cokle snega se nabirajo na dereze in negotov je korak v strmini. Na bolvanu se ustaviva. Niko poprime vrv, sam pa stopim čez zasnežene plati navzdol v desno. Poledenelo je in zvoedeneli led se trga iz plati pod sunki derez. Dobro varovališče izberem, ko vrv poteče. Z očmi spremljam prijatelja, ki mi sledi. Le za hip odmaknem pogled in takrat mi vrv zdivja skozi dlani. V še istem trenutku stisnem dlan v pest, in obenem že tudi Niko s cepinom zaorje brazdo v razmehčani sneg. Vrv med nama se sunkovito napne. Potem ohlapne in prijatelj se mi pridruži na stojišču. Zahrbtne plati so opravile svoje. Zadovoljna sva, da sva tako poceni prišla skozi nevarnost.

Preznojena in mokra se ustaviva pod Gulcami. Na noge spet priveževa dereze in se poženeva v strmine pod Škrnatarico. V kuloarju se ustaviva in oddahnova, preden do kolen zabredeva v pršič. Tu je snega, vrv ter obleka trdita v mrazu. Mnogo naporov in truda sva vložila v to, da sva ob poldnevu prigazila iz ozebника na greben. Vsa premočena in izmučena sva se potem ustavila na vrhu. Potem sva tekmovala s časom in nezadržno sva se gnala čez razmehčane vesine pod grebenom proti Dovškemu Križu. A globok sneg in strmina sta nama pila moči in žrla dragoceni čas. Mnogokrat sva se ustavila in neodločno obstala na varnejših splaznelih tleh. V grapah nad Črlovcem so grmeli plazovi. Razpokane vesine so grozile. Zato gaz črtava tik skal, sestopava, se zopet dvigava in hitiva. Strmina se veča in pod koraki se trgajo plaziči, ki se pod nama spreminjajo v hrumeč tok snega. Pred nama pa izginja proti Kopicam v neskončnost ena sama strmina. Klonila sva in odločila sva se za težjo, toda varnejšo pot. Po razčlenjenem svetu se dvigneva na greben. Tu hodiva in plezava po robovih streh proti oddaljenemu vrhu. Delo in navori so naju tako zaposlili, da sva pozabila na vse. Edina želja, ki je v nama pre-raščala v hotenje, je bila, da še do noči doseževa bivak na Jezercih. Bila sva že povsem premočena in misel na ponoven bivak nama je bila odvratna in težka.

Tam kjer sva slutila prehod proti Dovškemu Križu, je pod nama zazijala škrbina. En sam navpičen stometrski prag je zijal pod nama. Široka Peč je že žarela v pramenih zahajajočega sonca. Povsem sva se pričela zavedati krutega dejstva, da se do noči še ne bova izvila iz mrzlega objema snega v prijetno

zavetišče pod Šplevto. Pred mrakom sva pričela iskati prostor za čez noč. Postajalo je hladno in vetrovka je otrdela v mrzlem vetru. Razmočeni čevlji so zmrznili in njihov rob naju reže, ves prekrit s snegom. Pod stolpom sva na snežni ploščadi strehe izbrala mesto za bivač. Zato sva v stolp zabila nekaj klinov in se na njih zavarovala. Razvila sva spalnici vreči in razgrnila šotorski vreči. Medtem je prijatelj pripravljaj večerjo in s temo sva zlezla v vreči. Ožela sva dokolenke in jih skupaj s čevlji porinila k nogam. Nahrbtnik, ki je naju težil oba dni, nama je sedaj mnogo odtehtal. Veston, nogavice, trenerka; to je tu pravo bogastvo in udobje. Vrh tega ob nama modrikast plamen liže posodo in Niko je pravi umetnik. Iz meat luncha pripravlja vse mogoče dobrote. Še dolgo v noč sva si krajšala čas s pripravljanjem toplih čajev in kakaa. Dobra volja se nama vrača, čeprav je pasje mrzlo, sva zadovoljna.

V dolini utripajo luči, druga za drugo ugašajo. Tudi v dolini ljudje legajo k počitku. Pozno je že. Kazalec na uri leze počasi proti deseti. Noč je temna in le redke zvezde blešče na nebu. Čeprav sem utrujen, se me spanec izogiba, svoje misli razpuščam v neskončnost. Veter stresa vrečo, ki otrdela udarja z ivjem prevlečeno steno. Navezana sva na vrvi, ki ohlapno leže v snegu. Ko je vzšla luna, je postalo svetleje in prijazneje. Tik pod nama se stena grezi v temo. Kar ne morem se iznebiti občutka, da bova s streho vred zgrmela v Amfiteater. Na raztegnjeni greben Široke Peči legajo sence.

Ko sva se naveličala pogovarjati, sva se prekrila s vrečo in zaspala. To noč so se me še sanje izogibale.

Še pred jutrom sva bila zbudena. Mrzlo je bilo in polivinil je pokal pod rokami. S zmrznjeno opremo polniva nahrbtnik. Sivo, neprijazno jutro vstaja. Temno sivi oblaki legajo na gore in jug podi megle pod vrhovi. Zmrznjene čevlje s težavo navlečeva na noge, potem pa izbijeva klinc.

Po otrdelem snegu po grapi sestopava navzdol. Sneg je boljši kot prejšnji dan in brez truda se spustiva na snežišča pod grebenom. Svetlo postaja, izza oblakov in megla slutiva sonce. Prečiva strmino in z nekaj klini zavarujeva sestop v grapo pod Dovškimi Križem. Izmenoma gaziva naphan sneg, ki se v grudah nabira na razmočene dokolenke. Strmina se veča in pod koraki se sneg posipa. Iz grape sva prigazila na prislonjen steber. Vrh obseva sonce, ki je predrlo meglo in obililo razčlenjene grape s slepečo svetlobo. Strmo navzgor se dviga strmina, izpihane poledenele plati temne sredi snega. Iz grebena pa visi streha in iz nje modrikaste ledene sveče.

S prvimi konicami dvanajsterk grebem v strmino. S cepinom razkopljeni sneg in dolg klin zleze pod udarci v poledenele plati. Zvonček odmev se odbija od stebrov in grap. Zamira v steni, iz katere veter dviga v oblakih drobne svetleče kristale. Vpnem vponko in zagrebem z golimi rokami v sneg. Dereze zapojejo na plošči in na dobrem stopu se ustavijo. Zopet sežem po kladivu in pod udarci zleze klin med plati. Streme in teg mi pomagata, da se dvignem pod greben. Z lednim kladivom in cepinom se dvigam navzgor v strmino. Okobalim streho in se ustavim na grebenu, kjer mi veter udari v oznojeni obraz. Na vrhu sva! Toplo je, slečeva vetrovki. Sonce žge s vso močjo in sneg vodeni na cepinu. Dolg oster in razklan greben se vleče čez Grlo proti Oltarju. Za Rokavom pa se dviga zasneženi vrh Škrlatica, kjer ravnokar vasuje razpotegnjen oblak.

Utrujenosti niti ne čutiva, samo premočena sva do kože. Čevlji so polni vode in mrazi naju v noge. Na težko priganem vrhu lenariva in zadovoljna zreva proti grebenu Škrnatarice, kjer slutiva najine gazi. Sonce je nad nama

in grape in doline razprostrte okrog naju so brez senc, le v temnejših tonih leže pod nama strmine stene. Tam čez dolino nad zasneženimi prodišči pod steno se dviga v nebo Triglav. Čudovit je, mnogo lepši je kot pa poleti. Tiho je, še plazovi so utihnili in splaznele vesine gore v soncu. Z Nikom pridno fotografirava, da bo trajen spomin na ta dan. Potem nabereva vrv v zanke in zagaziva v celec. Spustiva se v grapo in po plaznici sestopiva na prostrana pobočja nad Šplevto. Pod nama se že blešči v soncu dvojka, kjer bova nocoj prespala. Strmine nad njo so pregažene in pričakovala sva, da bova srečala samotnega gornika. Kmalu pa sva videla, da so le gamsi tod pod stenami črtali svoje gazi. Pri dvojki se ustaviva. Odklenceva bivak in se preoblečeva. Na streho pa zmečeva razmočeno opremo. Zgodnje popoldne je in sonce še prijetno greje. Na kuhalniku kuhava kosilo in prijeten je občutek, da bova pod streho prespala noč. Čevlje sva napolnila s papirjem in v cokljah stopava okrog bivaka. Polegla sva na pograda in zadremala. Zbudila sva se šele v mraku, ko je postalo silno hladno. Zmrzlo opremo sva znosila v bivak in prižgala kuhalnik.

Sedel sem med vrati bivaka in zrl proti Triglavski steni, v kateri so se pod Plcmenicami lovili zadnji sončni žarki, večernega sonca. Kot na dlani je pod menoj ležala dolina, v katero se je že spuščal mrak. Mraz je vse bolj pritiskal in strmine so se umirile. Z zahajajočim soncem so se tudi porazgubljali mavričasti odtenki zadnjih žarkov. Nebo je potemnelo in v mraku so izginile oblike vrhov.

Zjutraj, ko je sonce že povsem vzšlo, sva se spustila po zmrznjenih snežiščih pod Šplevto in skozi samotne grape v zelenečo dolino Vrat, kjer je pod potjo šumela narastla Bistrica.

Himalaja – Velo polje

DR. ANTON PETERLIN

Zadnji tedni so prinesli nam planincem dve čudoviti presenečenja.*

Jugoslovanska planinska odprava je odpotovala v Indijo, da se povzpne na himalajske vrhove in tam dokaže stopnjo našega alpinizma. Jugoslovanska zastava na Trisulu je prav simbolična za naša planinska prizadevanja, dokaz za res mednarodno raven naših vrhunskih alpinistov in obveza za še večji napredek v prihodnjih letih. Spet bo toliko več poguma in vzpodbude v mladih plezalcih, saj jim bo pred očmi možnost, da svoje doma pridobljeno znanje in izkušnje preskusijo kdaj na najtrših orchih, ki jih je v dolgih geoloških dobah ustvarila narava v nešteti divjih vrhovih Himalaje.

In druga novica: Velo polje naše bodoče zimskošportno središče. Avtomobilska cesta z Bleda, hoteli z zimskošportnimi napravami, drsališčem, progami za smuk, slalom in tudi s takimi za pohlevne nedeljske smučarje, plavalnim bazenom, igriščem za tenis itd. za poletje, vzpenjačami na Planiko in pod Mišeljski vrh, vsega toliko, da težko verjameš, da je kaj takega pri nas mogoče. Res pravi jugoslovanski Davos in St. Moritz v nebeško lepem svetu pod Tri-

* Članek je bil napisan spomladi 1960.

glavom, lahko dosegljiv ne samo planincem, ampak tudi vsem tistim, ki planin še ne poznajo prav zaradi težav, ki jih navadno terja hoja v hribe.

Mislim, da je vsakemu planincu bilo srce nekoliko hitreje, ko je zvedel obe veseli novici. Vendar gremo naprej, tokrat s prav velikanskim korakom, ki nam utegne dovoliti, da si med alpskimi deželami spet pridobimo tisto mesto, ki nam gre v zimskem športu in ki smo ga pred leti že imeli med drugim tudi po za-slugi Bloudkove velikopotezne smuške skakalnice v Planici, ki je, žal, še vedno nedograjen projekt. Uspeh v Himalaji nam bo potrdil, da imamo ljudi, ki znajo organizirati tudi tako zahtevno odpravo in premagati s svojo voljo in znanjem težave, ki jih postavlja s tako neizprosno trdoto skala in led v redkem zraku višin okoli 8000 metrov.

Vendar bi rad pogledal na vse to z očmi čisto navadnega, recimo tretje-razrednega hribarja, ki niti ne stremi za vrhunskimi dosežki, za prvenstvenimi plezalnimi odkritji, za visokimi težavnostnimi stopnjami ali za športnimi tro-fejami, ki pač hodi v hribe, ker jih ima rad in se v njih počuti res doma, čeprav ne ve nič in se tudi nič ne briga za globoke filozofske in ideološke razprave o alpinizmu in gorništvu. Saj nas večina članov PZS ceni organizacijo zaradi številnih in lahko dostopnih planinskih domov, lepih in zavarovanih poti, mar-kacij in orientacijskih znamenj, železniških popustov in drugih malih ugodnosti, ki nam omogočajo, da pridemo poleti in pozimi razmoroma lahko v tiste gore, ki jim velja toliko naše ljubezni, ki so tako bistven del našega življenja. S tisoč vezmi si vezan nanje, ko si jih od rane mladosti obiskoval in gledal v soncu in viharju, v prvem pomladnem cvetju, v prelestnih jesenskih barvah, pod globoko snežno odejo, pa bi se težko odločil, kdaj so se ti zdele najlepše, najbližje, saj so ti vsakič znova razodetje kot mlademu zaljubljenцу.

Himalajska ekspedicija je naš veliki ponos, njeni udeleženci naši junaki, ki jih bomo navdušeno pozdravili ob povratku, se veselili njihovih uspehov, občudovali njihove barvne slike iz daljne Indije, ki jih bodo kazali v preda-vanjih o odpravi, in brali z zanimanjem v Planinskem Vestniku njihova do-kumentirana poročila. To bo naš veliki praznik.

Velo polje je pa zelo bližnja, dosegljiva resničnost. V dveh urah boš iz Ljubljane z avtobusom prav pod samim Triglavom, vzpenjača te bo v manj kot četrt ure pripeljala do Planike, pa boš lahko v pičlih polštirih urah iz zaprašene Ljubljane stopil na vrh Triglava. Živo si predstavljam ljudsko romanje na Tri-glav, Tosc, Mišeljski vrh, Kanjavec, v planine med Velim poljem in Bohinjem, ki so bile doslej večini planincev popolnoma neznane. Saj sem to doživel lansko poletje na Mangrtu, ki je zaradi ceste do sedla in prelepo popravljene ceste čez Vršič po številu obiskovalcev čisto zasenčil Triglav. Slovenci s Koroške in Be-nečije, avstrijski in italijanski turisti, da ne omenjam domačih množic od Vi-pave pa do Maribora, ki so uživali prelepi planinski svet s te sedaj tako lahko dosegljive gore, za kar gre nemala zasluga tudi izredni ljubeznivosti naših gra-ničarjev. Če si videl dolge vrste osebnih avtomobilov in avtobusov, cel tabor zadovoljnega ljudstva okoli več kot desetkrat premajhne kočice, vesele obraze, vse to prekipevajoče življenje med 2000 in 2600 metri, se ti je moralo razveseliti planinsko srce kot včasih ob romarskih dnevih na Triglavu, ko je nastal cel tabor okoli Kredarice in si videl, da smo res narod, ki rad hodi v hribe. Le da je danes z motorizacijo ta užitek dostopen tudi starejšim ljudem, penzionistom, med katere bomo prej ali slej prišli vsi, če nas prej ne pobere kuga, lakota, vojna ali, kar je še najbolj nevarno, kaka prometna nesreča.

Seveda bo moralo PD poseči nekoliko v tek dogodkov in preprečiti prav nepotrebne razvade. Na srečo ni po naših cestah reklam za žvečilni gumi in

mogoče se bo dal vzgojiti kak bodoči rod tako dobro, da mu ne bodo vseč rjavače konzervne škatle in vseh barv papirji in druga nesnaga po planinskih travnikih in skalnih poljih, pa če jih je tudi sam prinesel s seboj. In tudi ne bi bilo napačno, ko bi se čisto trgovski principi upravljanja naših koč nekoliko umaknili planinskim zahtevam, kot je to v navadi tudi pri kočah planinskih društev po drugih državah. Ceneni planinski domovi služijo namreč sedaj, mislim na te na Vršiču, za prenočevanje avtobusnih skupin na Mangrt, ker so cenejši kot hoteli v dolini, pa moraš prenočevati v Mihovem domu ali v koči na Gozdu, če hočeš drugo jutro na Prisojnik ali Mojstrovko, ker je v višjih kočah že vse rezervirano za prehodne avtobusne goste, ki bi prav lahko prenočevali kje v dolini.

In zimska perspektiva ni nič manj zapeljiva. Dve leti izkušenj s Krvavcem in njegovo vzpenjačo so prepričale vsakogar, ki bolj verjame dejstvom kot svojim teorijam, da je postalo visokogorsko smučanje za Ljubljance skoraj lažje dosegljivo in bolj prijetno kot pa smučanje na Golovcu in v Podutiku. Ta užitek si more sedaj privoščiti tudi, kdor ima strašno malo časa, le ubogo nedeljo, in takih je kar precej. Pa tudi za nesmučarja je pravi oddih in utcha, če more uiti iz meglene savske doline v sonce na Krvavcu, ki sije brez razlike na pravične in krivične, na pokvarjenega modernega človeka in na pravega planinca, ki jo raje mahne poč iz Kamnika ali vsaj od Korlne, kot pa da bi se zaupal vzpenjači. — Velo polje bo tu velik korak naprej, saj bodo dostopna prelepa smučišča od zgodnje zime do srede poletja, od Triglavskega ledenika do širnih pobočij Kanjavca in Hribaric, v dolino Sedmerih jezer in naprej pod Bogatin, Krn in Podrto goro. Ves ta svet z že obstoječimi planinskimi postojankami bo sedaj pozimi in spomladi dostopen, kar po svoji lepoti tako zelo zasluži. In da spet pristavim penzionista, že danes se veselim užitka, ko bom še v poznih letih utegnil kot motorizirani in vzpenjačam naklonjeni bivši smučar gledati s Planike, kako mlajši rod uživa smučanje po terenih, ki sem jih sam tolikokrat prehodil, ki sem jih tako vtisnil v svoje srce, da se veselim vsakogar posebej, ki mu bo dano gledati in piti to lepoto.

Pohujšanje je tukaj, toda ni tako hudo kot v Dolini šentflorjanski. Kljub cestam, avtomobilom in vzpenjačam, nova se menda gradi na Veliko Planino, sameva Rombon, Bavški Grintavec, Pelc in Ozebnik, Razor in Škrlatica. S Kotovega sedla utegneš še nemoteno sam občudovati strme stene Jalovca, Šite in Travnika, globoko dolino Koritnice in prisluškovati pogovorom plezalskih navez v Jalovčevih stenah. Martuljek je nedotaknjen in prav je tako. Vsakomur nekaj, tega se je pri naših skromnih sredstvih kar preveč lahko držati. Dobro pa je, da imamo sedaj vendar namen napraviti nekaj tudi za tistega, ki ima slabo meso in ne dovolj špartanskega duha, ker teh je precej več. Pri tem nam bo še toliko lažje pri srcu, ker je glavni namen zimskošportnega središča na Velem polju prav vzgoja naših vrhunskih zimskih športnikov, naše koristi so pa samo nujen postranski učinek, a prav tako važen.

Josip Wester

11. X. 1874—6. XII. 1960

ING. STANKO DIMNIK

1. Slavnik — Westrov zadnji vzpon

Gore, ve ste nepremične, večne, jaz pa sem
gibljev, toda — minljiv!

Josip Wester, PV 1960, str. 178.

Prejel sem dopisnico, poznalo se je, da je bila napisana težko, z okorno roko. To je bilo v novembru leta 1959. Iz klinične bolnišnice mi je sporočil profesor Wester: »Čudoviti so ti zdravniki! V žile so mi pritočili sveže krvi, z injekcijami dodali vitaminov, počutim se kot prerojen, sem pri močeh tudi za Slavnik! Čez dva dni bom zopet doma...«

Slavnik, ta naš istrski razglednik, edinstvenega imena, sva imela že kaki dve leti v mislih, da se popneva nanj, pa se je pri dvainosemdesetletnem, dotlej vedno zdravem Westru pojavila bolezen. Redkobeseden, kot je bil, ni rad govoril o drugih, še manj o sebi in zato mi je na ponovno vprašanje glede bolezni pojasnil samo: »Prebavila mi odpovedujejo, telo je doslužilo, bolečin pa ne čutim«. Kakor ob pričetku bolezni, tako je povedal tudi še deset dni pred smrtjo. Zvedel pa sem drugje, da se je v njegovem telesnem stroju hudo zataknilo — težka zahrbtna bolezen mu je uničevala telo. Tistega leta je opustil večje izlete, ostal je samo še pri Šmarni gori, čez leto dni pa že samo pri Rožniku in Grajskem hribu. Neke poletne nedelje predpoldne leta 1959 sem hitel mimo Florijanske cerkvice na Grad in tam sem ga srečal vsega preplašenega. Vračal

se je domov in v eni sapi odzdravil: »No, zdaj bom moral opustiti še Grad — na lepem sem izgubil zavest in padel.«

Prijatelji smo mu potem skušali gore približati z avtom, da je tako v našem spremstvu prispel na cilj s kar najmanjšim naporom. Vendar telo mu je čedalje bolj pešalo. Moral je ponovno v bolnišnico, da so mu pomagali do novih moči, a kljub temu je bilo njegovo zdravstveno stanje čedalje redkeje takšno, da bi bil sposoben za izlet, četudi olajšan na najmanjši napor.

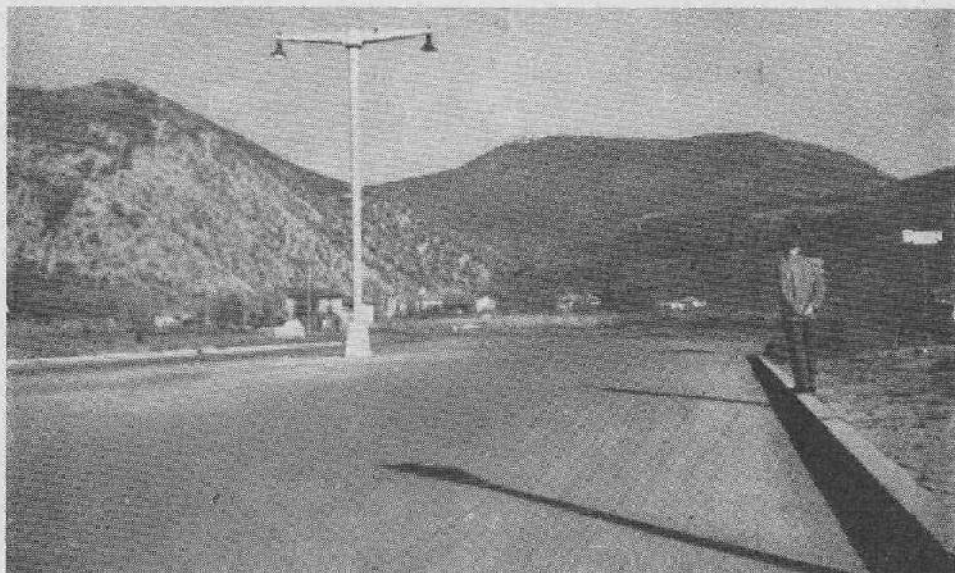
Tistikrat v novembru pa se je vrnil iz bolnišnice res dosti trden in vedro razpoložen, morda je imel zopet upanje, da bo ozdravel. Medtem sem se že dogovoril s svojim bratrancem Slavkom in s planinskim prijateljem Ferdom, da bi ta izlet na Slavnik opravili dne 24. novembra, z Westrom pa sva na njegovem domu pripravila podroben načrt za naše enodneвно potovanje. Želel je še enkrat videti našo najstarejšo cesto čez Hrušico in Col pa naprej v Ajdovščino, cesto, ki jo je v mlajših letih prekolesaril in mu je ostala v prijetnem spominu. Želel je videti Novo Gorico in kraje, kjer so bile hude borbe slovenskih in bosanskih polkov v prvi svetovni vojni. Videl bi rad Fajtji hrib in seveda kraje kraškega terana, kot zaključek pa Slavnik, da bi še enkrat videl slovensko morsko obalo.

Vse bi bilo v redu, če ne bi bilo nebo že več tednov strašansko neusmiljeno, skoro mesec dni je lilo, sonce sploh ni prišlo do besede. Tudi na naš dan zjutraj ni bilo bolje, puste megle so se vlekle nad strehami Ljubljane in iz njih je pršilo. Zaskrbljen sem točno ob sedmih pozvonil pri Westru — točnost mu je bila vedno prvi pogoj, v tem je bil strog, neizprosno — on pa je že čakal napravljen za na pot, vedro razpoložen me je pozdravil: »Barometer napoveduje prav dobro«!

Daniti se je pričelo, ko je bil Logatec že za nami in smo se bližali Kalcam, kjer je bilo treba kreniti s tlakovane glavne ceste v desno na staro pot iz kamna in peska. Naš milicento je pričel zavijati v ovinke in riniti skozi gozd v klance. V klancih — prescenečenje — prismejal se je jutranje sonce — barometer je imel prav. V sončnem svitu so zabliščale zdaj in zdaj prve lise snega. Višine je avto zmagoval hitro. Čim više pa smo bili, tem več je bilo snega. Ko smo prispeli vrh stegnjenega prevala Hrušice, smo bili sredi zimske pokrajine, rdečkasto ožarjene od zgodnjega sonca. Tam je cesta na nadmorski višini 880 m, to je skoraj tri sto metrov več, kot ima višine trojanska cesta, in samo 125 m manj, kot je višina novega predora na Ljubelju. Obstali smo. Kljub mrazu je Wester izstopil, motril zimsko prirodo in se zamislil, morda v pretekle čase. Taka mu je bila navada, saj je pisal: »Mislečemu in čutečemu človeku je včasih treba nekaj romantike, da se dvigne nad togo stvarnost in mrko vsakdanjost«.¹ Potem se je obrnil do nas: »Zdaj smo na najvišji točki — Ad Pirum — znamenite rimske ceste«. Pa sem vljudno pripomnil, da bi bilo bolj pravilno rečeno »keltske ceste«, kajti že 400 do 500 let pred Rimljani so jo bili zgradili Karni za svoje potrebe. Saj je zapisal Strabon,² po rodu Grk, ki pa je živel in deloval v Rimu prav tisto dobo, ko so Rimljani zasedali našo današnjo slovensko zemljo: »Okra je najnižji del Alp tam, kjer se dotikajo Karnov...« Stari geograf torej še ni rabil latinskega imena za ta kraj, zapisal je keltsko ime Okra. Latinci so ime kasneje preoblikovali v Ad Pirum in mi smo ga ponašili v Hrušico. So še drugi dokazi, da so bili ti kraji in cesta sprva keltski. To so imena vrhov in krajev

¹ Wester: PV 1956, str. 129.

² Strabon IV, 6, 10 (živel 66 pred n. št. do 24. po n. št.).

Na koncu magistrale v Novi Gorici. Levo Sabotin, zadaj Sv. Gora, desno vznožje Sv. Gabrijela. Mednje se je zarezala Soča. Vidijo se prve hiše Solkana, skritega v ozki dolini

ob tej cesti, ki so takale: Špik,³ trije so nad Hrušico in Colom, tam je tudi vrh Griže, tam so imena Skvarča, Basin in Frate. Tam je tudi več Kolkov, keltskih železarskih gora.⁴ Tam so vrhovi z imeni keltskih božanstev — Kelti so namreč bili močno predani romantiki mita. Med temi imeni je posebno značilen vrh Beluno (853 m) med Podkrajem in Colom, ta ima ime po keltskem bogu sonca in poletja Belu ali Belunu.⁵ Tudi ime Predmeja in Lokavec nad Ajdovščino v nadaljnjem poteku te ceste sta najbrže spomin na keltski božanstvi. Vse to so priče, da je bilo tod živahno življenje že v času Karnov, ki so nujno morali imeti tudi ceste.

Ta naša najstarejša cesta je najkrajša zveza med Gorico in Ljubljano in čeprav je med Hrušico in Ajdovščino 750 m višinske razlike, jo bodo gotovo v bodočnosti preuredili v sodobno, najkrajšo zvezo med Gorico in Ljubljano.

S Hrušice gre naša pot neprestano navzdol: na Podkraj, na Col — nekoč »Velb«, je pojasnil Wester — na Ajdovščino, tam pa smo samo še 108 m nad morjem. Vmes smo se ustavili na razgledni vijugi nad Ajdovščino. Prav tam, kjer se je spomladi izmikal našim pogledom Čavn, takrat so se po njegovem pobočju sukale megle oblakov, tokrat pa je žarel v soncu. V soncu je bila Ajdovščina, starodavna Vipava pa Vipavska dolina, dolina slavčkov, dolina zgodnjih češenj, hrušk, grozdja. Vipavska pokrajina in spomini so razneli Westra — vedno profesorja, da se je oglasil: »Glejte Vipavo, rojstni kraj

³ V gorstvih po Evropi, kjer so nekoč prebivali keltski železarji in živinorejci, imamo za koničaste vrhove imena: pri nas: Špik, Špikelj, Špiček; v Italiji: Pizzo in Piz; v Avstriji, Švici in Nemčiji: Spitze; v Franciji: Pic; v Španiji: Pico; na Škotskem in Irskem: Peak.

⁴ Glej PV 1960, št. 4 in št. 5 »Gorsko ime Kuk odkriva zgodovino«.

⁵ Povsod, kjer so prebivali Kelti, imamo geografska imena: Belski vrh, Belšak, Beljan, Belič, Bellenberg, Belfeld, Billin, Belling, Belem, Belluno, Belcaire, Belfort, Belfast, Belleisle, Bellingham, Bell Lloch itd.

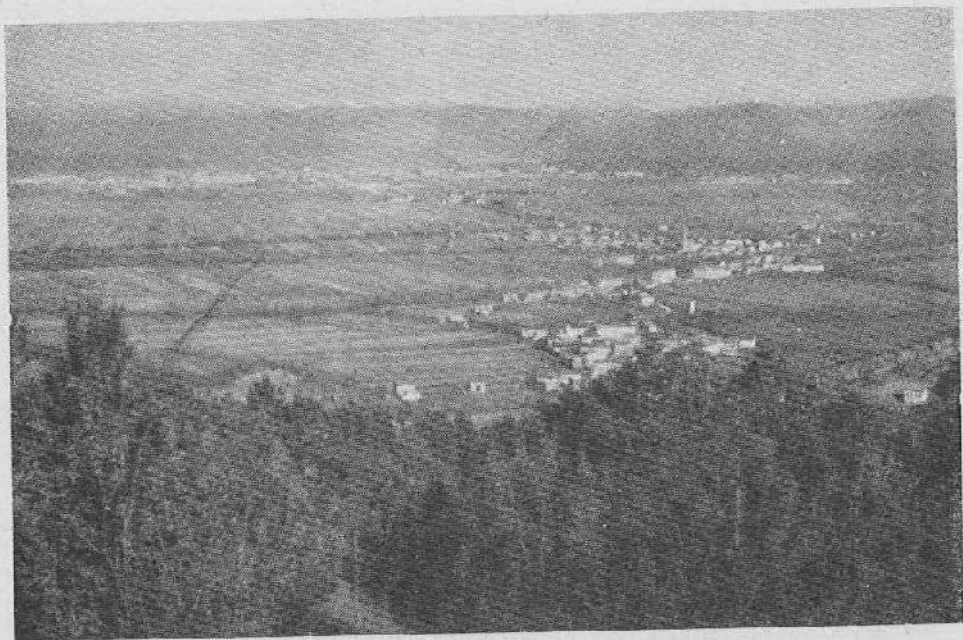
Boštjana Krelja, ki je od protestantskih piscev pisal najbolj čist in lep jezik — in tam v dolini na gričku staro trdnjavo Sv. Križ, tam je 100 let kasneje napisal Janez Svetokriški pet debelih slovenskih knjig v vnemi za katoliško stvar. Oba sta se borila za vero — nehote pa pomagala razvoju našega jezika«. Prvi del našega izletnega načrta — višino Hrušice — smo izpolnili. Po času smo bili nekoliko v zamudi — jaz tega ne bi bil opazil — Wester pa si je vso pot beležil čas, kraje in posebne vtise — to je bila njegova navada prav na vsakem izletu, tako si je olajšal delo, ko je kasneje pisal svoje popotne črtice.

Kljub zamudi smo se kratko ustavili na novi goriški magistrali, razkošno zgrajeni, res prekrasni. Najkrasnejši pa je njen pokrajinski zaključek na severni strani. Levo gora Sabotin, razbita od tisočerih granat v prvi svetovni vojni, pod njim Soča in stari Solkan, na drugem bregu gora Sv. Gabriela, v vojni prepojena s krvjo, v ozadju med obema Sv. Gora in vrh nje se je v soncu svetila cerkev — znameniti romarski cilj Slovencev. Ta magistrala ni samo magistrala, saj to je prava avenija z redko lepim pogledom v severno stran. Pokrajinska lepota pa topel sončen dan, kot spomladi — po tednih dežja in megle v Ljubljani sta nam dvigala srca v opojno razpoloženje. Wester je tiste trenutke pozabil na bolezen. Ustavili smo se v Solkanu v restavraciji hotela. Dobra postrežba in briško vino sta naše zadovoljstvo še krepila — ne pa tudi Westru — postal je tih.

Peljali smo se proti našemu današnjemu drugemu cilju, proti Fajtjemu hribu in Komenski planoti. Cesta gre tik državne meje skozi Šempeter, Miren in Renče, potem pa zavije v klance po pobočju Fajtjega hriba. Po pobočjih, danes zaraščenih z grmovjem in drevjem, v letih 1915 in 1916 pa do golega obritih od italijanskih in avstrijskih granat. Dolgo je bil tam takratni slovenski planinski polk in udeleženec⁶ tistih bojov ima Fajtji hrib takole v spominu: »Pa Fajtji hrib! Štirinajst mesecev ga je bičala smrt, treskala vanj strašna sila, da je bil ves krvav, razsekan, razoran, razdolben, ves prevrnjen. Štirinajst mesecev so butali vanj valovi živih ljudi, neznatnih črvičev, umirali so na njem in trohneli!...« Tista leta skoraj ni bilo avstrijskega vojnega poročila, ki se ne bi ustavilo pri imenih: Doberdob, Fajtji hrib, Sv. Gabriel in Sabotin. Najbrže je bilo vse to vzrok, da si je Wester — v dobi prve svetovne vojne skoro do zadnjega v vojaški suknji — želel videti kraje, kjer so se tolkli slovenski polki. V teh polkih pa je gotovo imel dosti svojih znancev in prijateljev. Vzdramil se je iz zamišljenosti in nenadno obrnil k meni: »Kako bi bilo danes, če ne bi bili takrat Italijanov zadržali na Soči, če bi Italijani prodrli in zasedli Slovenijo, morda še Dalmacijo in del Hrvatske? V Mussolinijevi dobi bi nas Slovence razselili in zdesetkali, kaj bi bilo z našo kulturo. Danes ne bi imeli Slovenci ne univerze niti ne akademije. Slovénsko zemljo bi si bili porazdelili Italija in Avstrija, slovenski jezik bi zatirali in Slovenci bi po številu izginjali tako, kot so izginjali pod Mussolinijem v Trstu in Gorici in pod Hitlerjem na Koroškem. Samo pomislimo na Trst. Pri državnozbornskih volitvah leta 1911 sta Trst in najbližja okolica volila tri poslance, enega so dobili Italijani, drugega Slovenci in tretji je s prav majhno večino pri ožjih volitvah tudi pripadel Italijanom. Kazalo je: pri prihodnjih volitvah bosta dva slovenska in en sam italijanski poslanec — tako se je takrat dramila slovenska zavest. Množica tržaških delavcev in trgovskih nameščencev, že skoro potujčcnih, se je pričela tiste čase znova zavedati, da so Slovenci. Koliko pa je danes še Slovencev v Trstu?«

Še pred vrhom klanca se nam je na razglednem mestu pokazala sončna Gorica, res skoro vedno sončna. Izstopili smo, da je prijatelj Ferdo pritisnil

⁶ Ivan Matičič: Na krvavih poljanah, Fajtji hrib 1922.

Pogled s pobočja Fajtjega hriba na Gorico. Spodaj Renče in Miren še tostran državne meje. V ozadju levo Kanin in naprej zasneženi Julijci

v spomin lepo sliko mesta, od nas oddaljenega kakih osem kilometrov. Nad mestom smo videli Brda, nad njimi snežniške vrhove Kanina, desno njega Mangrt in Jalovec in še naprej družino Triglava. Tik pod nami so bile Renče — vir kadrov najboljših slovenskih zidarjev. Malo naprej proti Gorici pa Miren,⁷ ki ni niti miren niti nemiren, temveč mu je koren imena keltski, isti kot pri imenih: Mirje, Mirnik, Mirna Peč, Mirni dol. Keltom je »mir« pomenil obrambni zid ali sploh zid iz kamna brez maltnega veziva.

Wester je gledal na Gorico in se spomnil goriških korenin: pisatelja in prirodoslovca Frana Erjavca pa svojega prijatelja iz novomeške dobe, prirodoslovca in planinskega pisatelja Ferda Seidla, dr. Henrika Tume, alpinista, planinskega pisatelja in zbiralca gorskih imen — ysem tem je bila dolga leta Gorica torišče dela. Tam so delovali tudi Stanič, Gregorčič in Bevk. V Medani v Brdih je bil rojen pesnik Alojzij Gradnik, onstran državne meje pa pesnik beneških Slovencev Ivan Trinko.

Pot nas je peljala na Komensko planoto tik tam, kjer je za mejo naš »Doberdob, slovenskih fantov grob« in mimo njega naprej skozi Kostanjevico, Vojšćico, Komen, Dutovlje in Tomaj — kraje najboljšega kraškega terana — in

⁷ Iz keltskega korena imamo pri nas besedo mirje = razmetano kamenje, mir = kamnit, na suho zidan zid. Latinci imajo od tod besedo: murus, Francozi: mur (mir), Italijani: muro, Nemci: Mauer.

Po nekdanjih keltskih krajih so ohranjena iz tega korena imena (navajam jih samo nekaj): v Avstriji, Švici in Nemčiji: Miran, Mürren, Mürow, Mirlatz, Miroditz, Müran; v Italiji: Mira, Miramare, Mirano, Mirandola; Murano, v Franciji: Mirabeau, Mirandol, Mirande, Muron; v Španiji: Mira, Mirande, Mirandella, Muros; po Irski, Skotski in Wallesu: Mirfield, Murrisk Mountains, Murrow, Murton Junction; po naši državi: Mir, Miravci, Mirce, Mirena, Mirčiči, Mirići, Mirkova Glava.

grešili bi, hudo grešili, če bi se tam ne ustavili pri litru terana in pravem kraškem pršutu. Ko smo sedeli ob zakurjeni peči in pri polni mizi kraških dobrot, mi pravi Wester, ki je imel vedno rad kozarec dobrega vina: »Pijem, pa ne čutim okusa, jem, pa nimam teka, nimam potrebe po hrani, jem samo še zato, ker vem, da moram«.

Nadaljevali smo pot skozi Sežano, Divačo, Kozino in Hrpelje, od koder naj bi dosegli naš glavni cilj — Slavnik. Peš bi tja prišli v treh urah, z avtom smo bili v manj kot pol ure pri Tumovi koči vrh Slavnika. Lepo so uredili slovenski Istrani novo vozno pot do vrha. Lagodno, brez hudih klancev in ovinkov se vije po pobočjih med dobravami in med gozdovi, proti vrhu pa prevladuje golina — tako je tudi prav, da je ohranjen razgled. Dvakrat sem že pešačil na ta hvaležni razglednik: prvič iz Prešnice in drugič iz Podgorja — obakrat v družbi prijetnih botanikov in v času, ko je cvetana vrh Slavnika najlepša. V tako poznem jesenskem času sem prihajal prvič. Wester, ki je oblezel domala vso slovensko planinsko in nižinsko zemljo, pa je bil prvič na Slavniku.

Danes nismo bili samo mi na vrhu. Dva avtomobila gostov iz Trsta — Italijanov — sta že stala pred domom. Nova cesta privlačuje nove goste.

Ko sva pred dnevi z Westrom pripravljala pri njegovi pisalni mizi načrt za današnji izlet, mi je pokazal zemljevid tržaške okolice, velikosti nekako 40 × 40 cm, ki ga je risal Alojzij Knafeljc in ga je dala l. 1912 natisniti tržaška podružnica takratnega Slov. plan. društva. Slavnik je na zemljevidu močno poudarjen in lahko domnevamo, da so ga tržaški Slovenci že v tistih časih radi obiskovali.

Ob našem prihodu na vrh je minila četrta ura — dan je v tem mesecu kratek — zato smo morali hiteti z razgledovanjem. Šli smo na drugi vrh Slavnika v smeri proti Koprju. Do tega razgledišča je komaj deset minut. Tam stoji nova betonska opazovalnica za čuvaja — znanilca požara v gozdovih. Od tam je najlepši razgled na Koper in po naši morski obali pa tudi na del Trsta in na skoro ves tržaški zaliv. Tančica meglic, ki se je okrog poldneva raztegnila po nebu, je zdaj izginila, nizko sonce je bliščalo s polno močjo, da se je zlato razlivalo po Tržaškem zalivu, po vsem obzorju je v zlatu zažarel venec gorskih vrhov in se odražal na sinjem ozadju. Obrisi vrhov v tej rajdi so zato bili vidni s prostim očesom. Tisto uro je nebo na stežaj odprlo lepote vrata — kot nalašč Westru v slovo — razjasnil se mu je obraz v zadovoljstvu, pozabil je za trenutke na svojo težko bolezen. Za take užitke ga bolezen še ni prikrajšala. Daljnogled nam je posamezne velikane v gorski rajdi, nekateri so tam oddaljeni od Slavnika tudi do 150 km, desetkratno približal, da smo mogli strmeti v blišč njihovih jeklenih oklepov iz take bližine, kot če gledamo Grintavec iz Kamnika. »Prvič vidim rajdo Tirolskih Dolomitov, Visokih Tur, Karnijskih Alp — med njimi Mar-molado, Monte Cristallo, Gross Venediger, Veliki Klek« — je dejal Wester — »in naprej še naš Kanin, Jalovec, Triglav, Grintavec s tega izrednega razgledišča — pa zadnjič!« Še smo se od tod pozdravili z našimi znanci nad Vipavsko dolino in z notranjskimi veljaki, ozrli proti jugu na Čičarijo in Učko, ki pa je že izginjala v mrču oblakov. Kratek je dan v novembru — no, tu nad našim morjem smo ga imeli danes podaljšanega morda za celo uro — tiste trenutke so v Ljubljani najbrže že prižigali ulične svetilke. Takšno je bilo Westrovo slovo od planinskega sveta.

Odšli smo v kočjo na majhno okrepčilo. V veliki jedilnici so imeli tisti dan zaradi čiščenja vse natrpano s posteljino, zato smo se stisnili kar v kuhinjo, ki pa je bila že polna tržaških obiskovalcev. Najbolje je bilo, da smo po okrepčilu

Opazovalnica za varstvo proti gozdnim požarom na Slavniku. V sredini Wester dne 24. XI. 1959
V ozadju Karnske Alpe

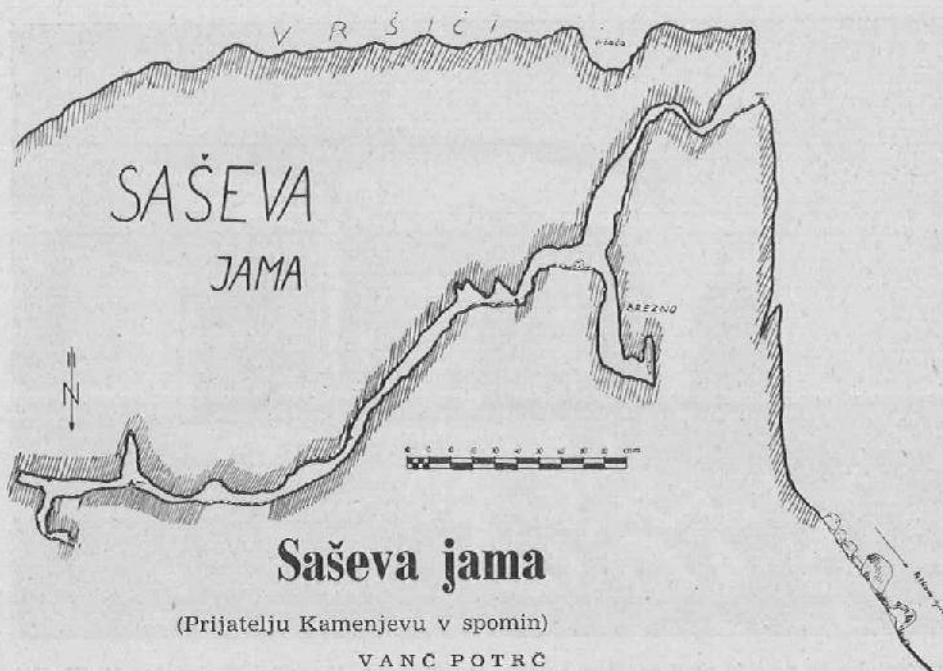
čimprej odšli. Ko smo se med vožnjo s Slavnika za trenutek ustavili na razglednem kraju, smo zaslišali iz daljave pesem večernega zvona, pa še drugega in tretjega — vse ubrane v simfonijo — kolikokrat jo slišimo v gorskem svetu, pa vsakokrat se mi zdi, da jo slišim prvič, tako je lepa. Videl sem, da sta Ferdo — vnet, odličan fotist — in Slavko — vnet ribič in avtomobilist — v pomenku — melodija je šla mimo obeh, Wester je sklonil glavo, prisluhnil je zvokom, obujali so se mu spomini na lepoto, ki jo je v življenju kdo ve kolikokrat užival ob tej pesmi zvonov.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

od članarine za čas od 1. I. do 31. III. 1961	din	19 000.—
od vpisnine za čas od 1. I. do 31. III. 1961	din	8 915.—
od prodanih znakov PZS	din	707.—
od prideltev	din	17 418.—
PD Ljubljana-matica za prodane bloke	din	6 410.—
PD Ruše za prodane bloke	din	80.—
PD Gorje za prodane bloke	din	380.—
Pavel, Kunaver, Ljubljana, Kidričeva 10	din	150.—
Vitko Jurko, Dol pri Hrastniku	din	2 010.—
Lovro Kruh, Selce	din	1 000.—
S k u p a j	din	56 070.—

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 31. XII. 1960	din	8 520 726.—
Zbrano do 31. III. 1961	din	56 070.—
Stanje sklada dne 31. III. 1961	din	8 576 796.—

Mesec julij je, ko mi Korošica razkrije svojo tajno — podzemni svet Vršičev.

Zunaj je življenje na vrhuncu. Množice gorskih cvetic se opajajo ob toplih sončnih žarkih, ko se spuščam po dveh nylonkah v tiho podzemlje...

Želja po odkrivanju novega, neznanega, želja, ki jo ima skoraj vsak prijatelj umetnice narave, me izvablja skozi niz podzemnih dvoran vse niže in niže, ko ne morem več naprej...!

Tukaj sem!

Sam...!

Za menoj je pet sto metrov plezarije, nad mano se bočijo sto petdeset metrov debeli skladi apnenca...

Postavim možica! ... — Prvo delo človeka v tem podzemlju, vse drugo, vsa ta gigantska arhitektura je delo časa, delo stalno spreminjajoče se narave.

Na roko mi pade majhna kapljica vode — »Guta cavat lapidem!« ...

Da, kapljica, mnogo jih je, ki dolbejo, rušijo, gradijo...! Delajo počasi, nikogar ni, ki bi jih motil. Včasih se združijo in takrat so močnejše, delo jim gre hitreje od rok. Le kaj, kaj je moč enega človeka proti njihovi? Pa vendar so jih ljudje tam spodaj v dolini prisilili, da delajo za človeka, za njegovo blaginjo ali uničenje.

Kaplje dolbejo, gradijo, rušijo...!

Sam sem! Odrezan za nekaj časa od živega sveta in fantaziji so vrata odprta nastežaj...

Tišina! — Grobna tišina!

Le zakaj si je človek izbral za simbol smrti, uničenja, svoje belo okostje...?

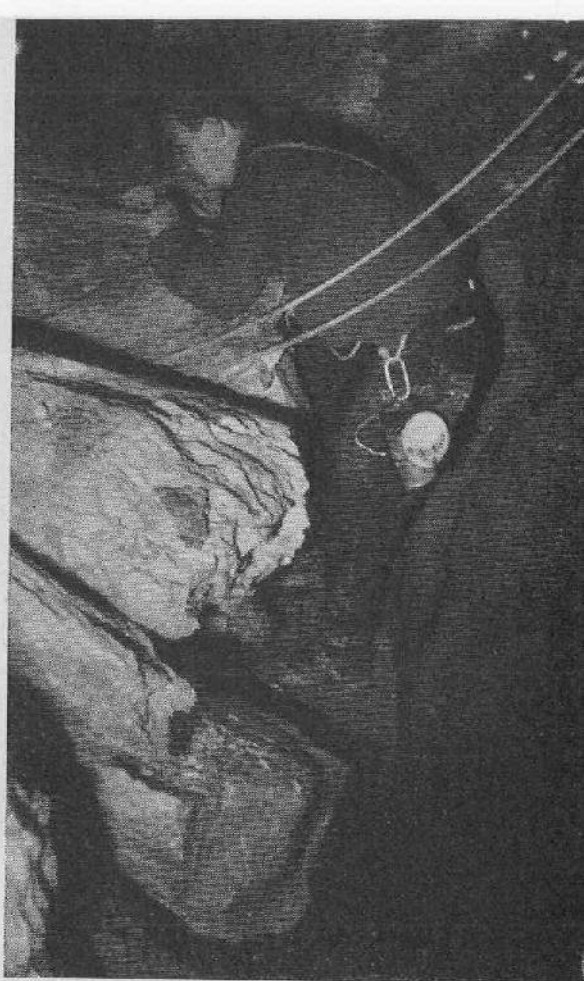
Tukaj so skale tako bele, nepritaknjene od sonca, življenja...

Kalcij—kosti!...

»Dovolj!« Moram ven na sonce, v življenje, med tovariše.

Saševa jama: Siga — Okameneli slap
Foto Vanč Poirec

Vstop v brezno v jami
Foto Tomaž Planina

Vizija smrti je neprijetna, pa vendar je dejstvo, da ravno takrat nekdo umira nedaleč od mene. Drugi dan jo vidim »njo« — smrt na obrazu mlade alpinistke.

Vračam se v dolino ...!

Januar, mesec snežnih kristalov, je odel Savinjske v bleščečo belino. Zopet se vračam k jami. To pot nisem več sam, z menoj so še Saša, Ljuba in Uroš.

Zunaj vlada mraz. Voda v karbidovkah nam zmrzne! Počasi jo otajamo s svojo lastno toploto. Luči se prižigajo ... spuščamo se v podzemlje. Na stenah se porajajo in izginjajo pravljične sence, Luči nam jih odkrivajo in obenem brišejo. To so sence! Sence individualne fantazije. Te se spreminjajo, ne spreminja se pa za nas čudovita tvorba sige — Okameneli slap! Mrtva materija, ki daje videz živega. Kot da je tukaj nekdo nekoč v hipu ustavil čas!

Dleto naravnih sil je tukaj vsekalo v apnenčaste sklade enkratne podobe visokogorskega krasa, in mi smo le skromni obiskovalci te galericije lepote, ki nam jo je podarila umetnica narava.

Saša riše profil, Uroš mu pomaga. Riše ga, da bi z njim omogočil še drugim ljudem lažji pristop v ta tihi podzemni svet našega visokogorskega krasa. Skico konča in vrnemo se nazaj na svetlo, v svet snežnih kristalov, ki se blešče, blešče, kot da bi nosili v sebi življenje in smrt hkrati ...

Kažipot v Tatrah

Foto M. Smrdel

V poljskih Tatrah

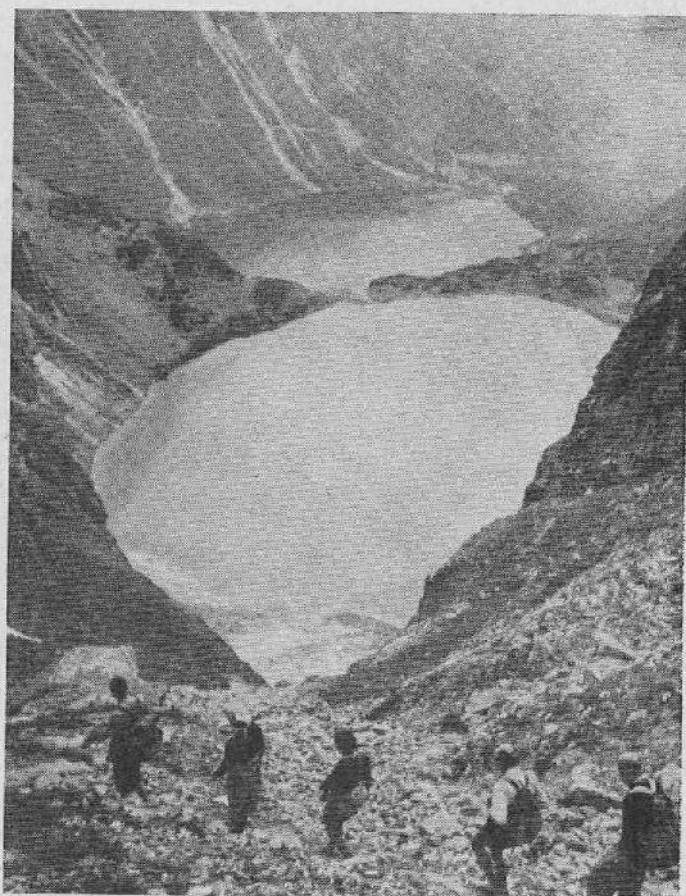
MAKS SMRDEL

Lani poleti me je po naključju zaneslo skoro povsem turistično v Zakopane in tisti kos Tater, ki jih imajo Poljaki. Poprej smo že deset dni popotovali po vsej Poljski in gostitelji so nam prihranili Tatre kot posebno doživetje za konec našega izleta. Ves čas so nam z navdušenjem, skoro bi rekel pobožnostjo govorili o njih, zato je naše pričakovanje naraščalo bolj in bolj, ker smo že od prej poznali Zakopane kot evropsko poznan center zimskih športov.

Vreme se je kujalo, ko je sopihal vlak proti Tatrah. Toliko, da smo ujeli nekaj zadnjih sončnih razgledov. Takoj po našem odhodu se je vtil dež, ki se je čez teden dni sprevrgel v katastrofalne poplave po vsej Poljski, zlasti okoli Krakova. Poljaki niso pomnili nekaj takega že dolga desetletja. Po otožno monotoni, rahlo valoviti ravnini, stotine km, ki smo jo opazovali ves čas od Katovic, do Gdanska, Varšave in Krakova, so bili Zakopani in Tatre zares nekaj prijetnega in zelo domačega. Temno zelenje jelovih in borovih gozdov, razmetani gorski vrhovi, planinski pašniki in drobna gorska naselja so se nam prikupili veliko bolj kot vsa ravnina, bogata, slavna ali kakršnakoli je že bila po pripovedovanju gostiteljev.

Še preden smo se srečali z njimi, smo doživeli občepoljski ponos na te planine, skrb, ki so jo kazali v vseh razgovorih za svoje Tatre in veliko veselje, da jih imajo in da jih lahko pokažejo.

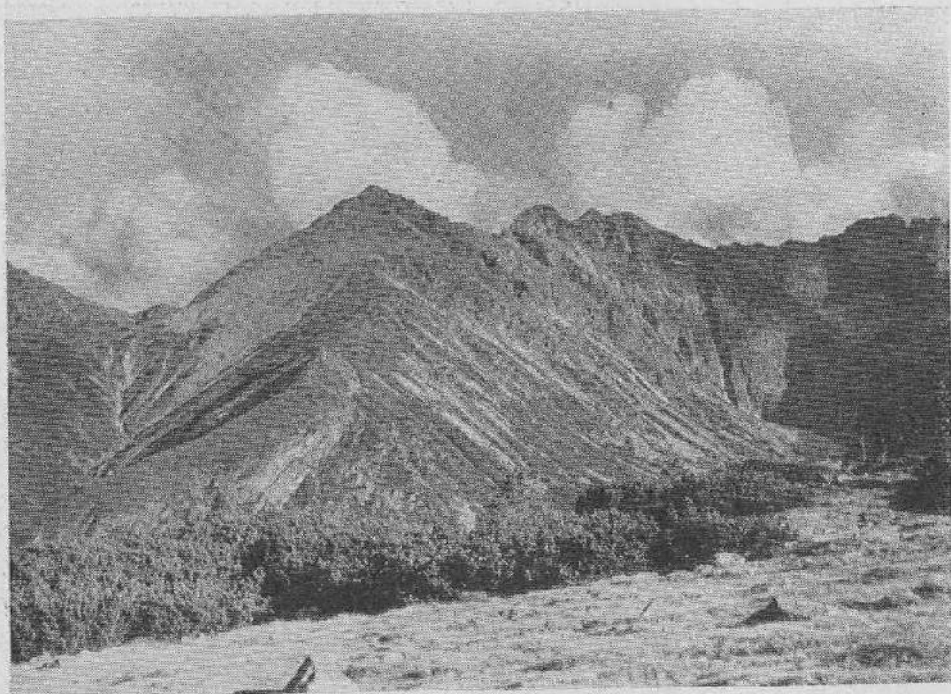
Tatre – Czarny Staw
in Morskie Oko

Že prve ure so pokazale, da je skrb resnična in velika. Vse Tatire (tudi češke) so proglasili za naravni park, ki so ga Poljaki zaščitili s posebnim zakonom in zakonskim dekretom 1954. leta. Z dobrimi cestami, ki jih je lani na veliko obnavljala in na novo gradila vojska, so jih odprli na vse strani. Povsod so postavili planinske kočice, zavetišča, uredili planinske steze, markacije in zlasti okoli Zakopanov pripravili čudovita smučišča in skakalnice. Zares so poskrbeli, da so vsestransko dostopne, saj so povsod v Zakopanih, po vaseh in ob cestah številni sindikalni domovi, domovi mladine in podobno, kjer je ena sama sezona vse leto za desettisoče Poljakov.

Še najprijetnejše je doživetje, da čuti vsa pisana množica, ki se zbira po Tatrah vse leto, skrb do njih kot do svoje osebne lastnine. Sicer pa sreča to skrb do zgodovinskih in kulturnih spomenikov in ne le do naravnih po vsej Poljski kot del njihove tradicije in vzgoje. Zdelo se mi je, da je čut pri nas v gorah in v mestih kar za nekaj stopenj nižji.

Skrb in ljubezen do njihovih Tater najdemo povsod, od splošne organizacije, do vseh detajlov. Ceste, hoteli, zavetišča, gorske steze, vse je prilagojeno pokrajini, da jo čim manj kvarijo. Večina kmečkih hiš in planinskih koč je v gradnji zavestno podrejena ljudski tipiki lesenih zgradb z visokimi stre-

Tatre – Zolta Turnia (2087)

hami kritimi s skodlami. Celo največji turistični objekt v Zakopanih — Dom turistov s 700 posteljami je v istem stilu, prav nič »moderen« na zunaj, čeprav z vsem udobjem znotraj.

Že drobne deske za oglase po vaseh ali za orientacijske zemljevide po gorah so majhno doživetje. Nekaj obsekanih krivih borov in par skodel, pa nastane umetnina zase, prikupna in koristna.

Poltretji dan obiska je sicer hitro minil, vendar tako bogato, da smo se razgledali po lepem kosu Tater, nekaj zaradi dobre organizacije izleta, nekaj pa zaradi precejšnje tehnizacije, saj imajo precej žičnic, ki te hitro razpeljejo po Tatrah; za masovni zimski šport so zelo dobrodošle, ker hitro spravijo na tisoče smučarjev v prekrasna smučišča.

Poldrugo uro hoda iz Zakopanov imajo Poljaki svojo največjo in najvišjo žičnico. Nekaj čez pol ure vožnje in bili smo 1988 m visoko na Kasprowem Wierchu tik ob poljsko-češki meji. Obiskovalcev je bilo na stotine in začuda — čeprav so lazili na vse strani ob meji in tudi krepko čeznjo, ni bilo ves popoldan na spregled nobenega poljskega ali češkega graničarja ali druge uniforme, le vodiči, ki so menda obvezni za vse skupine izletnikov v Tatre, so opozarjali, in ne preveč prizadevno, da je tam meja. Razgled je bil v daljavo zameglen, vendar dovolj lep, da si je človek ustvaril predstavo o tatrskih vrhovih. Bili so domači po višinah kot po oblikah, nekam kot naši Grintovci ali Julijci — in vendar so zaostajali za našimi planinami. Tiste beline, ki je takšen kontrast temnih gozdov po naši Gorenjski, ni bilo. Granit, ki tvori lep del Tater, jim daje siv lesk, veliko skromnejši za oči in barvne filme. Pojasnil o vsakem vrhu, vsaki dolinici dobiš z vseh strani, povedane so z gorečnostjo in prizadevnostjo.

tistega, ki ima malo planin, a jih skrbno čuva. Le kdo bi si mogel zapomniti plaz šumečih poljskih imen za vrhove, zgodb o vitezih in njihovih ljubeznih, katerih so kraji polni in jih zvesto ponavljajo ob vsaki priliki, zlasti pa tujcem.

33 km vijugaste ceste tik ob poljsko-češki meji smo prevozili do tatarske pokrajine jezer in njenega bisera, kot so nam povedali že daleč v Gdansku, do jezerca Morskie Oko (Morsko Oko). Pokrajina je zelo podobna tisti ob Sedmerih triglavskih jezerih — le sivo je vse zaradi granita, ki daje jezeru nekam mračno temno barvo, skoro zlobno. Legenda pravi, da sega do morja (čeprav je le nekaj nad 70 m globoko) — odtod je prišlo tudi ime. Morsko oko leži najvišje (1700 m), le Czarny Staw je nekaj višje in se ob obilni vodi pretaka v Morsko oko. Bližnja pokrajina je vse polna majhnih jezer, ki jih je samo po poljski strani čez sto. Voda v temnem granitu — svojevrstna lepota.

Tik ob meji nad Morskim očesom je najvišji poljski vrh Tater Rysy (2499 m) in nedaleč zraven tja čez mejo na Slovaškem še Gierlach, najvišji vrh vseh Tater (2663m).

Tatre so bile tisti del Poljske, ki nas je najbolj oživel in spomnil na domačijo. Prijetna in podučna je bila skrb in nemajhen ponos Poljakov na košček planin, ki jih imajo; prijetno je bilo zelenilo gozdov in kamenje razmetanih vrhov in vendar se je povsem drugače zasvetila Gorenjska v prvih žarkih jutranjega sonca po dežju, prvo uro po naši vrnitvi. Nobene Tatre niso bile take — nobene tako lepe, tako drage!

Nepozabni izleti z mladino

PAVEL KUNAVER

Minulo nedeljo, 4. septembra, sem moral po opravkih na Rakek, a največji del časa sem porabil, da sem šel v Rakov Škocjan in skoraj šest ur prebil v bližini Velikega naravnega mosta. Začuda, če tudi je bil lep dan, je le nekoliko avtomobilov in motorjev pribrnelo v to divno kotlino in takoj zopet odpeljalo. Zdi se mi, da motorizem povzroča le mrzlično hitro ogledovanje in da je geslo teh turistov: »Hitro, hitro drugam!« Le dva avtomobila sta zavozila na veliki travnik v gozdu. Eden od mož je nato skozi gozd in grmičevje prodiral do brega Raka tam, kjer ni pota. To mi je izdalo, da je domač v tem paradižu, kajti vedel je za skriti studenec izvrstne vode. Pitna voda pa je pogoj daljšega obstanka v Rakovi dolini, le vedeti moramo zanjo. V poletni suši večina studencev usahne in le nekateri, za katere pa običajni turisti ne vedo, še teko. Ker je ta studenec močan tudi ob suši, naj priložena kartica pomaga žejnim obiskovalcem Rakove kotline do dobre vode v bližini Velikega naravnega mostu. Vsakomur seveda ni voda dovolj, in ko sem jaz malo nato šel po vodo tja, sem našel ob izviru v vodi polno chianti-steklenico rdeče kapljice, ki je verjetno pomagala, da je postala družba tistega domačina prijetno vesela.

Drugače pa je bilo meni. Bil sem sam, kar je izredno redko v zadnjih desetletjih, in ko sem se utaboril v senci visokih smrek, mi je postalo kar tesno; saj tega prav v Rakovem Škocjanu, kamor me zmerom spremlja veseli živžav mladine, nisem vajen. Če tudi je bila tišina, ki jo je motilo pihanje zahodnika v vrhovih dreves, prijetna, in mi ni bilo treba neprestano paziti, da se komu ni kaj pripetilo, ko je mladina opazovala živali in rastline ob Raku, stala nad prepada-

nimi stenami kanjonov in naravnih mostov, so mi le hudo manjkali od veselja in navdušenosti razžarjeni obrazi, zanimanje za lepe pojave, živahne, vesele oči fantov in deklic. Zato nisem imel pravega miru, ker so pred menoj neprestano vstajali prizori iz nešteti izletov z mladino v našo lepo naravo. Posebno pa sem se živo spominjal izletov v minulem šolskem letu in postalo mi je kar težko. Nekateri izleti so bili tako popolni, da se jih tudi mladina, ki hiti vedno dalje »od cveta do cveta«, z veseljem spominja in se bo gotovo rada vračala nazaj v one kraje, ko je jaz ne bom več vodil. Prav to je bil drugi vzrok občutka osamljenja. Je pač tako, ko človek naloži osmi križ na rame, pa hočeš nočeš občutiš, da vsaj v telesnih močeh postaja razlika med teboj in tistimi, ki so 60 ali blizu toliko let mlajši. In prav to zadnje leto sem se na izletih včasih zdel podoben koklji, ki so ji izvaljene račke ušle v vodo. Prepočasi sem sledil po strmini. In gori na vrhu ali na določenem počivališču so me pričakali poredno nasmejani, z velikimi zalogaji v ustih in nestrpno čakali na znamenje za naprej, medtem ko se je meni počitek posebno prilegel. Ker sreča, biti z mladino mlad, polagoma mineva in bo treba ubrati še počasnejši tempo, so mi nekateri posebno posrečeni lanski izleti ostali v izredno lepem spominu. K temu je seveda pripomoglo deloma lepo vreme, letni čas in razumevanje in dovzetnost mladih src za čisto lepoto narave. »Velcturistom« seveda niso namenjene naslednje vrste, pač pa tistim, ki naj bi v večjem številu vodili mladino, dokler še more živeti brez alkohola, plesa in hrupne družbe, v družbi gorskih velikanov, planinskega gozda in nežnih cvetic, v našo lepo naravo. —

1. KUM SE JE MAŠČEVAL

Maščevanje naj bo plemenito. Vzbudi naj kesanje in poboljšanje. Tako je storil Kum z menoj, in odkrito priznam, da do svojega sedemdesetega leta nisem bil na tem očaku prijaznega Dolenjskega hribovja. Končno me je mladina sama vljudno opozorila, da imamo tudi Zasavje in da bi radi šli z menoj tudi v tisti konec. Mogoče se je kdo od njih spominjal našega smučarskega tečaja na Kalu v bližini Mrzlice, kjer smo doživeli deset kristalno čistih dni, in z Mrzlice razgled, o katerem bom kdaj pozneje na osnovi uspele slike kaj povedal. Vsak dan zjutraj je tedaj Kum z modrimi jesenskimi sencami na strani, ki padajo proti globokim Savskim tesnem, opozarjal nase in molče pripovedoval o velikanskem razgledu s svojega samotno in visoko nad sosedo molečega vrha.

23. februarja letos se mi je pridružilo 36 mladih ljudi naše šole. Dnevi so bili še kratki, a zime skoraj ni bilo. Gosta megla je ležala nad Ljubljansko kotlino in se je v Trbovljah, kjer smo še v trdi noči izstopili, zgostila v umazano, malone neprodirno odejo. Bilo je res tema kakor v rogu. Delci premoga, ki se dvigajo nezgoreli iz orjaškega dimnika velike elektrarne, povzročajo, da je megla tam podobna londonski zadušljivi megli. Narava je kakor nalašč postavila okoli Trbovelj tako krasno hribovje, kamor delovni ljudje v prostem času odhajajo na oddih in v čisti zrak. Pričakali smo prvi jutranji mrak in odšli na lepo cesto, ki drži do vasi Dobovec. Od dreves je neprestano kapljalo in zaradi goste megle se kar daniti ni moglo. Zato pa je rastlo pričakovanje, kajti tam zgoraj nad meglo je moral že nastajati prelep dan.

Še preden smo dospeli do Dobovca, se je začela megla nad nami redčiti in rdečiti, travniki pa so bolj in bolj žareli. Na Dobovec, ki je bil že v soncu, smo kar stekli, saj leži vas čudovito razgledno nad globoko urezano Savsko dolino! Bilo nam je, kakor da bi iz teme nenadoma stopili v žareč dan. Pod nami je

Kamniške planine s Kuma

Foto Pavel Kunaver

valovalo megleno morje, njegovi mehki valovi pa so bili vsi obsijani od žarkega sonca, ki je svetilo iz kristalno čistega neba. Do kamor je seglo oko, ni bilo niti najmanjšega čada, in gore so bile povsod do horizonta do podrobnosti pregledne. Posebno veselo so nas pozdravljali belo zasneženi vrhovi Kamniških planin. Bili so nam tako blizu v tem čistem zimskem jutru, da bi kar segel po teh dobrih, starih znancih. Mrzlica s svojimi številnimi sosedi, globoko urezanimi dolinami, temnimi gozdovi, obsežnimi travnimi pobočji pa je bila v tej jutranji uri prava paleta močnih kontrastnih barv. Pristaviti moram, da je bil to februar, ki je bil slabo zapisan med smučarji, a sijajen za izlete tako v nizko nezasneženo hribovje kakor tudi v visoke gore, ki jih je pokrival trd sneg, v katerega so dereze in cepin prijemale kakor kremplji! Sneg je zapadel šele pozno pomladi, a v takih množinah, da so bile gore še v zgodnjem poletju v višavah vse zatrpane in so se le cvetice v obilni vlagi dobro počutile.

Prelepi razgled z Dobovca nam je pospešil korake po malone neprestano lepo razgledni poti med gozdovi in travniki. Mladina mi je seveda uhajala, a ne morem je več prisiliti, da bi se ravnala po mojih močeh. Deloma je bilo prav, saj so se tako stvorile prijateljske skupine, ki so uživale lepi dan in višavo. Zadnji gozd pod vrhom je bil po svoje lep. Ves žc priča o višavi, hudih vetrovih in strašno slabih tleh. S spoštovanjem stopaš med krivenčastimi počasi rastočimi bukvami. Njihove silovito grčaste in krivuljaste korenine se krčevito oklepajo kamenja in silijo po hrano, kjer je malone nič ni. Čudovit boj za obstanek bije ta gozd tam okoli vrha strmega Kuma! Kakor slika trdega boja za obstanek tistih rudarjev je, ki so si tam doli pod njim po tako dolgotrajnem boju s kamnu podobnim trdim nekdanjim lastnikom premogovnika priborili

svobodo! Tako premišljeva je čas hitro minil, in že se je pokazal tudi sneg proti vrhu, z njega pa se je posvetil v soncu zanimivi, trdnjavi podobni stolp poleg stare cerkve.

Kakor da bi K u m kot mogočna oseba hodil za menoj po vrhu, tako mi je bilo, kajti pred menoj je razgrinjal razgled, kakršnega v svojem dolgem gorohodskem življenju nisem velikokrat doživel. In tiho mi je K u m rekel: »Vidiš, to sem jaz, in to si zamujal desetletje za desetletjem, dokler z eno nogo nisi stopil v grob.«

Bilo me je sram in ponižen in hvaležen sem nato ure dolgo posedal in užival, kar mi je tega prazničnega dne nudil dolenski velikan.

Zrak je bil res popolnoma čist in brez vsake motnje in *do skrajnih mej popolnoma prozoren!* Niti sledu čada ni bilo v njem. Temu primeren je bil tudi razgled, in tudi Sonce je bilo, kljub temu da je bil še februar, nenavadno toplo. Najprej me je presenetil jugovzhod. Po dolinah je ležala še bela, v soncu bleščeča megla. Iz nje so moleli nešteti vrhovi in dolgi hrbti hribovja tja do Gorjancev in slavnega Roga ter še dalje. Ker je dopoldansko Sonce stalo še nad njimi, so bile sence proti meni obrnjenih bregov posebno močne in globoke, in kolikor je molelo valovitih hrbtov iz meglenega morja, toliko je bilo bleščečih odtentkov, slabečih proti horizontu.

Na vzhodni strani se je megleno morje redčilo in nad zadnjimi meglicami, za Lisco se je dvignil širok hrbet Slencna nad Zagrebom kakor na dlani.

Svet na severni strani je dobival največ sončnih žarkov in je kar žarel. Bil je razen nekaterih belih krp brez snega in med modrimi gozdovi so se od zime porjaveli travniki kar svetili, ker je bila trava poležana. Čudovito razgiban je ta svet, ki ga sestavlja toliko različnih kamenin — od najmlajše geološke dobe do najstarejših časov, ki jih je kazalo po hrbtu pobeljeno Pohorje. Vmes pa ob Savinjski dolini in tam okrog še vulkanski pojavi! Kako različno jih je zob časa oblikoval in kako čudovito jasno je vse to prav tja do avstrijske meje ležalo pred nami! Tam spodaj pa bogate premogovne doline, kjer je nekdanj vladala tuga in krivica, danes pa vse cvete — saj se že s Kuma in njegovih pobočij vidi razvoj, ko se svetle nove zgradbe kakor cvetovi svobodne dežele dvigajo iz kotlin.

Z meglo v dolinah pa je tekmovala belina gora na zahodu in severozahodu. Vse je bilo resnično neverjetno jasno in od Velikega vrha pa tja do Triglava so strmeli vrhovi Kamniških planin, Karavank in Julijskih Alp kakor dragulji v jasno modrino neba. Kar je moglo dobro oko dojeti, vse podrobnosti so bile vidne in vse ostrine skalnih grebenov, kljub daljavi, so bile trde in jasne. Triglav se je dvigal res kakor vladar vsega tega obsežnega gorskega venca in sveta, ki se je preko nešteti tako silovito različno oblikovanih vrhov polagoma nižal na jugozahod in jug. Poseben užitek je nudil daljnogled, s katerim smo mogli pogledati zaradi čistine zraka tudi v intimne kote posameznih dolin in kotanj, ki so vidne le s tako razglednega vrha, kakor je Kum. Stoječ v tako lepem dnevu na tem vrhu sredi Slovenije pač ni bilo težko v mladini obuditi zavest, kako lepo domovino imamo in kako grozen je bil zločin, ko so jo okupatorji tako neusmiljeno raztrgali.

Nad štiri ure je krožil naš pogled od točke do točke, od ene lepote do druge, in prav težko je bilo spraviti mladino zopet v dolino in domov. — Kum pa vsakomur priporočam kot razgledno točko prve vrste, posebno za pregled vse Slovenije. Posebno mogočni pa morajo biti tam sončni vzhodi, ko se dvigne žareči kralj dneva iz panonskih nižin, in zahodi, ko zatone za zobatim horizontom Triglava in njegovih mogočnih sosedov na meji Italije.

Razgled z Dobovca pod Kumom

Foto Pavel Kunaver

2. RDEČA MEŽAKLA

Počitnice so prerodile od šole in dela utrujeno mladino. Z veseljem se zopet loti šolskega dela, na katerega so nekateri, ki so šli za kak teden na počitnice, že kar težko čakali. Novi čas jim obljublja veselje šele z nastopom zime, ko bodo zdrseli po zasneženih bregovih in se bodo v zimskih počitnicah zopet naužili svežega zraka. A zima nas v zadnjih letih rada opehari za sneg. Med zimo in poletjem pa je tudi jesen, ki nas prav v zadnjih letih obdaruje z več tednov trajajočim lepim vremenom. Vse letne čase pa prekosi ta doba s svojimi čarobnimi toplimi barvami. Niti pomlad se ne more meriti z njo, ki sicer v gorah razpolaga s precejšnjo paleto barv, s svežim zelenjem, cvetjem in belimi gorskimi velikani; a jesen je bogatejša, ker na gorah se tudi že posveti sneg, sence v dolinah pa so globlje, ker je Sonce že nižje. Iz teh senc pa goré vsi odtenki najprijetnejših barv, od živo rumene, preko zlatega okra, žgane sijene in temne umbre do cinobra in vseh škrlatnih vrst, pa tja od ultra marina do najtemnejših modrih senc.

Tako je jesen prava slikarica in more obogatiti mladino s prizori, ki jih gotovo nikoli ne bo pozabila. S tem pa ji obogati življenje tudi za bodočnost, ker bo našel človek, ko bo odrastel, tudi v jesenski narodi zabavo in okrepcilo, kakršnega v življenju nobena reč več dati ne more. Po sebi vem, da drži vtis lepe ture v jeseni preko vseh mračnih in deževnih dni, celo preko lepih zimskih in poletnih tur tja do drugega leta, do druge jeseni. Ti doživljaji svetijo kakor slovesen obet v delovne dneve ter pomagajo, da z večjo vnemo vršimo vsakdanje delo. Že je minilo 50 let, ko smo sami plezali v rdečih jesen-

skih dneh po Zeleniških špicah, katerih vrhovi jedva mole iz jeseni rdečih macesnov; a še danes so doživljaji tako lepi, da grem v jeseni z mladimi prijatelji posebno rad v naravo. Nepozabni so izleti konec oktobra in v novembru na Sleme med Malo Pišnico in Planico, ko je pod nami valovalo belo megleno morje, in smo hodili med žareče-rdečimi macesni, sončni žarki pa so že svetili na zasnežene konice gora; pa tudi, ko je jesenski vihar otresal rdeče macesnove igle in še temnejše rdeče bukovo listje. Nikdo ne bo pozabil naših izletov jeseni na samotno Vrtaško planino in razgledni Vrtaški vrh, s katerega smo videli daleč na jesensko otožno Koroško in na naše tihe velikane, ki so se pripravljali na dolgo zimo. Pa tudi kras nas je obogatil z nepoznanimi doživljaji. Po jesenskih nalivih nas je Cerkniško jezero sprejelo v vsem svojem obsegu 25 poplavljenih kvadratnih kilometrov, obdano od jesenske obarvanih bregov. In Rakov Škocjan! Črni vodi v podzemlje v modrikastih in rdečerjavo progastih skalnih stenah so obdani od zlatorumenih javorov in raznega rdečega drevja. Temne smreke še povečujejo množico barv. Zato se odlikuje Rakov Škocjan predvsem po svoji *jesenski lepoti* in raznolikosti. Če je dolga suha jesen, vlada sredi te barvne harmonije popolna tišina, ker je rečica Rak tako usahnila, da njenega šumenja ne slišimo več in je zahodni kanjon popolnoma suh. Obratno pa po deževju visoka voda prinese v sredino barvite doline še novih živahnih barv, z odsevom od njenih razpenjenih valov v Zatočni jami ali Tkalca jami, ko dnevna svetloba odseva bajne barve na strop jame. In jesenske *Škocjanske jame* pri Divači! Notranjost je res taka kakor vedno, a zunaj je neprimerno bolj pisano kakor v drugih letnih časih. Skalne stene kanjonov so vse polne barv, odsevajočih od jesenskega drevja, in stezice so kar pokrite s pisano listno preprogo, da človek ne ve, kam bi se ozrl, na velika čuda udorov ali na podrobnosti okoli sebe. Pogled z razgledišča v globino pa je posebno očarljiv, ko modro globino s slapom in jezerom ter velikansko sotesko obdaja od sonca ožarjeni jesenski venec.

Nastop zime lahko nenadoma prekine jesensko lepoto. Tako se nam je zgodilo, da smo prišli v Spodnjo Krmo, ko so bile visoke gore že v sveže zapadlem snegu, in je tanka snežena plast padla do tal — iz nje pa so na bregovih gorele živordeče bakle, ker macesni tedaj še niso osuli svojih rdečih igel! Bil je prizor, ki je moji mladini neprestano zaustavljajal korake in izzival vzklike začudenja nad nenavadno kombinacijo bleščečega snega, rdečih macesnov in modrih daljav.

Tako smo vsako jesen zelo obogateli z lepimi slikami in spomini. Zaprte kočice ali sploh pomanjkanje njih nas nikdar ne moti, saj se da ogenjček povsod zakuriti. Ob njem je tudi v hladnih dneh prijetno, lahko si skuhamo, kar princemo s seboj.

Mežakla pa je prišla na vrsto šele 17. oktobra 1960. Že prej sem njeno lepoto enkrat užival, a sam. Tokrat pa sem vzel s seboj mlado trumo, in usoda nam je naklonila žareč jesenski dan. Razen Jeseničanov uživa pot, ki smo jo ubrali, le malo malo drugih gorohodcev. Iz zakajenih Jesenic smo jo pod progo ubrali na južno stran postaje in preko Save. Preden mora služiti tovarni, je rečica še kristalno čista — kilometer nato se izspremeni v kalno brozgo. Na njenem desnem bregu se steza hitro dvigne v mešan gozd Mežakle. Tudi Mežakla je darilo Jesenicam, ki bi se sicer zadušile v dimu. Od Vintgarja do Mojstrane se razprostira njen hrbet paralelno s Karavankami ter tvori dolino, po kateri »ta zgornji« ali »ta spodnji« (veter) stalno pihata in čistita zrak. Iz gozdov se dvigujejo Mežakline stene, ki posebno pozimi le malo sonca užijejo, a vabijo mestne prebivalce na hiter vzpon v nezadimljene čiste višave. In

Razgled s Kuma proti jugovzhodu

Foto Pavel Kunaver

Jeseničani, kakor sem videl, se radi odzivajo Mežaklinemu vabilu, saj je prav nad Jesenicami v njenem hrbtu ugodno sedlo. Skalne stene se popolnoma umaknejo in steza pripelje na sončno visoko planoto Ravne s krasnim pogledom na visoko gorovje.

Steza je zelo lepa, četudi tu in tam strma, kakor izraz hrepenenja človeka po višavi. 17. oktobra je bila izpremenjena v pravo pisano preprogo in Sonce nam jo je skozi z listnatim rumenim in žoltim zlatom okrašeno vejevje posebno olepšalo. Kamor pa niso padli njegovi žarki, so ležale preko nje modre sence, ki so take posebno v jeseni. Tako nam je bila že steza olepšana. Lepšali pa so jo še pogledi na sosednje Karavanke. Kjerkoli se gozd odpre – in to se na mnogih krajih, smo gledali v globoke zarežane in sedaj v jeseni v temnih modrih sencah ležeče doline. Spodnji del Karavank je iz starejših nepropustnih kamenin in zato posebno lepo razčlenjen. Nad njim pa se dvigajo lepi goli vrhovi, ki so nam žal tako težko dostopni in vzbujajo zato tem večje hrepenenje, posebno v nas starejših, ki smo užili na njih toliko lepega.

Kakor običajno, me je mladina veselo pričakala že na grebenu, kjer severne strmine v prelomu preidejo na vrhno planoto. Vsa je zakrasena. Globoke kraške vrtače, pokrite z gostim gozdom, so polne tišine in samote. Tu sem ne seže noben glas z živahnih Jesenic tam zadaj. Polagoma se planota poveša proti jugozahodu in vsak čas pričakuješ, da se bodo pokazali vrhovi Julijskih Alp, ki jih gozd začetkoma zakriva, a potovanje je tod kakor višinska gozdna promenada. Mladini sem pokazal smer in pot, in zopet so me pustili samega s tišino in gozdom, ki se je po polurnem potovanju pričel redčiti in je prehajal ob

jesensko ožarjenih obširnih senožetih Mežakle. Istočasno pa so se dvignili nad obzorje vrhovi visokih gora. Vetrič se ni ganil in pokrajina je ležala pred nami kakor orjaška slika, v kateri so tekmovalе vse lepe barve sveta, katera bo prijetneje razveselila oko. Bila je prava paša za barvni film, posebno tam, kjer so žarele velike bukve in javorji pred temnim ozadjem smrekovega gozda, ki pokriva jugozahodno, v Radovno padajoče bregove.

Obsežne, nekoliko valovite senožeti okoli malega naselja vabijo na vse strani. Del senikov se je že podrł, ker po novi cesti seno brez pomoči snega pravočasno odpeljejo v dolino. Ta cesta pa je speljana še dalje po južnih bregovih Mežakle daleč proti najvišjemu vrhu Repikovcu in je pravcata višinska promenada, ki z vsakim korakom proti zahodu odpira nove in globlje poglede v osrčje Julijskih Alp, pa tudi v tiho Krmo in ozki Kot. Sedaj, v jeseni pa je slika posebno popolna in polna, ker ni kota, kjer ne bi bile zbrane barve vseh vrst v najrazličnejših harmoničnih sestavih!

Posebno krasne pa so senožeti, ki polagoma padajo od Raven proti jugu. Pozimi so paradiz za smučarje, jeseni pa razgledišče v temne sence smrekovih gozdov, na žareče bukve, na modre vzpetine na drugi strani Radovne ležeče valovite Pokljuke in na skalne vrhove Julijcev.

Tam smo preživeli po našem prihodu tudi največ časa. Iz raznih koticov so se dvignili sivomodrikasti dimi, kjer si je mladina kuhala s seboj prinesene dobrote. Mene pa je prevzela sanjava lepota in tišina barvite pokrajine, in domišljija je začela zopet plesti svoje čudovite zgodbe davno minulih časov. Vedno in vedno uhajajo misli nazaj v ledeno dobo, ko so le nekateri deli Mežaklinega hrbta moleli iz ledenih veletokov, ki so jo obdajali. Veliki podolžni ledenik, ki je grebel in razširjal sedanjo dolino Save Dolinke je oklepal Mežaklo na severu, nekoliko manjši pa, ki je ležal in tkel po današnji Radovni, se je zajedal in oblikoval prelepe oblike — strme stene in koritasto dno med Gornjo Radovno in Gorjami, kjer je puščal del s Triglava in sosedov prinesenega materiala. Kakšna razlika med takrat in danes! Vsepovsod led in golo skalovje v strminah — danes prelepe od ledu izoblikovane forme, večinoma pokrite z življenjem v najtoplejših barvah! *V kakšni lepi dobi živimo!* Umetnik led nam je prepustil svojo umetnino še precej nedotaknjeno, »uravnilovka« voda pa ima še tisoče metrov debele sklade in milijone let pred seboj, preden bo lepota, ki jo mi »o pravem času« uživamo, uničila, če ne bodo nove konvulzije zemeljske skorje potisnile iz globin sklade kamenin v višave.

Ure so minile prehitro in sence smrek so dalje in dalje segale po deloma že rjavih senožetih. Poglajbljale so se barve gora in rdečih gozdov, ko smo korakali do Podhoma. In ko smo sedli na vlak, se mi je zdelo, da lepota in barvitost jesenskega dne odsevata iz oči obdajajoče me mladine.

Odkrite zanimivosti

LUDVIK ZORZUT

(Iz korespondence dr. Julija Kugyja — Jozi Abramcu Trentarju in dr. Josipu Tominšku)

Pisma vzbujajo že po naravi našo radovednost. Na že odložena in pozabljena pisma naletimo med listinami, namenjenimi za arhiv, ali po kmečkih hramih v starih knjigah (nekatera še z znamkami Franca Jožefa in Viktorja Emanuela), radovedni jih preberemo, v njih odkrivamo tudi tajnosti, uradne, zasebne, zanimive okoliščine iz preteklosti. Pisma znamenitih mož imajo poleg tega še kulturne, zgodovinske vrednote.

V Pevmi pri Gorici, v župnišču, smo našli nekaj male, a pomembne korespondence dr. Julija Kugyja prijatelju Jozi Abramcu-Trentarju, tedanjemu župniku v Pevmi. Ta pisma in še druga nam je blagohotno odstopil Abramov naslednik v Pevmi, prof. Anton Rutar, Kugyjev in Abramov prijatelj, za objavo v Planinskem Vestniku. Se mu zahvaljujemo s planinsko iskrenostjo.

Mnogo je nam na tem, da se v prvem poglavju seznanimo z Jozom Abramom-Trentarjem, s planinskim starosto, pevcem in organizatorjem planinstva v Tronti in da mu v Planinskem Vestniku postavimo skromno »planinsko ploščo«. V drugem poglavju objavljamo pisma v prevodu s komentarjem.

1. Joza Abram-Trentar

Tam okrog po letu 1930. Podvizali smo se čez soški most v Pevmi pri Gorici, pod Oslavjem, kjer že zadihajo Brda in smo se kraj ceste ustavili pod košatimi cedrami, ko nas je bistrooki Joza že zagledal in nas pozdravljaj v poševnih pogledih, v veselem širokem smehu, z rokami v žepih in nas že potisnil v svojo sončno sobo, poslovno, sprejemno, planinsko, literarno, muzejsko, kulturno.

»Srepotine — kaa bi«, je zategnil v kraški trentarščini, nas pobožal z žarečimi, mehкими, poštenimi očmi, zaropotal v kuhinjo s steklenkami in hitel po spodnjih stopnicah.

Mi smo si veselo pomežiknili z enim očescem in se ozrli. »Ja, ne vidite?« Nad mizo, nad nami, pod stropom, ja glejte, je zaplaval veliki planinski orel, da nas je kar obkrožil z razprostrtimi peruti, vse naokrog v veličastnem polletu, kot bi nas hotel objeti ali nas dvigniti; vsi presenečeni smo se zamaknili vanj.

»Aa — pobje«, je Joza prižvenketal s kozarci, »ta pa ta, v razorski steni sva se srečala, se pobratila, da je v poljubu zakrilil peruti in me s kremplji ostro objel in potem spremljal nizdol, nizdol, vedno ob Soči, povsod koder sem hodil od Pevme, zdaj kraljuje nad menoj, nad mojim delom, nad vami in mi napolnjuje duha z razorskih in kanjavskih sten, — kaa bi — srepine, srepote, pijte!« V Jozovih očeh so se pobliskali plameni, v orlovskem nosu so se nozdrvi napele, on in orel sta začela plavati v trentske višave.

Nenadoma: Juhuhu, juhuhu, juhuhu, je razživljeni Joza v treh silovitih sunkih, v treh srčnih izlivih kot v trepetajočih triolah, v vsej zvonki gorski barvitosti tako mogočni in z glasom stopnjevaje zaukal, zavrnil, zajodlal, da se je ozračje streslo, kozarci zabrenkali, se orel zdrznil, da so slike s tri-

glavskimi in Zlatorogovimi prizori oživele na steni in so srnjakovi in srnini rogovi zabingljali, tudi nahrbtnik s palico, in smo mi odskočili, vsi v daljnem odmevu, kakor tam za tretjo goro.

Joza se je ves ganjen sesedel.

Ves večer smo nazdravljali Jozu Abrammu, preroškemu prosvetljencu s Krasa, ljudskemu pevcu, leposlovcu, ukrajinskemu, kazaškemu borcu, planinščaku, hribolazcu, socialnemu zadružniku, vodniku Trentarju, vsem njegovim kraškimi suhotam in srepotam, fant od fare! Juhuhu!

V staroznani družini Abramov v Kobdilju pri Štanjelu na Krasu je Jože Abram 2. februarja 1875 zagledal luč slovenskega sveta. Ko se je napil kraških suhot, srepot, bršljanov, jurjev, telohov, je zrel dečko, utrjen med kamnitimi ogradami, pod zgočim soncem in šumnimi bori po domači šoli stopil s Krasa v Gorico na nižjo gimnazijo (nemško), potem je kot študent šel v Ljubljano na višjo gimnazijo.

Tu se je kmalu ovedel svojega poslanstva, oglasila se mu je kraška žilica. V tistih letih je Janez Krek že zbiral mladino, študente, med njimi tudi Abrama in Otona Župančiča, učil jih je slovanskih jezikov in filozofije, toda v zvezi s shajanjem študentov je nastala velika dijaška afera, na gimnaziji stroga preiskava, dijakom, takozvanim ligašem (imeli so svojo ligo), so očitali politične prestopke, večina njih (tudi O. Župančič) je dobila ukor po ravnatelju, ostali po 6 ur karcerja (zaprti v šoli), najsrboritejši, kraški trdovratni Jože Abram seveda 9 ur karcerja (Krekovi izbrani spisi 1927).

Jože Abram je postal krekovec, o svojem učitelju je marsikaj napisal v Mentorju (1926/27), v »Goriški Straži« (1925), v koledarjih, »v Dom in svetu«. Literarno je pričel v »Vrtcu«. Po Krekovem navdihu je dijake prevzela Ukrajina, povezovala jih je kazaško pobratimstvo in so nastopili Kazak Bajda (Abram), Kazak Bogdan (dr. Anton Breclj) in drugi, med njimi Ostap Kazak (Krek), Župančič je ostal Gojko. Naš Bajda Kazak je v »Domu in svetu« (1895) zapel pesem Ukrajince, v dunajski »Zori« (1899) je razpravljal o umetnosti, materializmu, liberalizmu, o socialnem vprašanju.

V tem nastrojenju je stopil v javno življenje. Po bogoslovju v Gorici je bil Jože Abram kaplan v Bovcu (1899—1901), od 15. IX. 1901 do 17. X. 1904 vikar v Trenti, pozneje v Novakih (1904—1907), v Biljah (1907—1911), v Oblokah (1911—1912), v Grahovem (1912—1918), v Sv. Luciji, sedaj Mostu na Soči (1918—1929), v Pevmi pri Gorici (1929—1938). — Umrl je za kapjo 22. VI. 1938 v Ljubljani, pri Brecljevih, zakopali so ga zraven Krcka na Žalah.

Neugnani Kazak Bajda je moral dati duška svojemu nemirnemu elementu in se je izkazal v prevodnem slovstvu, da je ubral ukrajinske narodne pesmi v slovenske strune (v Dom in svetu) in je izšel v Leposlovni knjižnici (1907) slovenski Kobzar — izbrane pesmi Tarasa Šavčenka, z orisom Ukrajine in še (1908) II. del Hajdamaki. Bil je kazaški bорец za vse lepo, dobro in pravično.

Vsega se je predal ljudstvu, ustanavljal je izobraževalna, ljudskoprosvetna društva, zlasti zadružne organizacije, predaval na shodih in je bil poslanec v goriškem deželnem zboru. Na Mostu na Soči še danes pripoveduje častitljiva, nad 80-letna Ana Gerželj, kako je znal oživljati kmetske posojilnice in hranilnice in o Abrammu, ljudskemu dobrotniku za siromake, o družabniku, šaljivcu, hribolazcu, ko je mladino spremljal na Pavlinčev grad in Kosovt, na Senico, Kuk ter višje in višje v planine, z njimi pekel krompir in se igral. Skromnega in človekoljubnega so ga bolele strankarske razprtije. V tistih časih, pod italijansko vladavino, je vzgajal otroke v narodni zavesti in sicer tako, da je nauk dal prepisovati in so se tako otroci hkrati naučili pisati

in brati v materinskem jeziku. Na Mostu je pričel pisati farno in krajevno kroniko (še ohranjeno).

Ko odkrivamo Jožeta Abrama, še najraje vidimo v njem planinca, najbolj simpatična je ta poteza na njegovem zagorelem, lepo oblikovanem obličju, na katerem odžarevajo vsa kraška sonca in kraške burje, vse svežine planinskih zarij, ostrine skalnatih čeri in mu iz oči sije plemenita milina. Še najraje hitimo z njim v Trento, tja na trato pred cerkvico blizu Tožbarjevih k Špi-kovi mami, ki je preživela rajnega, predobrega vikarja in da z njo ob kolov-ratu se pomenkvamo, dalje k Motovim, k Turerci, k Pretnarjevim, k Jožefki (Vančevke ni več), da skupaj potočimo grenke trentarske solzice.

Samo tri leta (1901—1904) je mladi sejavec širil trentarskim ovčicam in kozicam kulturna obzorja in jih vodil po strmih stezicah, sam pa se je zazrl v njihove notranje skrbi, v tegobe, več kot v rádosti in se s širokimi komolci razmahnil po trentarskem Logu, Mlinarici, Zapodnem, Zadnici, k izviru Soče; samo tri leta se je pogovarjal s samotnim ljudstvom po kočah in stajah med planšarji, drvarji, divjimi lovci in v teh treh letih, še popreje v dveh bovških, ga je deviška priroda obdarila z novimi odkritji, ga poljubila v visoko čelo in tedaj se je zgodilo: Jože — Josip je postal Joza. Abram je postal Trentar.

Do 16. stol. ni bila Trenta naseljena, pozneje šele, ko so v 17. in 18. stol. v Trenti kopali in topili železno rudo. Leta 1850 so v Bovcu, Soči in Trenti ustanovili samostojne občine, l. 1858 vikariat, v istem letu so zgradili župnišče, v katerem danes stanuje družina Toneta Tožbarja, prvega sina Špikovega, pri njih je tudi Anica, varuhinja botaničnega vrta »Juliana«. Prvi trentarski vikar Frančišek Venčeslav Luzenberger je pastiroval v Trenti 60 let. Pomislite, 60 let v Trenti! Moral je biti dvojni pastir, dušic in kozic, da se je mogel preživljati. Trentski vikarji so bili tedaj obenem tudi učitelji, šola je bila že l. 1858 v župnišču, pozneje v Špikovem listnjaku, tam je poučeval tudi Joza Abram. Bili so to prvi kulturinosci, med njimi nekateri jezikoslovci, zbiratelji narodnega blaga, kakor n. pr. učeni Anton Črv (1870—1872), ki se je v dopisnih člankih v goriških in ljubljanskih časopisih podpisoval Trentar, torej bi bil ta Prvi, Abram pa Trentar Drugi. Nedavno smo v trentarski cerkvi odkrili grobnico z okostjem Luzenbergerja.

Ni bilo avtobusa do Bovca, še manj do Trente, tudi ne iz Kranjske gore. Prvi naši vidni turisti (Kugy, dr. Henrik Tuma, dr. Fran Tomišček, kancelar France Setničar in redki drugi so prihajali s kranjske strani in iskali sledove po nezaznamovanih poteh, srečavali so lisice, bele zajčke, ruševce, srnjake, gamse, divje lovce. Abram je s strani opazoval delovanje Nemškega planinskega društva, ki je imelo že svoje kočice na Kaninu in v Trenti (Baumbach-hütte), priznal mu je planinsko udejstvovanje, bil tudi z njim v dobrih odnosih, vendar je hotel očuvati našim planinam slovenski pristni značaj. Slovensko planinsko društvo je do tedaj obstajalo že osem let, Soška podružnica SPD štiri leta. Začel je sam. Med tem je Kugy že iskal skrivnostno rožo »Scabiosa Trenta«, se spoznal z Abramom, bil njegov mili gost pri Cerkvici, večkrat prenočeval pri njem, v tistih sanjavih večerih v mesečini s pogledom na srebrne vrhove, ob bobneči soški pesmi sta se našli dve sorodni pesniški srci, postala sta si plemenita prijatelja do intimnosti, dasi je bil Kugy 17 let starejši od Abrama.

Abram mu je bil glavni mentor, oba sta bila daleč od vsake narodne nestrpnosti. Kugy je najemal trentarske vodnike, ki so bili v službi Nemškega planinskega društva, kar pa ga ni motilo, da ne bi zapel slavo plemenitim sinovom te zemlje. In Abram je s Kugyjevo pomočjo pridobival gorske vodnike za SPD in izravnal spore z Alpenvereinom. Razume se, da je bil Kugy

član DÖV, vendar vemo, da je zagovarjal Soško podružnico pri avstrijskih oblasteh zaradi denarne podpore, za postavitve kažipotov, za fotosnemanje krajev, za postavitve reklamnih tabel, napisov in bil je naš iskren prijatelj. In ko je pesnik Rudolf Baumbach s svojim nedosegljivim »Zlatorogom« opozoril svet na neodkrita divje lepote Trente in naših gora, se je med Alpenvereinom in našimi našel nekak modus vivendi, vsaj v Trenti. Toda čas je hitel in razvoj je zahteval svoj napredek.

Abram je bil član Osrednjega planinskega društva in podružnice SPD, oglasil se je v Planinskem Vestniku 1904 s prvim spisom: Iz Trente v Luknjo, v Planinskem Vestniku 1906 s člankom »Na Zapotoku«. Njegov doneči vrisk je segel do Ljubljane in sledeč temu vrisku je s kranjske strani pristopil v Trento sam dr. Fran Tominšek, podpredsednik, pozneje predsednik SPD, slovesno uradno potrkal pri Jozi Abramcu. Si lahko predstavljate, kako mu je presenečeni Trentar s svojimi rokačami stisnil dlan, ga potrepal po ramenih in kmalu vpeljal v trentarske sfere. Shajala se je običajna družba: dr. Planinšek (Tominšek), Mota (Andrej Komac), Špik (Anton Tožbar ml.) in Joza Abram. Špika so kmalu potrdili za zaupnika SPD. Ves prerajeni Abram je posredoval in občina Trenta je že dala izjavo, da »SPD ima izključno pravico sodelovati, zaznamovati in z napisi označevati pot na Komar, Mlinarico, Razor in druga pota«. Tudi je Trentar dosegel dve društveni prenočišči pri Cudru (Zlatorog) in pri Zorču, vse napise je sam zrisal. Organizirali so gorske vodnike, ki so postali vneta pristaši SPD. (V Trenti Andrej Komac-Mota, Anton Kravanja-Kopiščar, v Logu pod Mangrtom Jakelj in Črnuta, v Bovcu O. Mrakič-Malevš.) Trentarsko pot na Jalovec je odkril Abram, da je bila neodvisna od nemške.

V Planinskem Vestniku 1905 je s pesmijo čestital deset-letnici Aljaževega stolpa (1895—1905).

V Planinskem Vestniku 1905 je Abram v članku »Naše delo v Trentskem pogorju« orisal navedena pota na Razor, Triglav, Jalovec. Za vse te naprave sta si pridobila prvo zaslugo Abram in Fran Tominšek. Delo je vodil Anton Tožbar-Špik. Ves prepojen še od trentarskih dognanj in odkritij je v PV 1907 objavljaj daljši, ves doživetij poln »Opis Trente«, v PV 1909 je položil »Planinskega cvetja na grob našemu Motu«. Z odkrivanji v Trenti v člankih »Spomini in načrti« (PV 1909) je dr. Fran Tominšek vklesal v stene trentskih gora v neizbrisnem reliefu svojo in Jozovo podobo.

Trentar Tominšku: »Srepota! To je imenitna pot, čez Komar, kaj ne, dr. Planinšek? Juhuhu!«

Ves navdušen zanj je Fran Tominšek napisal o njem: »Tako je govoril širokopleč, postaven človek, mahajoč s širokim črnim klobukom in zavrnil je, da je jasno odmevalo od divjih sten Kanjevca. Mi vemo, da je bil ta mož — naš Trentar.«

S kraškimi teranom iz Jozove domačije so dohtarjeve spomine in načrte zalili naši Trentarji, prvi gorniki, ki danes vsi z Abramom in Tominškom že snivajo planinski sen pod črno rušo.

Marsikateri goriški študentje so se z Jozom srečali v visokih planinah. Prijatelj Joško Žigon (naš dobri goriški bibliograf) nam je iz svojih spominov znal povedati, da je bil Abramcu v višini nad 600 m vsak moški pob, vsaka ženska — čecha. Njegovo geslo v hribih: »Počasi, pob!« Tudi sam je hodil počasi, varno in vztrajno. Nekoč so se v družbi z Abramom na potu med montaškimi planinami in Višem, v Krajnem dolu (Cragni dol) in v višini 2000 m že veselili, kako bodo sneg teptali na Montažu. »Srepote«, jih je ozmerjal, »glejte

ga iz doline!« Skoraj so mu zamerili, pa so mu dali prav, ker bi jih sneg spraval v nesrečo. Ko je bil Joza dobre volje, je rad nazorno pokazal — »kako lahák je hod deklet s planine«. Bilo je nekako tako, kakor bi slon plesal menuet na Kriških podih.

Ko je izšla (1925) Kugyjeva knjiga »Aus dem Leben eines Bergsteiges«, je Joza Trentar iz življenja planinca zajel topel odmev, da je v goriškem Mohorjevem koledarju (1928) izlil svoja zadržana čustva v nekak programatični spis: »V planinskem kraljestvu in bratovstvu (Andrej Komac, planinski vodnik in tovariši v svetovnem slovesu)«. Skoraj vsi odstavki v spisu so pravzaprav Kugyjevi v lepem Abramovem prevodu, vendar je Joza Trentar izpričal v uvodu in na več mestih svojo izpoved: »Sam sem planinec, hribolazec in ljubim gore iz srca, v planinah nehajo razlike, človek se z nepokvarjenim bratskim srcem bliža človeku.« V istem goriškem Mohorjevem koledarju nam je Abram še predstavil dva tiha goriška, a velika planinca, Wolfa, zlasti pa Franceta Setničarja, samohodca po gorah pozimi in poleti. V jubilejni številki Planinskega Vestnika 1933 je slovesno zapel svojo planinsko izpoved »Na planine, kjer cvete in klije najčistejša poezija, tam gori ima poezija svoj večni koncert«.

V Jozu ni mogla Trenta nikdar zamreti in je njeno podobo nosil s seboj kakor svetinjo na prsih. V Pevmi pri Gorici ga je zlatorogova pripovedka pobudila za njeno dramtizacijo, v bistvu z isto motiviko, le malo v spremenjeni varianti; v založbi Drama v Ljubljani je 1934 izšel njegov Zlatorog s predigro in v petih dejanjih, ki ga je tedaj uprizorila ljubljanska Drama, šel večkrat po podeželskih odrih in nedolgo zatem je Zlatorog stopil na ljudski oder tudi v Trenti.

Naš planinski prijatelj Joza je imel komaj 63 let, ko se je prezgodaj poslovil. Še ga vidimo orjaka gornika, z naložnim nahrbtnikom, kot gora v gori. (Planinski Vestnik 1938.) Kaj ga je zlomilo? Vsako leto v jeseni je imel obilnatno pljučnico. Junija 1938 v Ljubljani pri Brecljevih na Mirju (s pok. dr. Antonom Breceljem sta si bila pobratima) ga je obšla slabost, originalen, kakor je bil, je zaskrbljeno gospo Brecljevo nagnal s čččo, zatem, sam v sobi, omahnil.

Dr. Josip Tominšek, urednik, je napisal Abramcu v Planinskem Vestniku 1938 topel nekrolog. Njegov prijatelj dr. Anton Breclj je pogodil, da je bil Joza kraševsko grčav, toda otroško dober, z odprtim srcem in odprtimi rokami vsakomur, tudi nasprotniku, podpiral je vsako gibanje za slovenstvo in ljudskost.

Planinec Žigon je še pripovedoval, kako je bilo pred nekaj leti pri zaveštiču pod Špičko. Oskrbnica je bila stara originalna ženica, vsakega gosta je pozdravljala z zastavo, ko je prišel in ko je odšel, nestrpnost je čakala, da so se planinci vračali mimo Ozebnika, tam, kjer preti nevarno mesto. Čim je opazila, da so že bili mimo nevarnosti, jim je vesela mahala z zastavo. Tej Trentarci so rekli, da so poznali Abrama. Da ste jo videli, kako je zamišljena obstala, kako naenkrat jo je ginjenost prevzela in zvesta običaju je začela točiti grenke trentarske solzice. Takó je znal Joza nositi Trentarjem svoje srce na dlani.

Juhú! Juhuhuu! Trentar Joza! Srepote! Nič več!

Z mladinsko planinsko revijo na rob

TONČEK STROJIN

Mladinsko izletništvo zavzema danes vse večji obseg. Vzporedno z obsegom bi morala rasti tudi kvaliteta mladinskega kadra. Prirejamo seminarje in posvete mladinskih vodnikov, čujemo nadobudne misli in izkušnje — vendar besede izzvene v začaranem krogu ljudi, kjer so bile izgovorjene, kjer so padle na plodna ali neplodna tla. Nihče razen zapisnika si ne udrži celotne podobe izrečnega — vse premalo se o tem napiše.

Znano je, da si mladina na izletih želi tolmačenja v večji meri kot odrasel človek, ki mu življenje in izkušnja nadomestita mladostno zvedečnost. Če pa mladinski vodnik nima določenega planinskega nivoja, izlet zvođeni v svojem koloritu, ki bi ga sicer lahko imel. Planinsko obzorje — nivo, ki si ga mladina pridobiva na seminarjih, pa je treba obnavljati, priklicati si ga na praktičnih preizkušnjah zopet v spomin, to pomeni imeti zapisanega. Dnevniki in zapisniki z mladinskih tečajev pa so glede intenzivnosti kaj relativna reč.

Naročnina PV in planinska literatura pa je za mladinski žep razmeroma draga in zato v manjši meri dostopna. Pa tudi s propagando zanjo pri mladini ne moremo biti še čisto zadovoljni.

Kako velika pažnja se je polagala na tiskano besedo v planinstvu, uči primer, ko je obstajal predlog, da postane naročnina PV kot sestavni del članarine obvezna za slehernega člana planinske organizacije. Žal tega ni bilo mogoče uresničiti.

Kaj ne bi ista misel v spremenjeni obliki veljala glede mladinske planinske revije? Namesto članarine bi se pri mladini pobirala naročnina, t. j. naročnina bi veljala za članarino, denarni znesek 30 din pa bi veljal poleg članarine za legitimacijo in znakico. Namesto današnjih 110 din, kolikor velja celotna naročnina, pristop in legitimacija, bi se vplačalo nekoliko več, kar bi imelo za posledico odpad tistih, ki si pri PD iščejo le ugodnosti pri znižani vožnji itd. in niso pripravljene na nobene odpovedi, ki jim tudi v bodoče v planinskem življenju ne bodo tuje.

Tako glede tistih, ki kanijo postati pravi člani planinske organizacije.

Glede ostalih, ki so člani že nekaj let, ni to niti ne en izlet letno manj, zato pa revija, vzgojna opora, lepo čtivo in zadovoljno lice.

Sicer pa tudi za 110 din naročnine dandanes ne najdeš revije. Število mladine v PD bi padlo, zato pa bi rastla kvaliteta in požrtvovalnost, ki se pri mladini iščeta in pričakujeta.

Navadno se v tajniških poročilih, na občnih zborih, pri dohodkih navaja... od od članarine smo dobili ... din.

Ali so PD zato, da mladino vzgajajo ali pa ji pobirajo članarino in jo potem prepuščajo, naj si pomaga, kot ve in zna?

V naročnini za revijo vidim jaz večji vzgojni uspeh kot pa v formalni članarini. Revija bi tako postala obvezna za vsakega mladince, ki bi s tem dobil vzgojno vodilo na lastni planinski poti skozi svojo življenjsko pomlad, dokler si ne bi sam rezal svoj kruh in postal naročnik PV.

Bo morda VI. skupščina PZS izrekla zadnjo besedo o tem? »Po statističnih podatkih izhaja v Jugoslaviji nad 600 dijaških listov in revij... Dijaki skrbe za fiziognomijo listov, za materialno in finančno poslovanje, pri čemer jim pomagajo z izkušnjami starejši tovariši, profesorji in družbeni delavci. Naklada dijaških listov in revij se giblje od 200 do 11 tisoč izvodov, kar kaže, da so med otroki in mladino zelo priljubljeni. (Glej Delo, 5. nov. 1960, str. 3.)

Samo v Sloveniji pa je v PD včlanjeno več kot 17 000 mladine brez najskromnejšega glasila!

Nekje drugje (PV 1957/12, str. 672) sem zopet bral, da smo Slovenci po številu vrstic v dnevnem časopisju, ki jim je za vsčbino planinstvo, celo na tretjem mestu v državi!

Z obvezno naročnino bi se načrtno usmerjala vzgoja vse mladine včlanjene v planinske organizacije in ne kot doslej, ko je bila sistematične vzgoje deležna le mladina v MO.

Marsikje pa tudi v mladinskih odsekih ne vedo, kaj in kako bi pričeli z delom. Posredujemo jim s tem v tiskani besedi nove misli in nasvete. Okrožnice niso vedno najboljša pot.

S strokovno vsebino te revije pa se rešuje tudi problem postseminarskega izobraževanja mladinskih vodnikov. In zdaj še nekaj, kar je življenjskega pomena za revijo:

Z istovetenjem članarine z naročnino odpade vprašanje naročnine in naročnikov.

V grobem ostane samo še vprašanje sodclavcev.

1. V PV in občasnih publikacijah je izšel že marsikateri članek živečega ali pokojnega avtorja, vreden ponatisa, da se ponovno prikljiče v spomin zaradi literarne, praktične in, kar je za nas najbolj važno, poučne vrednosti za mladino. Nikjer drugje bi ne bil tako na mestu kot prav v mladinski planinski reviji, nikjer drugje v tak poučen in moralen vzgled.

Morda članek nekoč ni našel tistega jeka, kot si ga je pisatelj želel ali ni bil dovolj opažen. Vprašanje: Je potrebno ponovno honoriranje članka? Ali ni že ponoven izbor in ponatis priznanje avtorju, da se njegova misel, čustvo, znanje ali delo priporočata tudi mladini? Mladinski odbor te revije pa naj bi skrbel za pravičen in smotrni izbor avtorjev.

Morda bo kdo pripomnil, da bi s ponatisom člankov revija ne bila več mladinska?

V šoli imamo knjige, čitanke, ki jih napišejo starejši avtorji, pa zato te knjige niso nič manj mladinske. Važna je torej vsebina teh knjig in predvsem osebe, katerim je namenjena.

Tudi na seminarjih za mladinske vodnike predavajo starejši tovariši, pa zato ti seminarji niso nič manj mladinski. Učitelj je vedno starejša, izkušena oseba in revija, kot smo že omenili, naj bo vzgojno vodilo.

Namesto omenjenemu krogu oseb, zbranih na tečajih ali seminarjih, bi morda isti instruktorji in znani planinski delavci poučevali v natisnjeni besedi vso mladino, neomejeno po prostoru.

Naj torej tudi v tiskani besedi najprej spregovore starejši, kasneje bodo učili njihovi učenci itd.

2. Seveda v reviji ne bi smelo manjkati tudi novih aktualnih člankov in to predvsem mladine same!

Vsakoletni nagradni natečaj za najboljše mladinske planinske spise pa bo nedvomno tudi dvignil na površje marsikaterega bodočega planinskega pisatelja.

Revija ali glasilo naj bi torej imela literarno-poučni značaj, povezan z vsakoletnim razpisom za najboljši spis o naših gorah in najboljšim osnutkom za naslovno stran revije.

Širok krog bralcev, ponatisi člankov in nekaj idealizma pri tem daje slutiti, da naročnina ne bi bila nezmogljiva. Tudi ni treba, da bi revija izhajala mesečno, sprva morda le četrtletno.

Glede velikih uspehov v naši planinski organizaciji (himalajska odprava, stabilno planinsko gospodarstvo itd.) je treba tudi pri mladini prebiti zvočni zid šabloniziranja in stopati po novih metodah, kot jih zahteva naš prostor in čas.

Vse polemike o utilitarnosti tehniških naprav v gorah, zaščiti narave, o škodljivih pojavih v planinstvu itd. naj bi bile nekoč odveč če bomo tudi v tiskani besedi načrtno učili »zdrav duh v zdravem rodu«, kajti prvi in zadnji problem o gorah bo ostal vedno človek — sam.

Zimski smučarski tabor na Vršiču

PETER MRUŠEK

Kaj pogoste so novice v dnevnem časopisju o zločinih po ulicah velemest, ki jih zagreši doraščajoča mladina. Nič čudnega! Kaj pa naj mladina počne po dolgočasnih in umazanih ulicah? Nikogar ni, ki bi jo znal usmeriti na prava pota — na pota, kjer bi se lahko kulturno izživljala in ji ne bi bilo treba zahajati v razne beznice, kjer duševno in telesno propada.

Pri nas je to drugače. Cela vrsta organizacij se trudi, da bi bila mladina pravilno vzgojena. Ena takih je tudi Planinsko društvo Jesenice. Prav požrtvovalnemu vodstvu

se morajo zahvaliti številni mladinci in mladinke za ugodnosti, ki smo jih deležni pri številnih izletih.

Med raznimi tekmovanji, izleti in tečaji organizira Planinsko društvo Jesenice tudi zimski smučarski tabor na Vršiču. Ta je postal že kar tradicionalen. Ni čudno, če se vsako leto več članov zanima za ta smučarski tečaj. Je pa ta tečaj namenjen predvsem mladini. Večina mladincev in mladink namreč težko prihrani zadosti denarja, da bi lahko na lastno pest odšli za nekaj časa v planine. Vedeti je treba namreč, da oskrbovanje planinskih koč ni lahka stvar, posebno v zimskem času, ko so pota zasnežena in zato dnevni penzion ne more biti najcenejši. Prav pri tej težavi je priskočilo na pomoč Planinsko društvo Jesenice, ki je omogočilo že tretjič petindvajsetim mladim članom petdnevno bivanje v Erjavčevi koči na Vršiču in to za skromnih štiri sto dinarjev. Pri tem je treba vedeti, da stane samo enodnevna oskrba približno 800 din. Kljub temu pa so udeleženci tabora deležni izvrstne hrane in postrežbe.

Morda bi se našel kdo, ki bi nasprotoval takim taborom: »Kaj pa jim je treba hoditi smučat tako visoko v gore!« No, ta gotovo še nikoli ni bil v gorah. Nikoli še ni okusil lepote, ki mu jih lahko nudijo gore. Smučanje v gorah in smučanje doma — to je kot noč in dan. Kako naj se človek sprosti in razvedri v dolini, kjer se ne more umakniti ropotu motorjev! Ali naj zamiži, da ne bo videl umazanije, saj in dima? Prav zato se trudi Planinsko društvo Jesenice, da vzbudi pri mladih zanimanje za gore. Prizadevanje društva ni zaman. Treba je samo pogledati mlade smučarje med smučanjem. Zdaj ta, zdaj oni se ustavi, dvigne pogled in kot zamaknjen zre veličastne vrhove naših gora. Marsikdo si takrat zaželi, da bi se tudi sam kdaj povzpел na ta ali oni vrh.

In kako prijetno je življenje po končanem smučanju v prijazni koči. Oba učitelja smučarjev — tovariš Jože in Berti, prvi izkušen smučar, drugi pa alpinist — znata privabiti tečajnike k pozornosti. Za uvod povesta kako šaljivo, nato se razgovorita o doživetjih na smučarskih tekmovanjih in plezanju po stenah gora. Da bi bila stvar zanimivejša, krožijo med tečajniki slike in prospekti z raznih tekmovanj. Takrat v sobi ni nikogar, ki ne bi z zanimanjem poslušal. Nihče ne ve, kdaj začne Joža ali Berti pripovedovati o nevarnostih v gorah, o reševanju ponesrečencev, o plazovih, o mazanju smuči, o smučarski opremi in drugem. V dnevniku, ki ga pišejo tečajniki, je večkrat zapisano: Ob tej in tej uri smo imeli predavanje. Da. Toda to je le suhoparen zapis. To niso predavanja, kakršnih smo navajeni v mestu. To so kramljanja v planinski koči, kjer se mladina seznanja z izkušnjami starejših smučarjev in alpinistov. Tu vlada tisto domače, prijazno vzdušje, ki ga je mogoče ustvariti le v planinski koči. Res je. V planinah pozabi človek tegobe in skrbi vsakdanjega življenja in ko se vrne v dolino, se počuti čilega in spočitega. Kaj ni pametneje iti v planine, kjer si človek nabere zdravja in se naučije svežega zraka, kot pa čepeti doma za pečko ali pa hoditi po restavracijah in lokalih ter zapravljati zdravje, čas in denar? Planinsko društvo Jesenice se tega zaveda. Želimo, da bi bilo še več izletov, tekmovanj in tečajev.

društvene novice

Ferdo Soršak je slavil devetdesetletnico

V letu jubilejev je tudi naš Ferdo Soršak praznoval svoj jubilej, namreč devetdesetletnico. Njegovi številni planinski tovariši in prijatelji so mu ob tem pomembnem življenjskem prazniku iskreno čestitali z željo, da bi doživel še mnogo srečnih, zadovoljnih in zdravih let!

Ferdo Soršak se je rodil 22. novembra 1869 v Črešnjevcu pri Slovenski Bistrici. Mimo Črešnjevca pelje železna cesta v širni svet, na zahodu Soršakovega rojstnega kraja se košatijo zelene pohorske gmote z najbližjim Velikim vrhom. Oboje je bilo verjetno odločilno za mladega Soršaka in njegovo nadaljno življenjsko pot, postal je železničar in — planinec.

V svojem poklicu je prehodil pot od tranziterja na Pragerskem do postajnega načelnika in vmes v raznoraznih funkcijah železniškega uradnika do višjega revidenta. Odgovorna služba prometnika ga je premetavala po mnogih večjih in manjših krajih nekdanje Avstrije od Trsta do Brunecka na Tirolskem, od Vidma-Krškega do Wartberga v Mürztalu in še številnih drugih postaj na Štajerskem, Kranjskem, Hrvaškem in Tirolskem, ki jih je bilo vsega nekako sedemdeset. Slednjič se je po prvi svetovni vojni ustalil v Mariboru kot tajnik na glavni postaji. Iz te službe je po 36 letih leta 1925 odšel v pokoj. To pa ne pomeni, da je naš Ferdo po upokojitvi miroval; zaposlil se je pri mestni upravi.

Že njegova služba v mnogih turistično pomembnih krajih mu je posredovala pristne stike z naravo in gorami doma in na tujem. Preplezal je po večkrat Karavanke, Savinjske, Julijske in Karnske Alpe, v našem sredogorju pa pozna vsak kotiček; Pohorje, Kozjak, Boč, Slovenske gorice so skorajda le »drobiž« v njegovi popotni torbi.

A v svoji popotni torbi je razen bogatih spominov vztrajnega planinca nabiral na svojih pohodih še nekaj drugega: zdravilna zelišča. Vso bogato cvetano naših gora je poznal in spoznal zdravilno moč vsake posamezne cvetke, listov ali korenin. Iz njih si je kuhal čaje, ki so bili njegov življenjski eliksir, tako da je do visoke starosti lahko obiskoval naše planince. Še julija 1953 se je kot 84-letnik udeležil pohoda, ki ga vsako leto ob dnevu vstaje slovenskega ljudstva prireja Planinsko društvo Maribor; prehodil je torej v enem dnevu pot od Mariborske koč do Mislinja, to je gor in dol čez pohorske kope in planje približno 32 kilometrov ali 11 ur hoda, zadnji pomembnejši izlet pa je opravil še leta 1954, in sicer na Kum. Danes je naš jubilar čil in dobre volje, le noge — pravi — ga ne nosijo več v planinski svet, ki mu je posredoval mnogo nepozabnih doživetij.

Povsod, kjer je služboval, je bil član naprednih narodno-obrambnih društev, tako Sokola, Ciril-Methodove družbe, član Dramatičnega društva v Mariboru je bil že pred prvo svetovno vojno, slovenski planinski organizaciji pripada že od 1910. leta, od ustanovitve mariborskega PD leta 1919 pa je član tega društva, v katerem je zavzemal vidna odborniška mesta od leta 1929 do 1941, ko je okupator delo društva ukinil in zaplenil vse društveno premoženje. V teh dvanajstih letih je bil vsestransko zaposlen: bil je blagajnik, drugi knjigovodja, nabavljalec, kletar, centralni gospodar... Svoje delo je opravljal vestno in težave premagoval z vedrim humorjem. Ko je Planinsko društvo Maribor v osvobodjeni domovini znova zaživelo, je bil zopet Ferdo Soršak med prvimi, ki so prišli za delo; prevzel je dolžnosti, ki jih je bil vajen že pred vojno.

Ferda Soršaka je Planinska zveza Jugoslavije odlikovala z zlatim, Planinska zveza Slovenije pa s srebrnim častnim znakom, kar pa je le skromno priznanje za planinsko udejstvovanje in mnogoletno društveno delo najstarejšega mariborskega planinca.

(Ponatis iz »Planin ob meji«, 1961) L. S.

PZS je tudi v letu 1960 zabeležila porast članstva in sicer je v primerjavi s stanjem članstva v letu 1959 prirastek pri odraslih 487, pri mladincih 591, pri pionirjih za 970, pri vseh skupaj 2048. Po knjigovodski evidenci PZS je bilo namreč stanje članstva dne 31. XII. 1960 naslednje: 30 167 odraslih članov, 11 463 mladincev in 10 026 pionirjev, skupaj 51 656 članov.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE V NOVIH PROSTORIH

Ko je bila po vojni ponovno oživljena delavnost planinske organizacije, ta nikakor ni mogla dobiti primernih prostorov za svoje poslovanje, čeprav se je število članstva in s tem tudi število opravkov neprenehno večalo. PZS je v prvih letih gostovala v stavbi na Taboru, kjer je imela le majhno sobico, kasneje pa se

je preselila v provizorično leseno barako v Likozarjevi ulici, ki za kako širše poslovanje tudi ni bila primerna. Požar je dne 18. IV. 1958 upepelil tudi to skromno zatočišče PZS. Po naklonjenosti Narodne banke, centrale za Slovenijo, se je preselila v enako barako v isti ulici. Trajno je obstajala nevarnost, da požar uniči tudi to lesenjačo in s tem neprecenljivo vrednost, ki jo ima PZS v svoji knjižnici, ki je ena največjih tovrstnih knjižnic na Balkanu.

PZS se je stalno borila za primerne prostore, zbirala je denarne prispevke, da bi skupaj z lovci in ribiči postavila dom »Zlatorog« v Ljubljani, žal pa zaradi previsokih stroškov do te gradnje ni prišlo.

V dneh od 7. do 9. februarja 1961 pa je PZS le lahko preselila svojo imovino v lično vilo v Dvořakov ulici št. 9. Do teh prostorov je PZS prišla po naklonjenosti predstavnikov OLO Ljubljana in

OK ZKS. Ti prostori popolnoma ustrezajo delovanju PZS. Res je sicer, da vila v celoti še ni izročena v našo upravo, vendar se bo to postopoma zgodilo, nakar bo PZS vse prostore primerno adaptirala in tudi uredila okolico stavbe, tako da bo naša centralna planinska organizacija imela dostojen dom prav v središču Ljubljane.

iz občnih zborov

PLANINSKO DRUŠTVO MURSKA SOBOTA je imelo svoj redni letni občni zbor v nedeljo dne 12. marca 1961 v sejni dvorani občinskega odbora SZDL.

Istega dne je bilo v Murski Soboti še več raznih prireditev, tako da udeležba na občnem zboru ni bila ravno številna, vendar je občni zbor uspel, kajti diskusija je bila kljub maloštevilnim obiskovalcem izredno razgibana in zanimiva.

V društvu je opaziti neko nihanje tako v pogledu števila članstva, kot tudi v pogledu aktivnosti pri delu. Prefekdo leto društvo ni bilo najbolj aktivno, vendar so sklepi občnega zbora take narave, da bodo delo v društvu gotovo spravili z mrtve točke.

Planinci Pomurja so precej oddaljeni od planin, vendar imajo v samem Pomurju izredno lepe naravne lepote in zato ni čudno, da društvo glede na teren, na katerem dela, želi tesnejše povezave s turistično organizacijo in z organizacijami, ki se bavijo z izletništvom. Društvo ima svoje skupine po raznih vaseh Pomurja in v teh skupinah je včlanjen izrazito kmečki živelj, ki kaže izredno zanimanje tako za planinstvo kot tudi za izletništvo. Omeniti bi bilo, da je pred leti taka planinska skupina kmetov v Beltincih štela nad 100 članov, ki so bili vse zelo aktivni, danes pa je ta skupina padla na približno 20 članov. O vseh teh problemih je bilo na občnem zboru mnogo govora in sprejeti so bili sklepi, ki naj razgibajo društveno življenje tudi v Murski Soboti in njeni bližnji in daljni okolici.

Odbor bosta tudi v bodoče vodila dosedanji predsednik tov. Trstenjak in tajnik tov. Gašpar.

Na občnem zboru sta bila navzoča tudi predsednik in podpredsednik PZS.

F. K.

Novo prostore si je že ogledal tudi naš znani prijatelj — državni sekretar za blagovni promet FLRJ tov. dr. Marijan Brečelj in se je pohvalno izrazil o domačnosti in udobnosti naših novih prostorov.

Prepričani smo, da bo delo v novih prostorih mnogo boljše in uspešnejše in da se bodo številni planinci radi zatekali v to naše novo zatočišče. F. K.

PLANINSKO DRUŠTVO JESENICE je imelo svoj redni letni občni zbor dne 3. III. 1961. Priljubljenost društva je pokazal številni obisk predstavnikov sosednjih PD, občnega zbora pa sta se udeležila tudi predsednik in podpredsednik PZS.

Planinskemu društvu, kot so Jesenice, pač ni težko polagati letnega obračuna o svojem delu, saj so vsi člani društva takorekoč od rojstva v planinskem svetu in jim je planinstvo sestavni del njihovega življenja. To je pokazal tudi letošnji občni zbor, na katerem so odborniki društva udeležencem prikazali vse dobre in slabe strani enoletnega delovanja odbornikov društva in se obenem tudi pomenili o bodočih nalogah, ki gotovo niso niti majhne niti lahko izvedljive. Velik problem predstavljajo planinske kočje, ki jih društvo upravlja in ki vse ležijo ob veliki alpski cesti čez Vršič, katero obišče iz leta v leto več motoriziranih turistov. Ti žele biti dobro postreženi v planinskih kočah. Koče pa so po svoji gradnji in tudi upravljanju primerne bolj za skromnejše obiskovalce planin.

Zelo pozitivno je dejstvo, da je bilo slišati na občnem zboru mnogo razpravljanj o delu z mladino, ki predstavlja v samem društvu močno aktivno skupino. Prepričani smo, da bo ravno ta mladina tudi v bodoče društvo organizacijsko in številno še okrepla in mu ohranila med planinskimi društvi tisto mesto, ki ga je PD Jesenice vedno imelo.

Na občnem zboru se je zaradi preza-poslenosti poslovil dosedanji predsednik društva tov. Maks Dimnik, ki je z veliko rutino in ljubeznijo vodil društvo v preteklem letu. Članstvo mu je ob odhodu poklonilo primerno darilo in se mu za njegovo veliko aktivnost toplo zahvalilo. Novo izvoljeni predsednik društva je tov. Tepina Anton.

F. K.

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije razpisuje

natečaj

za zbiranje podatkov za sestavo

MLADINSKEGA IZLETNIŠKEGA VODIČA

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije je na posvetu načelnikov mladinskih odsekov planinskih društev pod Storžičem junija 1960 sprejela v svoj načrt izdajo mladinskega izletniškega vodiča, ki bi služil mladinskim odsekom in mladim planincem pri izbiranju njihovih izletniških točk. Vodič naj bi vseboval navedbo poti — podobno, kakor je to opisano v knjižici »Po slovenskih gorah«, ki jo je izdala PZS, mimo takega izčrpnega opisa poti pa naj bi bila v tekstu opozorila na vse kulturne, prirodne ali zgodovinske znamenitosti kraja. Pri tem naj bi se posebno ozirali na važnejše dogodke iz NOB (ustanovitve čet, bataljonov, pohodi in prehodi, bitke, rojstni kraji narodnih herojev, ilegalne tiskarne ipd.), iz zgodovine delavskega gibanja med obema vojnama kakor tudi vse dogodke iz naše starejše zgodovine. Omenejni naj bi bili tudi vsi važnejši kulturni spomeniki (kulturni spomeniki, rojstne hiše pesnikov in pisateljev) in vse pomembnejše naravne znamenitosti. Vse to naj bi bilo opisano v kratkih informativno zanimivo pisanih sestavkih tako, da bi mladinci, ki bi se za tak izlet odločili, nekatere stvari res zanimale in bi si jih mimogrede podrobneje ogledali.

Take opise poti in podatke za svoje delovno področje naj bi sestavili mladinski odseki in jih poslali Mladinski komisiji do 31. decembra 1961 na naslov: Planinska zveza Slovenije, Mladinska komisija, Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214/IV. Najboljši prispevki bodo nagrajeni, vsi prispevki, ki bodo prišli v poštev za objavo v vodiču, pa bodo primerno honorirani.

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije razpisuje

po sklepu posveta načelnikov MO PD pod Storžičem junija 1960

natečaj

spisov, likovnih stvaritev in fotografij s planinsko tematiko

Pogoji za udeležbo so:

1. Natečaja se lahko udeležijo vsi mladinci in pionirji, rojeni od leta 1940 dalje.
2. Avtorji lahko predložijo poljubno število spisov, likovnih del in fotografij s planinsko tematiko.
3. Tematika je popolnoma svobodna — edini pogoj je, da je snov v kakršnikoli zvezi s planinstvom.
4. Spise naj pošljejo avtorji v rokopisnih (zaželeni so pisani na stroj) Mladinski komisiji PZS ali jih lahko objavijo v kateremkoli glasilu in 1 izvod pošljejo Mladinski komisiji. Natečaj pri spisih torej ni anonimen. Zato naj vsakdo označi svoj spis z natančnim naslovom (ime in priimek, naslov in če je član PD, članstvo PD).
5. Tehnika likovnih del ni predpisana in je torej popolnoma svobodna, enako je svobodna tudi oblika.
6. Pri fotografijah je najmanjša dovoljena velikost 13 × 18. Zaželene pa so čim večje velikosti.
7. Pri likovnih delih in fotografijah je natečaj anonimen. Vsak udeleženec naj na zadnji strani likovnega dela ali fotografije napiše najprej naslov dela, poleg pa še geslo, ki mora biti sestavljeno iz ene besede in petih števil, n. pr. Jesenice 13245. Poleg pa naj priloži kuverto, na kateri mora biti napisano geslo ter število predloženih del ali fotografij, znotraj pa listič z imenom in priimkom, natančnim naslovom, katerega PD je član in geslo, ki ga je napisal na dela.

8. Zadnji rok za predložitev spisov, likovnih del in fotografij je 30. maj 1961. Do tega dne je treba poslati dela na naslov: Planinska zveza Slovenije, Mladinska komisija, Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214, in oznako za »Nagradni natečaj«.

9. Za najboljša dela so razpisane naslednje nagrade:

SPISI:

- I. nagrada: planinski rekvizit v vrednosti 5000 din
- II. nagrada: planinski rekvizit v vrednosti 3000 din
- III. nagrada: enoletna naročnina Planinskega vestnika
- IV. nagrada: enoletna naročnina Planinskega vestnika
- V. nagrada: enoletna naročnina Planinskega vestnika

LIKOVNE STVARITVE:

- I. nagrada: slikovni material v vrednosti 5000 din
- II. nagrada: slikovni material v vrednosti 3000 din
- III. nagrada: enoletna naročnina Planinskega vestnika
- IV. nagrada: enoletna naročnina Planinskega vestnika
- V. nagrada: enoletna naročnina Planinskega vestnika

FOTOGRAFIJE:

- I. nagrada: fotomaterial v vrednosti 5000 din
- II. nagrada: fotomaterial v vrednosti 3000 din
- III. nagrada: enoletna naročnina Planinskega vestnika
- IV. nagrada: enoletna naročnina Planinskega vestnika
- V. nagrada: enoletna naročnina Planinskega vestnika

Razen nagrad za posamezna dela bo Mladinska komisija nagradila tudi tri mladinske odseke, katerih člani se bodo najštevilneje odzvali na razpis.

10. Žirijo bodo sestavljali:

- za spise: Tine Orel, Tonček Strojín, Marica Makuc
- za likovne stvaritve: Klavdij Zornik, Marjan Keršič-Belač, Milan Kristan
- za fotografije: Marjan Smerke, dr. Tone Krisper, Cene Omerzelj

V primeru odsotnosti katerega od članov žirije ima Mladinska komisija pravico določiti drugega člana.

11. Mladinska komisija bo skušala najboljše spise objaviti v Planinskem vestniku ali katerem drugem mladinskem listu, likovna dela in fotografije pa razstaviti na posebni razstavi.

12. Izid natečaja bo razglašen ob prazniku vstaje slovenskega naroda dne 22. julija 1961 v Vratih in nato objavljen v oktobrski številki Planinskega vestnika.

13. Vse nenagrajene prispevke bo Mladinska komisija na zahtevo avtorjev lahko vrnila.

iz planinske literature

LOVEC, glasilo Lovske zveze Slovenije, 43. letnik, 1960/6. Lovca ne berem redno, a kadar ga dobim v roke, ga berem z užitkom. Pred očmi imam neštete ljudi, ki v lovu najdejo intimen stik z naravo in ki s svojo organizacijo močno posegajo v gospodarstvo naše domovine. Glasilo izdaja Lovska zveza Slovenije, v uredniškem odboru so Ive Krevs, Ivan Ferlež, dr. Jože Rant, Franjo Sok, Štefan Tansig, Ivan Špolar, Jule Vrbič, odgovorni urednik pa je Ivan Ferlež. V številki, ki jo imam pred seboj, me prese-neča izredno svež in ljubeč srnjaček, ki ga je posnel R. Cenčič, nato pa uvodni članek v kurzivi, v katerem Peter Dobrila opozarja na bolezen naše srnjadi. Anton Vodenov razpravlja o lovskem

tovarištvu, problem, na katerega je pre-malo pozorna marsikakšna planinska družba. Vzgoja — lovca, vzgoja — planinca, to je tisto, kar ne bo nikdar izbrisanano iz programa oziroma vsaj ne bi smelo biti. Docent dr. I. Bonač je dal svojemu članku naslov v obliki kemične formule, gre za strokovno, tehtno pisan članek o alkoholu in antialkoholizmu s stališča lovstva. Sledi članek ing. Vlada Jenka o jerebu in jerebarjih, mišljen je gozdni jereb, ne skalni, dobri znanec planinca, tovariš v zimski in plezalni turi. M. Š. piše o strelni zmogljivosti risanic in šibrenic, Lenart Zupan o vnovčevanju kož v l. 1960, A. S. o kragulju in njegovih gnezdih, Karel Raifer o tatinskem plenu. Sledi pisano blago iz lovskega oprtnika,

lovska kinologija, nato pa novice iz lovske organizacije in nazadnje še nekaj bere iz lovske latinščine. T. O.

TO VUNO 1960, 1—2—To Vuno je dvomesečnik, na leto izide šest števil. V l. 1960 se je po zunanji obliki še bolj naslonil na francoski »Montagne«, spet izbral boljši papir in k vsaki številki priložil prilogo na prvovrstnem umetniškem papirju ali celo dve. Vsebinsko je ostalo glasilo pri starem, združuje planinstvo, alpinizem in smučarstvo. Mich. Deffner poroča o smučarskem športu in o možnostih njegovega razvoja v Grčiji, B. Ryska o novi revolucionarni smučski tehniki v Avstriji. Ta članek ponazarjajo risbe, ki močno spominjajo na našega Kumpa, samo da so manj nazorne in v izvedbi slabše, sicer pa sloni članek na sodobni italijanski, avstrijski, francoski in angleški literaturi. Tudi v marčevi in aprilski številki zavzema smučarstvo jedro številke: kritiko in zaključke o državnem smučarskem prvenstvu, znani A. Tzartanos pa razpravlja o VIII. zimski olimpiadi. Šele tretji članek je posvečen alpinizmu, a tudi ta zimski turi na Vardussio. Tudi drobni noviški del kaže, da se je teža vsebine prevalila na smučko stran, spremenil pa se je tudi naslov grške planinske organizacije, ki je k »oreibatike« (planinstvo) pridejala še »hionodronike« (smučarstvo). Okrepila se je tudi reševalna služba, avstrijski reševalni aparati so doma že tudi v Grčiji. T. O.

TATERNIK 1960/1, Revue de Club Polonais de Haute Montagne, glasilo poljskih alpinistov, je za evropski sever, kar je za jug grška Orivassia, o kateri smo poročali lani. Tudi ta številka kaže poljsko ambicijo, vrniti se v prve vrste svetovnega alpinizma in v njih ostati. Ni naključje, da je v redakcijskem odboru Stanislav Biel, ki se je doslej na Zahodu najbolj uveljavil s svojimi veleturami. Pričujoča številka prinaša poročilo o sovjetskih alpinistih, ki so pozimi obiskali poljsko Tatro, obenem pa se spoznali s spomeniki poljske kulture v Varšavi in Krakovu. P. Burcard poroča o desetletju poljskega podzemnega alpinizma. Poljska speleologija je prav tako ujela korak z najmodernejšim razvojem evropske speleologije. J. Kolbuszewski razpravlja o planinski ideologiji in zastavlja vprašanje: Kakšno bo poljsko »taternictwo« (alpinizem) l. 1970, če bo imela mladina do gora tak odnos, kakršnega ima. Sledi članek o Veverki, češkem profesorju v Holesovu na Moravskem, češkem planinskem pionirju in organiza-

torju modernega alpinizma na Češkem. Veverko štejejo poljski alpinisti za svojega velikega pijatelja. Priložen je Veverkin članek o Konczysti, vrhu v Češki Tatri. Med novicami je zapoznelo poročilo o poljskem taboru v Julijskih Alpah, rezultatu vzajemne zamenjave z »Radničkim« iz Beograda. Drobiž v poljski alpinistični reviji kaže, kakšno skrb posvečajo dogodkom v inozemskih gorah, tehnični in osebni opremi ter reševalni službi. T. O.

DE BERGGIDS, 8—9, 1960. Glasilo holandske planinske organizacije izhaja zvesto vsak mesec na 16 straneh in prinaša tej obmorski, ravninski deželi dih Zahodnih Alp s članki o plezalnem tečaju v Mont Blancu. Tu so slike Aiguille de l'M, Aiguille des Pélérins, Groupe de la Verte, označene so lažje ture, ki so jih holandski tečajniki v l. 1960 zmogli, njihove slike in njihove smučke ture v zimski Švici. J. F. de Beaufort poroča o prvem vzponu po severovzhodnem grebenu Feekopfa, v obeh številkah najdemo tudi nekaj novic iz svetovnega alpinizma in recenzij planinske literature. T. O.

DER NATURFREUND, Zürich, december 1960, glasilo centralnega odbora društev Naturfreunde.

DER NATURFREUND, Dunaj, december 1960, glasilo društva Naturfreunde v Avstriji.

Naturfreunde-prijatelji narave so organizacija socialno demokratskih strank v državi, kjer te politične stranke obstoje, v glavnem v Avstriji, Nemčiji in Švici. Njih centralno glasilo v Zürichu v pričujoči številki naznanja, da bo po 64 letnem obstoju prenehalo izhajati. Mnogojezičnost v deželah internacionalne je namreč doprinesla k temu, da za centralno glasilo poleg glasil posameznih dežel ni nobenega prostora več. Internacionalna sama je zborovala septembra v Münchenu. Iz poročil posnemamo, da je organizacija v 13 deželah štela 259 382 plačujočih članov, kar pomeni napram letu 1958 prirastek 2273. Nove krajevne skupine so bile ustanovljene v Afriki, Avstraliji in Ameriki pa tudi v Južni Afriki in na Islandu se kažejo pogoji za ustanovitev.

Medtem ko je zgoraj navedene številka avstrijskega glasila, ki izhaja vsake tri mesece, vsebinsko strašno revna, izvedemo iz centralnega glasila šele nekaj o avstrijski organizaciji. V letu 1959 je znašalo število članov 82 083 v 354 krajevnih društvih, med njimi alpinistov 178, mladincev 11 857 in otrok 3080.

K vsemu temu je pa treba pripomniti, da to niso izključno planinske organizacije, kajti pečajo se tudi s kampiranjem, potovanji, plovljenjem po rekah, s fotografijo, skratka z vsem, kar more zanimati prijatelja narave.

Od člankov centralnega glasila je omeniti poročilo Maxa Eiselina, člana švicarske organizacije in člana švicarske odprave, o prvenstvenem vzponu na Dhaulagiri (8222 m). To je zgoščeno, prijetno se bere in je lepo opremljeno s slikami. PV je o tem že poročal. Posebnost te odprave je bila pač v tem, da je skušala sicer 200 potrebnih kulijev nadomestiti s transportnim letalom, ki naj bi preneslo vse potrebno od aklimatizacijskega taborišča na prelazu Dambuš (5200 m). Eksperiment se pa ni popolnoma posrečil. Kot letalo je bil izbran Pilatus Porter PC-6 zaradi počasnega leta. Dali so mu ime Yeti in je postavil rekord najvišje ležečega letališča 5700 m. Vsak dan je prinesel material in pošto iz Pokhara ob lepem vremenu. Nekega dne pa ga ni bilo, cel teden ga ni bilo. Eksploziral je motor in, ko je prišel nov iz Švice, je obratoval samo dva dni, potem se je pa Yeti razbil. Odprava med tem seveda ni počivala, s sedmimi šerpami je je znosila vse potrebno, vse tja do taborišča V (7450 m), od koder so se pognali na vrh iz šotora, odmerjenega sicer za dva moža, v višini 7800 m. Brez kisika je stalo 13. maja, pa še petek je bil povrhu, sedem mož na temenu, kar se še nikdar ni zgodilo v zgodovini osemtisočakov.

List je tako dostojno končal svoje sicer dolgo življenje.

Dr. Pr.

NOS MONTAGNES, Zürich, november, december 1960, januar 1961, s podnaslovi v nemškem, italijanskem in retoromanskem jeziku. Glasilo Švicarskega ženskega alpskega kluba (SFAC) izhaja vsak mesec, prinaša članke v vseh štirih priznanih švicarskih jeziki, klubska poročila pa v francoščini in nemščini. Je solidno urejevan list, ki ima kot glasilo ženskega kluba članke pred vsem iz njihovih vrst. Tičejo se seveda v prvi vrsti švicarskih gora. Tu pa celo za nas ni lahko kaj novega najti.

MOUNTAIN CRAFT, London, zimska številka 1960—1961. — O tem listu, ki je glasilo planinskega združenja (The Mountaineering Association) smo že večkrat poročali in poudarjali, da se zanima v nasprotju s konservativnejšimi smermi v Angliji za alpinizem. Ta številka ima dva članka o turah v Švici (Aiguille d'Argentière in Mt. Blanc po običajnih smereh) in po Oetztskih Alpah, napisana ne posebnostno zanimivo, članek o plezalnih turah v Britaniji in poročilo inženirja iz Britanske Kolumbije v Kanadi, daleč tam na severu, ki je od svojega, na koncu sveta ležečega službenega mesta pri elektro-aluminijski industriji napravil nekaj izletov na smučeh v okolico. Številka vsebinsko zaostaja za onimi, o katerih smo svoj čas poročali.

Dr. Pr.

razgled po svetu

TRETJI POL je naslov znamenite knjige prof. G. O. Dyhrenfurtha (Zum Dritten Pol), ki je izšla l. 1952 v Münchenu in pomeni štandardno delo o Himalaji in Karakorumu. Danes je seveda že zastarelo. Prav tako »Chronique Himalayenne«, ki jo je za razdobje 1940 do 1955 napisal Marcel Kurz. Dyhrenfurthova knjiga je zdaj doživela ponatis in dopolnitev za razdobje 1950—1960 in se završuje z vzponom na Dhaulagiri 1960.

DRUGA NAJVIŠJA STENA VZHODNIH ALP je triglavska. Erich Neubauer iz Gmündena pravi, da je zelo strma in da spada med objektivno najnevarnejše stene v Alpah. Neubauerju posebno imponira tura okoli Triglava in ne more prehvaliti Kugyjeve police, ki jo teh-

nično popiše. Skrbi ga kamenje, ki se proži s Kugyjeve police v steno.

DEFINICIJO ALPINISTA je sestavil dr. Max Gramich in se glasi v svobodnem prevodu takole: Alpinist je član planinskega društva, vselej pozdravlja s planinskim pozdravom, vsako nedeljo je zdoma, planinske pisarije žal ne bere, pridiga o zaščiti narode, zraven pa hodi po rožah, obžaluje, da je preveč koč, zraven pa jih rad obiskuje in še nove zida, se jezi nad »bikini« v gorah, pa se zelo rad zabava z dekleti, preklinja žičnice in se jih poslužuje. Vrtoglavoce nima, divja ves preznojen, pozna samo steno in vrh, vihti cepin, se muči z vrvjo, zmrzuje v bivaku, ne meni se za vreme, stremi za VI. stopnjo, prezira slavo in vendar mu

je za rekord, skratka tak je kakor drugi ljudje.

FILM O EIGERJU se je obetal 1. 1960, ko se je govorilo o prvem zimskem vzponu. Tudi televizija se je zanimala za ta vzpon in obetala svojim naročnikom ta »teater« iz proslule stene. To so nove stvari, ki utegnejo v resnici močno spremeniti naravo in značaj plezalstva.

TIMMELJOCH (2478 m) je prelaz, ki povezuje Italijo in Avstrijo. Avstrija je že 1. 1958 začela graditi cesto iz Angerna v Ötztalu, na italijanski strani pa se ni nič zganilo. Konec 1. 1960 pa je tudi Italija dala 750 milijonov lir za to novo alpsko prometno žilo, ki bo povezala gornji Inn skozi Ötztal z Meranom. Brenner in Reschen bosta s tem razbremenjena.

OČE HIMALAJSKIH NOSAČEV se je imenoval angleški general C. G. Bruce, pionir himalaizma. Lani je umrl Heinrich Fuhrer, ki je generala spremljal v Himalajo 1. 1914 in sta dosegla višino 7000 m. Ta Fuhrer je bil na vseh štiritisočakah v Alpah, 1. 1925 pa tudi na 3828 m visokem Mount Alberta v Rocky Mountains, kamor je vodil znanega Japonca Yuko Maki. Ta Maki se je afirmiral tudi z vzponom po grebenu Mittellegi v Eigerju.

SPET NOVA ŽIČNICA, to pot v starem »škofovskem« mestu, ki je povezano s fevdalno cerkveno zgodovino naše dežele, v Brixenu ob Eisacki. Brixen, pravijo, hoče imeti nekaj od turizma in se je zato odločil, da postavi vzpenjačo na 2504 m visoki Plöse v Peitlerju, ki ga obiskujejo posebno spomladi in jeseni. Sekcija Brixen ima blizu tam svojo postojanko. Žičnica bo premagala 2000 m višine in bo vozila turiste v sončni jug Južne Tirolske.

SEDEM ANGLEŠKIH VOJAKOV pod vodstvom generalmajorja Delacombe, garnizonskega poveljnika v Berlinu, je avgusta 1. 1960 prispelo v Zermatt, da se povzpno na Matterhorn. Prišli so v popolnoma novi opremi s tirolskimi klobuki na glavah, generalmajor pa jim je oskrbel tudi polne nahrbtnike. V Zermattu se je zataknilo. Sredi avgusta 1. 1960 so zabeležili komaj 10 vzponov na Matterhorn, tako sovražno vreme je bilo.

STRELA je v gorah že marsikoga ubila ali poškodovala. O streli je dobro vedeti naslednje: Če med gromom in bliskom poteče manj kot deset sekund, potem je nevarnost že zelo blizu, kakor 3 km. V tem primeru se izogibaj vrha, grebena, raza, samotnih dreves, znamenj,

senikov, vode in njene bližine, pa tudi rob gozda je ogrožen. V nevihti nikar ne prijemaj za varovalno žico. Cepin položi nekaj metrov od sebe. Ne išči zaščite v gneči, vsak zase naj si najde zavetje!

Varno je v kaki votlini, vrtači, pod steno, zajedi, varno je sredi gozda. Če te nevihta zatne sredi melišča ali na neporaslem pobočju, lezi na tla. Varno je v koči, če ima strelovod, varen si v avtomobilu in v kabini žičnice. Če strela samo oplazi in zadeti samo omedli, se je treba lotiti dolgotrajnega umetnega dihanja in seveda poskrbeti čimprej za zdravniško pomoč.

ŠE ENA CESTA V ALPAH: Lani so zgradili tretji cestni prehod preko Tur na prelazu Sölker (1790 m). Sölker leži v Nizkih Turah in bo skrajšal za 100 km zvezo med Salzkammergutom in Koroško. Cesta se začne v Steinu v Ennstal in se konča v Murau na Koroškem.

UNIVERZA V INNSBRUCKU prireja redne tečaje iz geologije, biologije in tehnike za alpiniste. Prof. Hoppichler v teh tečajih predava o planinstvu in alpinizmu. Istočasno se avstrijska vojska posveča vzgoji pilotov za helikopterje. Namen je baje samo samaritanski, češ, da je helikopter neobhodno potreben za posege pri gorskih nesrečah. To je gotovo res, poleg tega pa piloti obvladajo alpski teren.

FILMSKI FESTIVAL v Trentu ima za seboj že devet prireditev. Komite vodi zdaj dr. Marco Franceschini. Lani so natančneje opredelili pojem raziskovalnega filma in določili natančnejše kriterije za 35 mm in 16 mm film. Jeseni 1. 1960 je bilo v okviru festivala mnogo novih prireditev (pregled italijanskih filmov, razstava planinske literature, shod prominentnih alpinistov i. dr.). Nagrade so bile v glavnem stare: Gran Premio città di Trento za najboljši film, Rododendro d'Oro za najboljši gorski film, Genziana d'Oro za najboljši kratki gorski film, Nettuno d'Oro za najboljši raziskovalni film (vse to za normalni format). Za ozke filme pa so bile razpisane: Gran Premio del Clup Alpino (1 milijon lir), Targa d'Argento (500 000 lir) za najboljši gorski film i. dr. Podelili so spet Trofeo delle Nazioni in posebno nagrado »Giulio Gabrielli«. Žirija je bila naslednja: Hans Ackermann (Nemčija), Fracis N. Bolen (Belgija), Giulio Cesare Castello (Italija), Gianni de Tomasi (Italija), Guido Tonella (Švica) in še Francoz. Prav bi bilo, da bi bila filmska žetev v Trentu dostopna vsem. Gotovo bi se našel način, kako to bogastvo — vsaj najboljših filmov — posredovati množicam.

ŠPANSKA EKSPEDICIJA v Ande se pripravlja v l. 1961. Vse stroške je pripravljala Francova vlada. Ti novi conquista-dorji se bodo za Ande na stroške notranjega ministrstva pripravljali en mesec v Chamonixu. Vodja ekspedicije je Felix Mendez iz Madrida, alpinistično vodstvo je prevzel mladi José Anglada. V Chamonix so poslali 14 alpinistov, izmed njih pa so jih izbrali osem. Turci za trening so bile naslednje: Gervasuttijev ozebnik v Mont Blancu de Tacul, vzhodna stena Grand Capucina in Sentinelle Rouge v Brenvi. Glavni cilj v Andih je Cordillera Vilcabamba.

ŠVICARSKI LEDENIŠKI PILOT Geiger je prvič pristal na strehi klinike v Zermattu. Kaj to za efektnost GRS pomeni! Ali: Ob 18 je reševalni pilot startal iz letališča v Innsbrucku, 40 minut nato je že pristal na ledeniku nekje v Zillertalskih Alpah s svojim Piperjem. Ko so ponesrečenko naložili v letalo, je bil že mrak. Pilot Bodem je štartal z ledenika, ker ni kazalo, da bo ponesrečenka preživela noč brez zdravniške pomoči. Oriental se je po lučih v vaseh, ko pa je priletel nad Innsbruck, je ugotovil, da so luči na startnih in pristajalnih progah že ugasnile. Piper ni bil opremljen za nočne polete, innsbruško letališče pa normalno ponoči ne dela. Letalo so nekateri uslužbenci vendarle opazili, ni pa bilo šefa razsvetljave. Pomagali so si s tem, da so ob progo postavili avtomobile s prižganimi lučmi in Bodem je srečno pristal, življenje je bilo rešeno.

NEMŠKI INŠTITUT ZA RAZISKOVANJE INOZEMSTVA je v zadnjih treh letih samo v Karakorum poslal tri ekspedicije, zdaj pa se je ustanovilo še posebno raziskovalno podjetje za raziskovanje nepalske Himalaje. Finansirata ga nemška raziskovalna skupnost, vodi jo mladi docent dr. W. Hellmich, v Nepal se bo mudilo dve leti in pol.

NENAVADNA NESREČA V KÖNIGSPITZE. 28. avgusta 1960 sta vstopila v severno steno Königspitze člana DAV, sekcija München, Dönhöfer in Schultheiss. Opoldne sta bila že pri izstopu, ko ju je presencil plaz. Njegova sila je izdrila varovalni klin in potegnila navezo v globino 600 m. Oba sta ostala živa. Helikopter iz Trenta ni mogel blizu (Augusta Bcll 46 J), zato je nastopilo reševalno moštvo. Pri prenosu je Dönhöfer umrl, Schultheiss pa je shodil v nekaj dneh. Schultheiss je pred dvema letoma bil v severni steni Ortlerja priča težke nesreče, ko sta našla smrt Bast in Petschko.

AMERIKANSKO-NEMŠKA EKSPEDICIJA NA K₂ l. 1960 ni bila uspešna. Dvakrat so se zagnali proti vrhu s plečeta (kota 7260 m), pa jih je zavrnil metej. Sicer pa si je ekspedicija zapisala tudi velike pluse. Predvsem organizacijo in brzino. Na grebenu Abruzzi (5000 do 7300 m) so postavili taborne in varovanja v rekordnem času, ki ga niso dosegle prejšnje tri ameriksanske in dve italijanski ekspediciji. Ekspedicija je brez škode prebila 20 dni težkega viharja v višini 6680 in 6970 m v taboru V in VI. Tudi umik je bil v viharju izveden v popolnem redu. Od Nemcev so bili v ekspediciji manj znani možje: Deubzer, Greissl in Wünsche.

ŠE ENKRAT CAMPIOTTI: 52 let stari Campiotti je stavil za zaboj šampanjca, da za njim še danes ta dan leta stotina lepih deklet. Da bi stavo dobil, je organiziral ženski pohod na Monte Roso in spravljal na vrh 118 žena in deklet, med njimi tudi dve Dunajčanki, kar je s posebnim obžalovanjem zabeležil ÖAC, klub dr. Prusika in drugih. Helikopter je s ture odnesel 28 letno hčerko neke napolitanske kneginje, ženo nekkega nemškega industrialca, ker je imela nove čevlje in zato seveda preozke.

NEKAJ NOVIH PLEZALNIH VZPONOV iz poletja 1960: Severno steno Mitterler Drusenturma v Rätikonu je 26. avgusta kot prvi premagal Descke sam. Ocena VI, doslej devet ponovitev. V Dachstein sta v južni steni Niederturispitze potegnili v 15 urah še eno šestico. Stückschweiger in Scherubl Bruno Wintersteller, invalid z eno nogo je preplezal vzhodno steno Monte Rosa sam. V Wettersteinu sta vzhodno steno Dreitorspitze kot druga ponovila Antz in Öckler.

VIA DELLA CONCORDIA se imenuje smer Oggioni—Ajazzi v Cima d'Ambiez. Naredila sta jo l. 1955 in jo ocenila s VI⁺. Doslej so jo ponovili devetkrat, trikrat lani in to: Solina—Becalossi, Barbier—Pokorski in Pedrotti—Settimo. Sam jo je l. 1956 ponovil Armando Aste. Leta 1957 jo je ponovila nemška naveza Schröttele—Wels. Claudio Barbier—Pokorski in Solina—Becalossi so ponovili tudi 400 m visoko vzhodno steno Cima di Präfiorita, ki sta jo l. 1953 naredila umrli Susatti in Aste. Spada med najtežje v Brenti in v Dolomitih sploh.

LIVANOSOVA SMER (VI⁺) v Cima Su Alto postaja modna smer in je poleti 1960 zabeležila 25 ponovitev. Rattijeva smer istofam je doživela deseto (VI⁺). Smer Carlesso—Menti (VI⁺), 400 m vi-

soka v Torre di Valgrande, sev. zahodna stena, je v treh dneh sprejela pet zmagovitih navez.

ŠVICARSKA SMER (Schelbert—Weber VI⁺, 1959) v Zahodni Cini je v l. 1960 v dneh mesecih imela v gosteh pet navez in s tem doživela 9. ponovitev. Bile so naslednje: Brandler—Soldà—Scheffler; Inwyler s plezalcem iz Rosenheima. Schöntheler in Jean Alzetta; naveza iz Rosenheima in še Vaucher s splezalcem. Gino Soldà je star 50 let! Eden od ponavljalcev je zapisal: To je prava železna lestvica. Sam sebi se zdli kot dobro plačan kamnosek gradbenega podjetja, vendar ni tako težko kot v direttissimi severne stene Velike Cine. Hasse pravi o tej smeri, da je cna najdrznejših in zgled za užitka polno moderno tehnično plezanje.

V severni steni Velike Cine je bilo 27. avg. 1960 8 plezalcev v direttissimi, devet v Comicijevi smeri. 26. avg. 1960 pa je bilo v treh smereh Zahodne Cine kar 15 plezalcev. To je nenavadno bujno plezalsko življenje.

ALPINISTIČNI ŽARGON po mnenju Švicarjev uvajajo predvsem Nemci. Temu so baje kriva vojna leta in leta pred njo, ko je »zli samosilnik silil može v napad k osvajanju in zmagam in dajal tudi za vrhunska dejanja v gorah medalje raznih vrst.« Gora se ne osvaja in ne zmaga, ta izraz poteka iz športnega pogleda na alpinizem in morda še iz drugih in drugačnih apetitov. Švicarji so organizirali široko fronto zoper take fraze sporazumno s časnikarskimi agenturami. Nemški »Illustrierte« zamerijo posebno senzacionalni naslovi: »Švicarji so spravili Dhaulagiri na kolena«. V hribe, pravijo, ne spada vojaško rjovenje niti besednjak ringa ali štabiona. Na goro torej človek pride, vrh doseže, se nanj povzpne in podobno! — Beseda ni konj, to je res! Pes, ki ugrizne, je pa lahko!

ZEMLJEVID MT. MAC KINLEY so skupno izdelali in izdali Amerikanci in Švicarji. Petnajst let je poteklo, kar je Bradford Washburn, direktor Museum of Science v Bostonu, dal iniciativo za kartografsko snemanje najvišjega gorskega masiva v ZDA. Kartografi in topografi so delali večji del z avioni, preleteli so 1100 km² in snemali večji del z višine 10 500—12 000 m. Sodeloval je Bradford Washburn sam. Ureditev materiala ni bila lahko delo. Kartografsko ponazoritev in tisk je oskrbela švicarska državna kartografija v merilu 1 : 50 000. Pravijo, da je to najlepše kartografsko delo doslej: pot od avio-foto do kartografske

skice in ponazoritev reliefa je v marsičem usekala novo smer.

ZARADI NARAŠČAJOČE MOTORIZACIJE postajajo dragocenost svoje vrste pota, ki so za grmenje motorjev zaprta, čeprav so tudi za motorna vozila prevозна. Moderni planinski in turistični zemljevidi bodo morali taka pota posebej označevati, turistična društva pa za taka pota, za njih vzdrževanje in obeleževanje skrbeti.

GORSKE IN SMUŠKE TURE Z LETALOM! Tako že govori reklama v Švici. Aeroklub Wallis je pred kratkim kupil osemsedežni transportni avion »Pilatus Porter«, najnovejšo konstrukcijo letalske tovarne Pilatus v Stansu. Iz letališča Sitten je s tem letalom omogočenih 30 standardnih letalskih »tur«: Theodule, Monte Rosa, Mont Blanc, Grand Combin, Cabane Bertal, Roseblanche, Allalin, Weismies, Simplon, Rhonski ledenik, Blümlisalp, Wildhorn, Diablerets, Dent du Midi, Jungfrauoch. Reklama potniškega urada pravi, da se s teh točk zvažen in opremljen alpinist more lotiti najtežjih tur ali pa najlepših spustov v dolino. Seveda je to drago in prihranjeno za »posebni razred« petičnikov.

AKCIJA ZA TIBET v Švici hitro napreduje. Vodstvo otroškega zavetišča za tibetske stroke je prevzel zakonski par Ragra. Mož je baje izredno izobražen in impozanten, zna tudi nekaj angleščine in se hitro zvljiva v naloge begunskega centra. Zakonca Ragra imata v zavetišču tudi svojega lastnega otroka. Zbiralna denarna akcija SAC je baje učinkovita, tako poročajo.

NAJHLADNEJŠA CONA na zemlji poteka v Sibiriji. Že pred leti so ugotovili jugovzhodno od Verhojanska kraj z -71°C , Verhojansk sam pa beleži -69°C . Cona po meritvah v zadnjih letih poteka od Jeniseja na zahodu do pogorja Anadyr na vzhodu, je 3000 km dolga in široka 1800 km. Najširša je med polotokom Taimyr in Bajkalskim jezerom. V zunanji coni se giblje temperatura od -60 do -64°C , v srednji do -66°C , na vzhodu in zahodu pa obstoji še pas s temperaturo -67° do -71°C . Vzhodno cono ožita Severno ledeno morje in Ohotsko morje na jugu. Tako poročata »Sovjetska geografija« in »Kosmos« (1960/I—1960/a).

NOVA VELIKA ALPSKA CESTA — Gerlosstrasse bo zgrajena do l. 1962. Prvo lopato so zasadili 20. julija 1960 v Krimmlu blizu Krimmlskih slapov, načrte je

naredil projektant glocknerske ceste ing. Franc Wallack. Manjša cesta tu že obstoji z omejenim prometom. Nova cesta bo povezala Salzburg—Glockner in Innsbruck. Pri Krimmlu bo tekla v višini 1070 m, na Gerlosplatte bo dosegla 1629 m, v Zell (Zillertal) pa bo zdrknila na 570 m. Največji strmec 9%, širina 7,5 m! A na drugi strani: V salzburški deželi so zaščitili obalo vseh jezer v globino 500 m, da preprečijo divje gradnje. To se pravi, gradili bodo, vendar pod nadzorstvom zavoda za zaščito prirode, da ohranijo prirodo za človeka pred človekom.

FRANCOSKA-ŠVICARSKA EKSPEDICIJA v Cordillera Vilcabamba in Apalobamba je v osmih dneh prispela iz Ženeve v bazno taborišče v višini 4260 m. Pri tem se je izredno izkazal dr. Berger, švicarski ambasador v Limi. Nekaj dni nato so že stali na 5111 m visokem Cerro Suncubamba v masivu Saguasiray. 18. julija so prišli kot drugi na Nevado Yucay (5650 m), najlepši vrh v skupini Yucay. Iz vasi Puno, na obali jezera Titicaca so prodirali v Apalobambo. Kamion jih je prepeljal v Rinconado, kjer žive iskalci zlata v višini 5000 m, pleme Aymaras. Tu so prišli na Nevado Ananca (5852 m) kot drugi. Ekspedicija, o kateri poroča René Dittert, je bila sestavljena iz starejših mož. Bili so štirje, skupno število let 210 let, zdravje izvrstno, uspehi za taka leta zadovoljivi.

ING. PIERO GHIGLIONE bo ostal v zgodovini alpinizma zapisan kot pravi globetrotter. Konec avgusta 1960 je bil na Groenlandiji med 71 in 73° severne širine. Spremljala sta ga alpinista C. Mauri in dr. G. Gualco. Odšli so 15. julija, prišli na štiri vrhove, med drugim na najvišjega 2310 m. Zanj so potrebovali 18 ur naporov. To je deviška pokrajina. Francozi in Švicarji so bili tu l. 1958 in sicer v Sukketoppenu (65° C) Za Ghiglioneja je bila Groenlandija zadnja tura.

HEINRICH FUHRER spada med najvidnejše gorske vodnike. Umrli je lani 85 let star. Bil je med tistimi vodniki, ki so se zavzemali za složnost med SAC in vodništvom. 21 let star je dobil vodniško legitimacijo, sin znane vodniške družine. Leta 1926 je vodil princa Čičibuja na Matterhorn, Monte Roso, Dufourspitze, v začetku vodniške kariere pa znano angleško alpinistinjko Gertrudo Bell po vseh štirih tisočakah in dobil sijajno spričevalo. Leta 1910 je vodil po Berner Oberland angleškega majorja C. G. Brucea in kapetana Todda. Leta 1912 je vodil ta dva v Lahoul-Himalaji. Todd je v nje-

govo knjižico zapisal 8 himalajskih prvenstvenih vzponov. Fuhrer je govoril nemško, francosko in perfektno angleško. Generala Brucea je vodil še l. 1923. Postal je svetovno znan vodnik, nazivali so ga gentlemen-guide v najboljšem pomenu besede.

ZELEZNICA NA JUNGFRAU je leta 1959 prepeljala 328 367 oseb, 17% več kot v letu 1958. 31% ponovitev odpade na zimo, 69% na poletje, 33,4% oseb se pelje do postaje Eigergletscher, 0,2% do Eismeer, 66,4% pa na postajo Jungfrauoch. Železnica na Wengernalp je l. 1959 prepeljala 1 039 624 oseb, 56% pozimi, 44% poltci. Leta 1960 so v Švici praznovali 50 letnico niesenske železnice (Niesenbahn), ki je dolga 3527 m, ima dva predora 151 m dolžine in v zgornjem delu 68% naklona. V pol ure premaga višino 1648 m. Spodnja postaja je v Mülenenenu (690 m), srednja postaja na Schwandegg (1669 m), zgornja pa na Kulmu (2336 m). Leta 1959 je prepeljala 97 500 oseb. Razgled z vrha Niesengifel spada med najlepše.

SEDEČI TURIZEM narašča, tako poročajo statistike švicarskih gorskih železnic in vzpenjač. Tudi pozimi, saj smučarji cenijo nenaporni vzpon na smučišča.

MONTERRAT, španski plezalski vrtec, ima 300 m visoki Pared del Aero (Zračno steno). José Anglada in Juan Cerdá sta jo preplezala v 90 urah (v osmih dneh, uporabljala 300 klinov, med temi 87 vrtalnih (svedrovcev). Poročilo iz Barcelone pravi, da se nova pota pri plezanju iščejo ne glede na deljena mnenja o modernih pripomočkih.

ZLATO MEDALJO so dobili sovjetski alpinisti, ki so l. 1959 prišli na Pik Vorošilov (6666 m). Bilo jih je 11, vsi člani športnega kluba Spartak. Povzpeli so se po jugovzhodnem grebenu in so pri vzponu uporabljali tudi kline in druge pripomočke. Medalje za alpiniste niso uvedli šele Rusi. Pred vojno je Italija odlikovala Comicija in Cassina, odlikovani so bili prvi eigerjevci, l. 1958 je filmski festival v Trentu odlikoval najvidnejše alpiniste iz Eigerja in Walkerja. Tudi Francija ima navado deliti odlikovanja alpinistom. To je treba povedati zato, ker se rado očita Vzrodu, da alpinizmu z medaljami vdihuje drugo dušo.

ČATYN-TAU (4363 m) je vrh v skupini UZBE. Severno steno te gore so l. 1959 preplezali sovjetski plezalci in porabili za 1000 m 300 klinov. V steni so

bili enajst dni, več noči so pretolkli v stremenih. Natančnejšega opisa tega čudnega vzpona še nismo dobili.

FLEISCHBANK je v severovzhodni steni 24. sept. 1960 zabeležil svojo direktno smer, ki sta jo izpeljala Scheffler in Siegert v 30 urah. Glavne težave te 400 m visoke stene so v prvih 120 m (VI, A 3). Bivakirala sta 100 m nad vstopom v ležalnih mrczah, nista pa imela »vznožnega moštva« (Bodenmannschaft), kakor delajo to druge take naveze. Porabila sta 70 klinov, od tega 14 svedrovcev. Izpulila sta jih le 10, vsi ostali so v steni. Ista naveza je avgusta 1960 ponovila francosko smer v Zahodni Cini (VI+ A₃). Scheffler je bil v tej smeri navezan z 51 let starim svojim očetom, Siegert pa z Jägrom. V vznožju stene je delovala Schefflerjeva žena. Fritz Scheffler je bil po l. 1931 med najboljšimi nemškimi plezalci. S svojim sinom Wulfom je zadnja leta ponovil in naredil nekaj smeri VI in VI+ (sev. zah. stena Oberer-Taldom; jugovzhodni razstebra v Fleischbanku, direktno v zahodni steni Bauernpredigt-stuhl; zahodni steber Totenkirchla).

V JUŽNI STENI TORRE VENEZIA (2337 m) v skupini Civetta sta Italijana Biasin iz Verone in Melucci iz Firence 27. in 28. julija 1960 naredila pomembno smer v 27 urah. Smer poteka po previsni zajedi, ki se konča z ogromno streho. Porabila sta 95 klinov za 250 m višine in dve leseni zagozdi, ocena VI+. Ima pa lepotno napako, ker sta plezalca iz direktne smeri ušla v Tissijevo smer. S VI+ sta svojo smer v Zahnkoflu v skupini Langkofel ocenila tudi Tirolica Moroder in Malsiner. Ta severovzhodna stena je visoka 300 m, plezalca sta bila v njej štiri dni, za zadnjih 100 m sta rabila ves dan. Imela sta vznožno ekipo, na vrhu pa so ju sprejeli z viharnim aplavzom. Prvo smer sta l. 1934 v 23 urah potegnila Gino Soldà in Bertoldi.

TURIZEM je danes množična stvar. Za njegovo usmerjanje in razvoj deluje cela vrsta potovalnih uradov. Njihove naloge so danes drugačne kot nekoč, ker se je močno spremenil promet in z njim značaj turizma. Samo en nemški potovalni urad je za l. 1959 uredil letovanje v gorah in na morju 838 000 strankam, ki so dala 12 000 000 nočitev. Nemške statistike govorijo o ogromnem procentu turistov, ki iščejo oddih v zimovišjih in letovišjih Avstrije, Švice, Francije in Italije. Nekaj številke iz Avstrije in Švice: V Švici so se nočitve od l. 1938 do l. 1959 podvojile v Graubündenu, Berner Oberlandu in Wallisu. Leta 1938 je bilo tu

2 650 000 nočitev od junija do septembra, l. 1959 pa 4 960 000. Že dve leti po zadnji vojni so bile številke za 20 % večje od l. 1938. V Vorarlbergu so v tem času poskočile od 600 000 na 2 600 000. Število nočitev na Tirolskem neprestano raste. Leta 1958 jih je bilo 9 107 000, leto nato že 10 503 000, torej za 11 %. Na Koroškem pa v istem času za 13,6 % (4 959 000 na 5 635 000). Kaj pomeni za Avstrijo turizem, kaže število nočitev v letu 1958/59. Znaša 38 000 000. Na vsakega Avstrijca pride, na primer 16,6 nočitev v Salzburgu, 9,5 na Koroškem, 20,8 na Tirolskem, 12,1 v Vorarlbergu. Gre za nočitve tujcev, torej devizni pritek. Na Tirolskem je na inozemce v l. 1958/59 odpadlo 89 % nočitev, največ je bilo Nemcev s 4 153 000 nočitvami. To se pravi, da je turistična atraktivnost gora izredna. In še en sklep: vsega tega ne bi bilo brez tehničnih in gostinskih objektov velikih gorskih turističnih središč. S pomembnim številom nočitev pa se ponašajo tudi najmanjša avstrijska hribovska naselja.

GORE IN TURIZEM, to sta dva pojma, ki sta v Alpah neločljiva, saj spadajo gore v osnovni prirodni turistični kapital. Pred 80, pred 60 leti so v deželah, ki spadajo danes v visoko razvite turistične dežele, še odklanjali dovoljenja za ceste, češ da iz turizma ne bo dobička. (Na take protidokaze smo naleteli pri nas še zadnja leta, n. pr. pri obravnavanju Gornje Savinjske doline.) Tako se je cestni zvezi upirala občina Krimml. Danes je Krimml eno od turističnih središč v Avstriji. DuÖAV se je moral povsod boriti za uveljavljanje gora v turističnem gospodarstvu. Danes je v razvitih državah drug problem: turistov je že preveč, ogrožajo mir in tišino, ogrožajo favno, floro, skratka vse tisto, kar je množice v hribe privabilo.

KORISTI TURIZMA za hribovske pokrajine so nedvomne. Nemške in avstrijske planinske revije so pred 60 leti stalno prinašale članke o depopulaciji hribovskega prebivalstva in se bale, da bodo omrtvele hribovske kmetije, bistven element pokrajinske gorske lepote. Po l. 1930 pa iste revije pišejo o naraščanju števila hribovskega prebivalstva. Turistično gospodarstvo bodo v Švici in Avstriji uvedli zdaj v tiste hribovske kraje, kjer ga doslej še ni bilo in to s pomočjo mednarodne gospodarske organizacije. V avstrijski izvozni bilanci zavzema turizem 25,4 % vsega dohodka, samo Tirolska je l. 1958 iz turizma dobila 4 milijarde 336 milijonov šilingov. Avstrija z devizami, ki pritekajo iz turizma, krije redno ves primanjkljaj deviz iz drugih

področij in ustvarja iz turizma celo prebitek deviz. Ni čudno, če je znan alpinist dr. Gramich napisal takole: Bilo bi zelo nerealistično, da, celo zelo nesocialno, če bi zaradi zaščite prirode skušali reducirati turizem v avstrijskih gorah. Ostane nam samo to, da turizem v gorah uravnavamo na pravi tir. Prav tako bi lahko zapisal kak Italijan, Švicar, pa tudi Francozom Chamonix marsikaj prinese.

NEVARNOSTI TURIZMA ZA GORSKI SVET so nedvomne. Turizem je ofenzivno razpoložen, vedno dalje prodira v gore, zaščita prirode je v defenzivi. Treba je narediti nek kompromis, saj bi turizem ogrožal svoje osnove, če bi zavzel ves gorski svet. V Avstriji zato že skušajo ustvarjati »cone miru«, natančno določiti in zavarovati »kraje od diha, miru« in so pri tem naleteli na celo vrsto problemov, posebno zaradi konkurence. Najboljša rešitev bi bila, proglašiti ves gorski svet za prirodni park, to je za nekak muzej: V tem parku bi bile različne cone, ta zavarovana pred avtomobilskim truščem, ona rezervirana za intenzivno turistično eksploatacijo, tretja spet zaprta za vsako koncentracijo objektov itd. Vse, kar se v gorskem svetu zida, mora biti v duhu in občutju pokrajine. To je teoretično lahko, v praksi pa bo treba pri vsaki stvari izbojevati pravo smer. Pri nas bo to lažje storiti kot v razvitih deželah, kjer odloča večkrat samo denar oziroma privatni interes. Kaj pomaga oklicati v Avstriji kako področje za tiho področje, če pa se tudi gozdne ceste inozemskim avtomobilistom odpro, ko odpro denarnico in plačajo tri marke pristojbine! Kaj pomagajo vsi plakati in grožnje s paragrafi, če pa ni organov, ki bi množico ljudi v hribih nadzorovali in prestopnike obravnavali!

TRIGLAVSKO SEVERNO STENO opisuje Felix Largieder iz St. Gallena. Članek je uvrščen na prvo mesto v 3. zvezku »Die Alpen« 1960. Imenuje jo mogočno, kompaktno in ogromno, da je ne more primerjati domačim goram. Ne more prehvaliti plezalskih užtkov v nemški smeri s Zimmer-Jahnovim izstopom in ne razgleda z vrha Triglava. Od vstopa do vrha Triglava je švicarska navceza rabila 14 ur. Iz opisa je razvidno, da se jim ni mudilo, celo čaj so si med potjo večkrat skuhal.

ZADNJE PROBLEME V ALPAH rešujejo že dvajset let. To je dobro zato, ker izpričuje, da se razvoj alpinizma ne bo zaključil, ampak da bo vedno iskal nova pota. V bistvu ni nobene razlike med Whympertjem, ki je pred 100 leti

hotel priti na Matterhorn, in današnjim ekstremistom, ki je vklesal svoje ime v direktno v severni steni Zahodne Cine.

Znani planinski publicist Karl Lukan očita današnjim ekstremistom le to, da so k tehničnim »zadnjim« problemom dodali še duhovne probleme. Tekmovanje je stara stvar, tudi pri vzponu na Matterhornu je bilo. Toda tekmovanje med italijanskimi ververicami in Švicarji je bilo preveč resno, v tistih vzponih ni bilo prav nič sproščenosti in vedrosti, ki so jo plezalci v Lukanovi mladosti kazali tudi v težkih smereh. Morda ta resnoba poteka iz dejstva, da gre v Alpah v resnici h koncu tisti nedotaknjeni svet, ki ga impulz mladih išče in potrebuje. Ko je sploh ne bo več, se bo moral alpinizem obrniti k svoji substanci, k uživanju narave in vseh njenih čarov in vrednot: lepote, dogodivščin, prostosti v svetu, v katerem premagani še nekaj veljajo, v katerem še nekaj velja moč, napor, znoj. Potrebo po teh stvareh pa bo človek čutil tudi l. 2000. Nima smisla zdvajati nad človekom, če ti niso všeč »teenagers and bluejeans« — boys pa še die Halbstarcken.«

MONT BLANC DE CHEILON ima severno steno, v kateri je znani Kurt Diemberger — pred kratkim se je oženil z Italijanko — zarisal izredno ledno turo, direktno po strmem ozebniku naravnosti na vrh. V gornjem delu so bile težave podobne tistim v severni steni Matterhorna. Stena pada v dolino Val de Dix, v katero se pride iz Val d'Hérens. Vstala sta ob dveh zjutraj in vstopila še v temi — z Diembergerjem je bil Švicar Max Eiselin. Strmina je ves čas taka, da sta za vsako stojišče morala uporabiti kline. Snežne vesine s naklonino 70° so bile pretrgane s previsi, sneg od plazov tako pometen, da je oklo cepina takoj zadelo na skalo. Naporna tura je trajala 24 ur.

ČAUKKAMBA (7138 m) je vrh, na katerega sta 13. junija 1952 prišla L. George in V. Russenberger. Leta 1959 so na vrh prišli Indijci pod vodstvom Pasang Dave Lame.

ČITRAL je pakistanska pokrajina. 31. julija 1960 je tja odpotoval prof. Paolo Graziosi iz instituta za antropologijo v Firencah. Proučeval bo ljudstvo Kafiri v zgornjem Čitralu. Tu je bil že l. 1954 in 1955 ob italijanski ekspediciji na K₂.

GUIDA MONTI D'ITALIA je svetovno priznano delo, rezultat sodelovanja med CAI in TCJ (Touring Club Italiano). Izhaja že 25 let. Zadnji zvezek ima naslov »Bernina« in obsega 562 strani, 149 skic, 32 fotografij, 22 barvnih slik in karto 1 : 250 000.

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!*

*Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!*

*Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:*

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 39-121

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIM KRAJEM

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon: Radeče 81-950
Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-13/1-11
Brzjavni: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

● IZDELUJE:

vse vrste kartic
zaluknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

Po napornem vzponu je prijeten počitek v planinskih domovih ob zvokih naših radijskih sprejemnikov:

VESNA 58 A in B

SAVICA 58 A in B

Naj ne bo planinskega doma brez našega sprejemnika, ker njihovo predvajanje ne more kaliti planinskega miru

Telekomunikacije

Ind. podjetje za elektrovezve
Ljubljana — Pržan

SOČA UKV 58 A in B

Tovarna dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetljavo in acetilensko kemijo

Apneni dušik in nitrofoskal — Ruše

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in acetilen

za rezanje in varjenje kovin

Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzjavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312.

Železniška postaja: Ruše — Industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor $\frac{604-11}{1-185}$

tovarna usnja v šošanju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodeyar

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano

in nekrišplovano kravino

ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šošanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

Tovarna emajlirane posode CELJE

Telefon 22-71 — Telegram: Emajl Celje

Vodeči proizvajalec in izvoznik:

emajlirane posode
pokositrene posode
pocinkane posode
higiensko-tehničnih predmetov
jeklenih kotlov
jeklenih radiatorjev
in jeklenk za butan — propan plin

Posebno priporočamo naše nove izdelke: ekonom
lonec, alu-pekač, sokovnik, lonec za pranje
perila z vložkom

Naše izdelke z zaščitnim znakom »DVA LEVA«
z zadovoljstvom uporabljajo širom sveta

IZVAŽAMO 50 LET V 45 PREKOMORSKIH DEŽEL

PODJETJE ZA IZDELAVO ŽIČNIH,
TRANSPORTNIH IN DRUGIH STROJNIH NAPRAV

ŽIČNICA

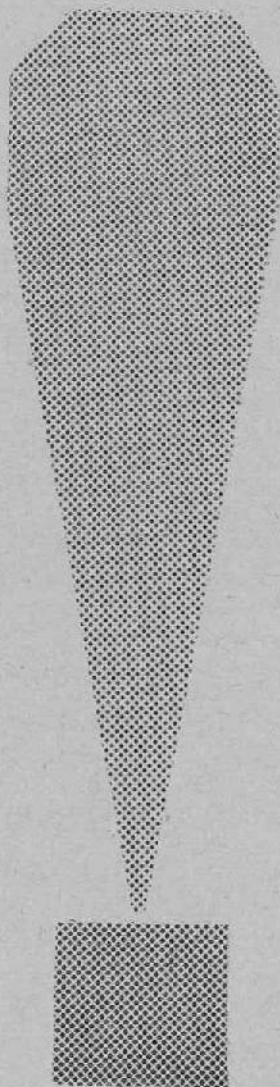
LJUBLJANA, TRŽAŠKA C. 49

Tel.: centrala 21-686, direktor 22-194 — Brzovav: Žičnica Ljubljana
Tek. rač. pri KB Ljubljana 600-704/1-544

Projektiramo, izdelujemo in montiramo
sodobne žičnice vseh vrst
za turizem, industrijo in šport
ter gozdno eksploatacijo
Posebne tipe sodobnih
smučarskih vlečnic (skij-lifti)
Izdelujemo stroje za obdelavo lesa
najsodobnejše izvedbe

Smučarska združenja
zahtevajte naše ponudbe

Imamo lastno livarno
za barvne kovine

Veleblagovnica

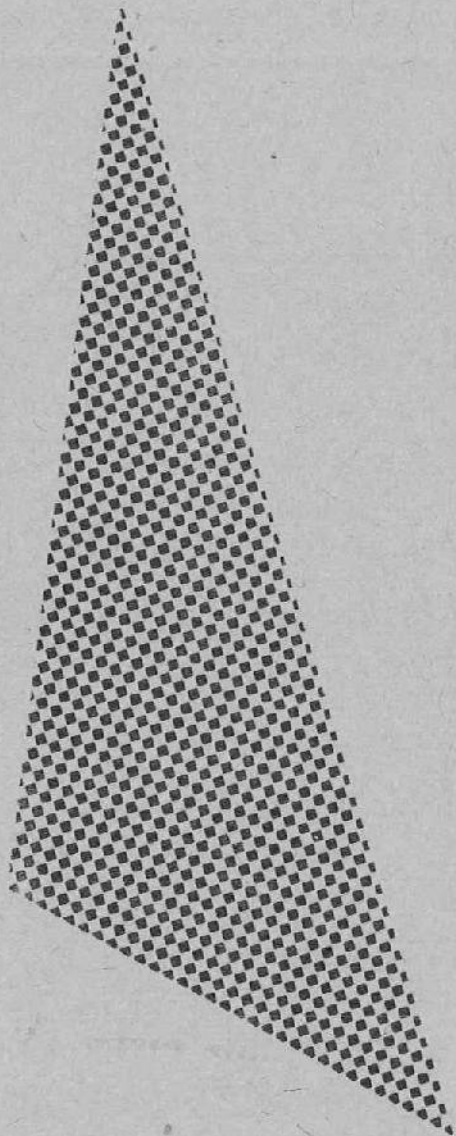
nama

pred Pošto

Nudi:

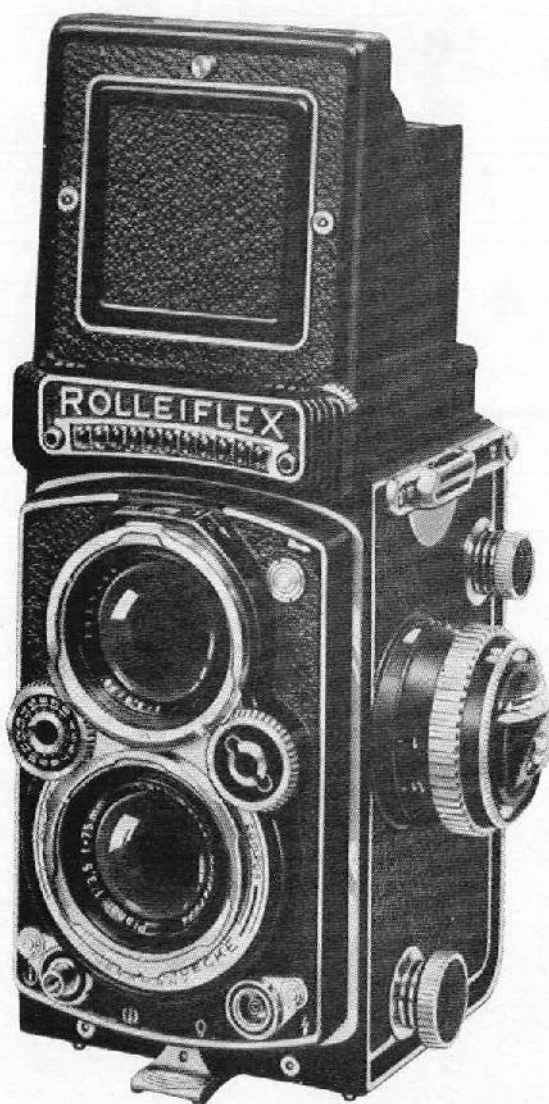
manufakturo
konfekcijo
trikotazo
obutev
gospodinjske potrebšcine
posodo — steklo
parfumerijo
igrače — kolesa
šivalne stroje
pohištvo, linolej
pralne, hladilne
in druge gospodinjske stroje
radijske in druge aparate

TUDI NA OBROKE!

Izlet ali tura brez foto
— še tako lepa —
Vam zatone v pozabo!

Zato odslej
nikoli na pot
brez fotoaparata
s črno-belim
in barvnim filmom

iz strokovnih trgovin

»FOTOMATERIAL«

L J U B L J A N A

Poslovalnici: Cankarjeva 7, tel. 22-509
Puharjeva 3, tel. 22-321

Železarna Jesenice

Proizvaja cevi:

vodovodne, plinske, parovodne,
konstrukcijske, pohištvne,
pancirne v dimenzijah 1/8 »—3«,
spojke za cevi, loki za cevi

Zahtevajte katalog proizvodov Železarne Jesenice